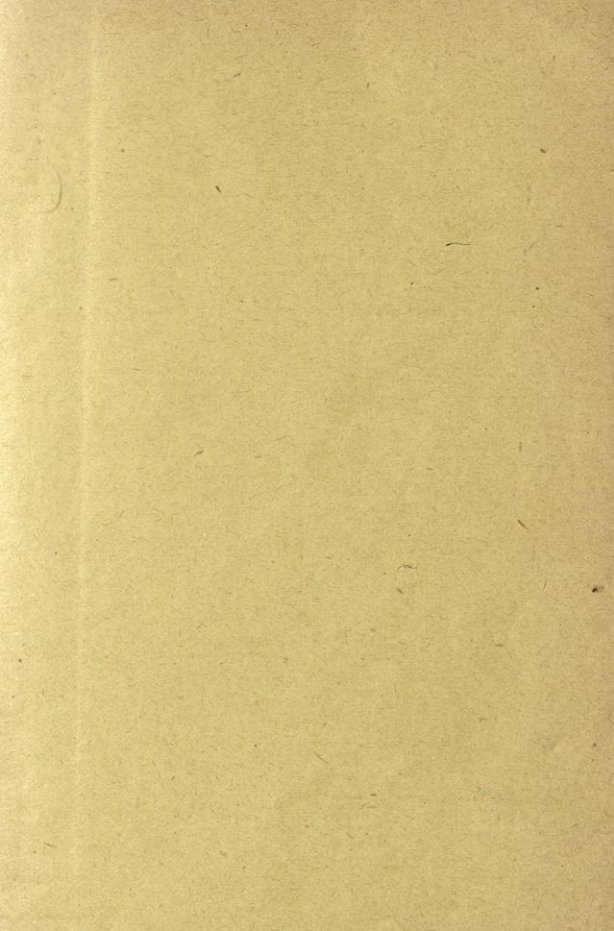

Narodna in univer. knj.
v Ljubljani

65038-

8.

Listki. — VIII. zvezek.

Pomladanski valovi.

Roman,

spisal

VAN MURGENJEV,

poslovenil

dr. Maks Samec.

V Ljubljani.

Tiskala in založila „Národná tiskarna“.

1876.

Pomladanski valovi.

~~~~~
Roman,

spisal

 VAN URGENJEV,

poslovenil

dr. Maks Samec.

Juan Urhovec

V Ljubljani.

Tiskala in založila „Národna tiskarna“.

1876.

030047590

„Leta vesela,
„Srečne dni,
„So kot valovi, —
„Hitro jih nij.“

Iz stare romance.

Ob dveh po polu noči se je vrnil v svoj kabinet. Strežaja, ko mu je prižgal svečo, pošlje iz sobe, vrže se na naslonjačo in zakrije lice z obema rokama.

Tacega truda, dušnega in telesnega še nij nikdar občutil. Celi večer je bil skupaj s prijetnimi ženskami in izobraženimi možmi; nekatere izmej dam so bile krasne in skoraj vsi možje so se odlikovali po svojem umu in in svojih talentih — on sam je besedoval jako vspešno in celo sijajno . . . in pri vsem tem se ga nij še nikdar posilil takšen gnjus do življenja, tak „taedium vitae“, o katerem uže stari Rimljani govorijo, nikdar ga še nij kaj s tako nepremagljivo silo obvladalo in ga dušilo.

Da bi bil nekoliko mlajši, bil bi od tesnobe, dolzega časa, razdraženja zajokal: jedka, žgoča grenkoba, kakor grenkoba pelina jo napolnjevala njegovo dušo.

Nekaj neobranljivo hladnega in teškega ga je od vseh strani obstopilo, kakor jesenska, temna noč; — in on nij vedel, kako bi ubežal tej temoti, tej grenkobi. Na spanje še misliti nij bilo; to je vedel, da zaspati ne more.

Začel je razmišljevati mudno, počasi in zlobno.

Razmišljeval je o nečimurnosti, nepotrebности, o malovrednosti vsega človeškega. Vse starosti so šle mimo njegovega duševnega pogleda — (on sam je nedavno dovršil 52. leto) — in nobena nij našla milosti pred njim. Povsod in zmirom to večno prelivanje iz pustega v prazno, to butanje vode, ta na pol vestna, na pol zavedna omama samega sebe, — zakaj bi se dete ne utolažilo, zakaj joka — in tam zopet, kako hitro pade sneg na glavo in prihiti starost — in z njo neprenehoma rastoči,

vse razjedajoči in glodajoči strah pred smrtjo . . . in buh v peklo! To bi še bilo dobro, da bi se tako izigralo življenje! — Kaj to, pred koncem pridejo kakor rja na železo slabosti in trpljenja . . . Kot z burnimi valovi pokrito, kakor to pesniki popisujejo, se mu predstavlja morje življenja: ne; — njemu samemu se je zdelo to morje gladko, mirno in jasno do temnega dna; on sam sedi v majhnem majavem čolnu — in zdaj na ta grozni temni dan vidijo se grozna čudišča: vse pozemeljske nadloge, bolezni, muke, brezumnost, revščina, slepota . . . On gleda: in zdaj se vzdiguje grozno čudovišče iz pomorskega mraka, vidi se jasneje in zmirom bolj zoprno-razgovetno . . . Še jedna minuta — in on prevrže čoln življenja! Zdaj se čudišče zopet izgubljeva, stemneva, spušča se na dno — in leži tam morda plesom se gibaje . . . Ali določen dan pride in ž njim se bode čoln prevrnil.

Zdaj vzdigne glavo, skoči iz naslonjače, gre dvakrat po sobi, sede k pisalnej mizi, potegne jeden predalček za drugim, začne pre-

metavati svoja pisma, iskati mej starimi, naj več ženskimi listi. Zakaj da je to delal, sam nij vedel, on nij ničesar iskal, hotel je le s kakoršnimkoli poslom odpraviti misli, katere so ga tako mučile. Odpre nekoliko pisem, kakor so mu ravno v roke prišla — (v jednom izmej njih je šopček suhih cvetic, prevezanih z obledelo nitko) — skomucne s plečami, pogleda v peč, vrže pismo na stran; nameraval je brez dvombe sežgati vso to nepotrebno stvar. Brzo je vtikal roke zdaj v ta, zdaj zopet v drug predalček; zdaj odpre na široko svoje oči, potegne iz predalčka počasi malo osmovoglјato košarico starega kroja, ter prizdigne polagoma njen pokrov. V košarici, pod dvojnato skladjo ožoltelega, volnenega papirja je našel mali granatni križec.

Nekoliko trenutkov je zdvombo v svojej duši ogledoval križec — kar na jedenkrat molκλο zakrikne . . . To nij bila ne žalost in ne radost, kar so izraževale črte njegovega lica. Jednak izraz se pokaže pri človeku, ki se nepričakovano sreča z družim človekom, ka-

terega je uže davno izgubil iz vida, katerega je nekdanj nežno ljubil in ki se je zdaj nepričakovano vzdignil pred njegovim pogledom, res on — in ves izpremenjen v letih.

On vstane, vrne se k peči, sede zopet v naslonjačo — in zopet zakrije lice z rokami . . . „Zakaj denes? in ravno denes?“ mu je brodilo po mislih — in spomnil se je na mnogo, uže davno proteklega.

Potreba je, da naj popred imenujemo njegovo ime, domovino in rodbino. Imenovali so ga Sanin, Dimitrij Pavlovič.

Premišljeval pa je to-le:

I.

Bilo je le 1840. Sanin je dokončal 22. leto in je bil v Frankobrodu na potu nazaj iz Italije v Rusijo. On je bil iz nižjega stanu, ali neodvisen in brez rodbine. Po smrti oddaljenega očeta mu je ostalo nekoliko tisoč rubljev in odločil se je porabiti jih izven meje svoje domovine pred nastopom službe, pred ko si naloži cesarsko breme, brez katerega mu osigurano bivanje nij misliti bilo.

Sanin je točno izpolnil svojo namero in je vse tako spretno razporedil, da je imel na dan svojega prihoda v Frankobrod še ravno toliko denarja, kolikor ga je trebalo, da se pride v Petrograd. Leta 1840 je še bilo malo železnic in turisti so se le vozili v poštnih kočijah. Sanin je vzel prostor v priložnem privozu; pošta je imela še le ob najjstih zvečer otiti. Časa mu je ostalo še dosti. K sreči je bilo vreme jako lepo — in Sanin, ko je odobedoval v znamenitej tadašnji gostilnici „pri belem labudu,“ odpravi se po mestu pogledat. Šel je gledat Danekerjevo Ariadno, ki se mu je dopala le malo, obiskal je dom Goethejev, od katerega del je čital samo Wertherja in še tega v francoskem prevodu. Na to se gre sprehajat po bregu Majna, poskakuje, kakor se spodobi pravemu popotniku. Ob šestih zvečer pride ves truden in s prašnimi nogami v jedno izmej neznatnih ulic Frankobroda.

Na to ulico nij mogel dolgo potem pozabiti. Na jednej izmej malo hiš te ulice je

bilo videti kazalo: „Italjanska konditorija. Giovanni Roselli,“ katero je vabilo k sebi mimo gredoče. Sanin je šel noter, da bi izpil kupico limonade. V prvej sobi, kjer je stalo za štacunsko mizo na policah barvane omare, ki je na kako apoteko spominjala, nekoliko buteljij z zlatimi napisi in tudi nekaj steklenih shrambic s sladkorjem, s šokoladnimi gibaničicami in ledenci ¹⁾ — v tej sobi nij bilo žive duše; le siv maček je žumiril in brundal na pletenem stolu poleg okna. — Velik šum se je slišal iz sosednje sobe. Sanin postoji — pozvoni s zvoncem ki je visel za durmi in zakliče: „ali nij nikogar tukaj?“

V tem trenutku se odpro dveri iz sosednje sobe — in Sanin se je nejevoljno začudil.

II.

V konditorijo pribeži s temnimi kodri, ki so bili po golih plečih razsipani, in pred se izpetimi golimi rokami skokoma deklet kacic devetnajst let. Ko zagleda Sanina, skoči k

---

¹⁾ Zuckerkand.

njemu, prime ga za roko ter ga vleče za soboj govoreče s ihtečim glasom: „hitro, hitro hitite semkaj!“ Ne kakor, da bi se ne hotel podvreči, ampak zavoljo prevelikega začudenja nij šel Sanin precej za dekletom — in kakor da bi se bil uprl na mestu: v celem svojem življenji še nij videl jednake lepote. Ona se obrne k njemu — in s takim obupom v glasu, v pogledu, v dviženji stisnene roke, katero je krčevito k bledemu licu povzdignila, reče: „pojditе vendar, pojditе!“ in on je stopil precej za njo skozi odprte duri.

V sobi, v katero je Sanin zbežal z dekletom, ležal je na staromodnem divanu iz konjske žime ves bel — bel s žoltim odlivom kakor vosek ali star marmor, majhen deček kacijh 14 let, dekletu jako podoben, očividno njen brat. Njegove oči so bile zaprte, senca od črnih gostih las je padala negom na kakor okamenelo čelo, nepremakljive tenke obrvi izpod posinjelih ustnic so se videli stisnени zobje. Deček nij dihal; — jedna roka mu je padla na stran, drugo je bil odet in stegnen; tesen ovratnik je stiskal njegov vrat.

Dekle se vrže jokaje k njemu. „Umril je, umril je! vsklikne ona; ravno zdaj je še tukaj sedel in govoril z menoj — in tako naglo je padel in umrl . . . Moj bog! nij nobene pomoči? Mareri tudi nij! Pantaleone, Pantaleone, kje je doktor?“ pristavila je hitro po italijanski: — „ali nijsi šel po doktorja?“

— „Gospodičina, jaz nijsem šel, poslal sem Luizo, zasliši se hripav glas za durmi in v sobo prišepa na krivih nogah mali starček v modrem fraku s črnimi gumbicami, visokim belim ovratnikom, v nankinastih, kratkih pantalonih in modrih volnenih nogovicah. Njegovo majhno ličice se je popolnoma skrivalo pod celo gramado sivih las. Povsod so mu stali navpik po konci in zopet padali v razčupanih kiticah in delali starčka podobnega čopastej kokoši in to tem bolj, ker je bil pod njihovo temnosivo maso komaj zapaziti poostren nosiček mej okroglima žoltima očesoma.

— „Linica je naglo tekla, jaz je pa nijsem mogel dohajati, pravi starček po italjan-

ski, vzdigovaje poredoma svoje podagrave noge, obute z visocimi črevlji — in prinesel sem soboj to-le vodo.“

S svojimi suhimi prsti je stikal dolg stekleničin vrat.

— „Emil je uže mrtev! vsklikne deklina in razprostre roki prote Saninu — o gospod! — Ali vi ne morete pomagati!“

— Treba mu bode krvi spustiti — to je udar, pravi starček, ki je nosil ime Pantaleone.

II.

Akoravno nij imel Sanim najmanjšega pojma o medicini, vendar je vedel za gotovo, da štirinajstletnega dečka ne zadene udar.

— „To je omedlevica, a ne udar,“ spregovori on obnivši se k Panteleonu. „Imate katero krtačo?“

Starček vzdigne lice. — „Kaj?“

— „Krtačo, krtačo,“ ponavlja Sanim po nemški in po francoski. — „Krtačo,“ pristavi on ter pokaže z rokama, kako se čisti obleka.

Starček ga je razumel.

— „A, krtače! spazzette! Da bi krtače ne bilo pri hiši!“

— „Dajte jih sem; slecimo telovnik in začnimo ga drgniti.“

— „Dobro . . . Benone! Ne bi bilo dobro tudi vode djati na glavo?“

— „Ne . . . pozneje; stopite precej po krtačo.“

Pantaleone postavi sklenico na stran, gre hitro ven in se kmalu zopet povrne z dvema krtačema, jedno za glavo, drugo za obleko. Kodrast pudelj ga je spremljal in prisiljeno mahljal z repom, radovedno ogledovaje starčka, deklino in Sanina — kakor da bi hotel vedeti, kaj pomenja ves ta šunder.

Sanin je brzo slekel telovnik z ležečega dečka, raztegnil kolar, zasukal rokave njegove srajce — in vzevši v roke krtačo začel z vso silo drgniti po prsih in rokah. Tudi Pantaleon je drgnil z drugo krtačo po dečkovih hlačah in črevljih. Deklina pa se je vrgla na tla poleg divana, prijela z obema rokama za glavo, ter nepremakljivo zrla v lice svojemu bratu.

Sanin je marljivo drgnil, mej drganjem pa ogledoval po njej. Moj bog? Kakšna krasota je bila ona!

III.

Njen nos je bil precej velik, lep, upognen; njeno lice skladno, barva kot slonova kost ali mlečni jantar, volneni lesk njenih las kakor pri Allorijevej Juditi v palači „Pitti“ — posebno oči, temno-modre, krasne, sijajne — posebno zdaj, ko je njihov blesk žalost in gorje omračilo! Sanin se je nejevoljno spominjal na divni kraj, od koder se je vračal . . . Da, celo v Italiji nij videl nič jednacega? Dekle je dihala redko in nemirno, videlo se jej je, da je pričakovala vsak trenotek, da začne dihati tudi brat.

Sanin nij jenjal drgniti dečka; on nij gledal samo po dekletu, tudi originalni starček, figura Pantaleona, ga je zanimala. Starček je uže onemogel in sopihal. Pri vsakem udaru s krtačo je bližej skočil in jokavo zahrknil, ogromni šopki las, zmočeni od potu, so težki

guljali zdaj na jedno, zdaj na drugo stran, kakor korenine od vode izpodmite rastline.

„Izzujte mu vsaj črevlje“ — mu je hotel reči Sanin . . . Pudelj izburjen nenavadnostjo vsega, kar se je godilo, se je spel na zadnje noge in začel lajati.

— „Tastaglia — canaglia!“ je zasikal nad njim starec.

Ta trenotek se je devino obličje spremenilo. Njene obrvi so se vzdignile, oči so postale večje in zasijale radosti.

Sanin se ozre . . . Po lici mladega človeka je nastopila rudečina, trepavnice so zamigale, nosnice so se zmrzile. On potegne sapo skozi stisnene zobe, vzdihne . . .

— „Emil!“ vsklikne deva . . . „Emil mio!“

Počasi so se odprle velike črne oči, gledale so še topo, ali uže so se zasmijale; to smehljanje se je polagoma spustilo tudi na bleda ustna. Potem je vzdignil dole visečo roko in jo mahoma položil sebi na prsi.

— „Emil!“ ponovi deva in vstane. Izraz njenega lica je bil tako silen in jarek, da se

jej je vidilo, da morajo zdaj zdaj privreti solze ali izkipeti srčno smijanje.

— „Emil! Kaj je tu? Emil,“ zasliši se za durmi — in v sobo stopi brzim korakom snažno oblečena dama, s srebrnosivimi lasmi in rujavkastim licem. Gospod precejšnje starosti je stopal za njo; za njenimi plečami pa se je pokazala glava služabkinje.

— Deva jima steče nasproti.

— „On je rešen, mama, on je živ!“ vsklikne deva, ter pristrčno objame vstopivšo damo.

— „Kaj je tu?“ ponovi ona. „Ko sem šla proti domu, zagledam gospoda doktorja in Luizo . . .“

Deva začne razkladati, kaj se je zgodilo; potem stopi k bolnemu, ki je vedno bolj in bolj k sebi prihajal — in vsem se je bralo veselja smehljanje na obrazu.

— „Vi ste ga, kakor vidim, drgnili s krtačami, se obrne doktor k Saninu in Panteleonu — „práv dobro ste učinili. . .“

„Jako dobra misel je to . . . zdaj hočemo videti, kaj bode še na dalje treba storiti.“

On ga potiplje za žilo.

— „Hm! pokažite jezik!“

Dama se marljivo k bolniku skloni; on se še veselejše zasmehlja, obrne v njo oči . . . in zarudi.

Sanin se spomni, da je zdaj postal nepotreben, ter gre v konditorsko sobo. Še nij prijel za kljuko uličnih vrat, ko se deva zopet pred njim prikaže in ga ustavi.

— „Vi uže greste,“ začne ona in mu ljubeznjivo v lice pogleda. „Jaz vas ne zadržujem, ali vi morate brezpogojno priti denes zvečer k nam, mi smo vam neskončno obvezani — vi ste rešili brata — mi se vam hočemo zahvaliti — mamá tako hoče. Povedati nam morate, kdo ste, in se znami veseliti.“

— „Jaz se odpeljem denes v Berolin,“ reče Sanin.

— „Lehko še odložite in počakate, reče deva živo. „Pridite k nam čez jedno uro na čokolado. Obljubite? Jaz moram zopet k njemu.“

„Pridete?“

Kaj je bilo storiti Saninu.

— „Pridem,“ bil je odgovor.

Lepotica mu naglo poda roko, steče nazaj v sobo — on pa je stal na ulici.

IV.

Ko se je pol ure pozneje Sanin vrnil v konditorijo „Roselli,“ so ga sprejeli kakor sina. Emil je sedel na ravno tistem divanu, na katerem so imeli ž njim opraviti. Doktor mu je zapisal zdravila ter zapovedal, „da morajo naj večjo pozornost obračati na njegove občutke,“ ker je jako nervoznega temperameta in naklonen k boleznim srčnim. Deček je bil uže popred podvržen omedlevicam ali dosle še nij bil noben napad tako dolgotrajen in silen. Doktor je objavil, da zdaj nij nobene nevarnosti več. Deček je bil oblečen, kakor je rekonvalescentom prilično, v prostorno ponočno suknjo; mati mu je zamotala okolo vratu visokomodro volneno rutico, njegov pogled je bil vesel, skoraj prazničen in tudi vse

okolo njega je bilo praznično. Pred divanom na okroglej mizi pokritej čistim prtnikom se je vzdigoval z dišečo čokolado napolnen, s čaškami in karafinami s sirupom obstavljen, velik porcelanast kavanik. Šest tenkih voščeni^h sveč je gorelo na dveh starih srebrnih svečnikih. Na jednej strani divana je prelepo kreslo (naslonjača) razkrivalo svoje mehko objetje — in v to kreslo so posadili Sanina. Vso prebivalstvo konditorije, s katerim se je denes seznanil, bilo je zbrano, ne izvzemši pudlja Tartaglije in mačka; vse se je videlo neskončno srečno; pudelj je kihal same radosti, maček je hodil in zopet žmuril.

Sanina so prosili, da jim razjasni, od kod da je, katerega rodu, in kako mu je ime. Ko je on rekel, da je Rus, ste se dami jako začudili in vzdihnili in ob jednem rekli, da govori odlično nemški in da, če hoče raji pogovarjati se francosko, more posluževati se tudi tega jezika, ker ga oni dve dobro razumeti in ga rabiti. Sanin je nemudoma

porabil ta predlog. „Sanin! Sanin!“ Dame si nijso nikedar mogli misliti, da se rusko ime tako lahko izgovori. Tudi ime: „Dimitrij“ se jima je dopalo. Starša dama pristavi še, da je slišala v svojej mladosti prekrasno opero: „Demetrio e Polibio“ in da je „Dimitrij“ mnogo boljše kakor „Demetrio“.

Na tak način je Sanin besedoval celo uro. Od svoje strani so mu razložili dami vse podrobnosti svojega življenja. Največ je govorila mati, dama sivih las. Od nje je Sanin zvedel, da jej je ime Leonora Roselli, da je ostala vdova po smrti svojega moža, Ivana Batista Roselli, ki se je pred 25 leti naselil kot konditor v Frankobrodu, da je bil prav dober človek, če tudi hude jeze in ošaben in pri tem še republikanec. Pri teh besedah pokaže gospa Roselli na njegov portret, ki je bil slikan z oljnatimi barvami in ki je nad divanom visel. Reči pa moram, da slikar — „tudi republikanec“ kar je nekako z vzdihom pristavila gospa Roselli, — nij popolnem vlovil njegove podobe — ker na portretu je po-

kojni podoben mračnemu in surovemu brigantu iz rodu Rinaldo Rinaldini! Gospa Rosselli sama je bila rojena v starinskem in krasnem mestu Padovi. Ali od dolzega bivanja v Nemčiji se je uže popolnem ponemčila. Potem še pristavi, žalostno z glavo pomajaje, da je ta le njena hči in ta sin (ona pokaže na vsacega posebej s prstom); hčer imenujemo Emo, sina pa Emila; da sta oba prav dobra in poslušna otroka, posebno Emil . . . („Ali jaz nissem poslušna?“ oglasi se hči — „Oh ti si republikanka,“ odvrne mati), da opravila sicer ne gredo tako dobro, kakor tačas, ko je še mož živel, ki je bil, kar se konditorije zadene velik mojster . . . in velik izvedenec pristavi s temnim obrazom Pantaleone, ali ipak stoji vse tako, da lahko živimo.

Ema je poslušala mater, zdaj se nasmehnila, zdaj vzdihnila, zdaj je od strani pogledovala in jej grozila s prstom, zdaj ozirala se po Saninu. Na konec vstane, poljubi mater na čelo in jo objame. Tudi Pantaleone je bil predstavljen Saninu; on je bil poprej operni

pevec za baritonove partije, pa je zdavnaj popustil ta posel in je v Rosellijevi rodbini živel kot prijatelj. Akoravno je bival uže dolgo na Nemškem, se je nemščine le po vrhu naučil in je znal samo zmerjati v njej, pri čemer je prav nemilosrčne obraze delal. „Ferreflukte spicepubio!“ je imenoval vsacega, skoro vsacega Nemca. Italijanski pa je govoril izvrstno lepo — kajti rojen je bil v Sinigaliji, kjer se sliši „lingua toscana in bocca romana“. Emil je bil veselega obraza in se je popolnem prepustil prijetnim občutkom kakor človek, ki je ravno zbežal nevarnosti in se malo okreval. Plašljivo se je kazal hvaležnega Saninu, po tem pa tem bolj se pečal s sirupom in konfekti. Sanin je moral izpiti dve večji čaši izvrstne čokolade in snesti precejšnje število biškotov: komaj je bil použil jednega, uže mu je Ema ponudila družega — odreči jej nij bilo mogoče. On se je čutil kakor doma; čas je pa tekkel z neverjetno hitrostjo. Mnogo je moral pripovedovati — o Rusiji v obče, o ruskem podnebjju, o ruskem društvu,

ruskem kmetu in posebno o kozakih; o vojski l. 1820, o Petru Velikem, o Kremlu, o ruskih pesnih in plesih. Obe dami ste imeli jako slab pojem o oddaljenih deželah in njenih prebivalcih; gospa Roselli, ali kako so jej navadno rekali, gospa Lenora, ga je skoraj v začudenje pripravila s pitanjem: ali je res še zdaj znameniti, v prejšnjem stoletji postavljeni ledeni dom v Petrogradu, o katerem je bila nedavno čitala kuriozen sestavek v knjigi njenega ranjcega moža: *Belezze delle arti?* — Za odgovor na Saninovo vprašanje: „ali res mislite, da nemamo v Rusiji poletja?!“ reče gospa Lenora, da si je Rusijo dosehmal vedno le tako predstavljala: večni sneg, vse vojak, vse hodi v kožuhih — ali prebivalstvo nenavadno gostoljubno in vsi kmetji jako poslušni! Sanin si je prizadeval, njej in hčeri bolj resnična in točna poročila podati. Ko je govor prišel na rusko muziko, poprosili so ga precej, naj zapoje katero rusko arijo in mu pokazali majhen fortepijano, ki je stal v sobi in je imel na mesto črnih bele in namesto belih črne tipalnice.

On se ne izgovarja in brez daljših okolnosti zapoje s tenkim nosnim tenorom sprva: „Sarafan“ — potem: „Po ulici mostovnej“. Dami ste pohvalili njegov glas in muziko, še bolj pa so bile osupnjeni o mehkosti in lepoglasji ruskega jezika in zahtevali prestavo teksta — ali uže besede „Sarafan“, še menj pa „Po ulici mostovnej“ nijse mogle vdahnuti slušatelj-cema visokega pojema o ruski poeziji. Potem je deklamoval in zatem zapel Puškinovo: „Jaz pomnim čudni trenutek,“ ktereje pesni je muziko složil Glinka. To je dami vsplamtilo. Gospa Lenora je odkrila v ruščini čudno sličnost z italijanščino. „Mgnovenje“ — „o vieni“ — „so mnoj“ — „siam noi“ — itd. Celo imena Puškin (ona je izgovarjala Pussekin) in Glinka so se jej glasila sorodno. Tudi Sanin jih zdaj poprosi, da bi kaj zapeli: one se nijsti branili. Gospa Lenora se vsede k glasoviru in z Emo skupaj zapojeti nekoliko duetov in „storruello“. Mati je imela precej lep alt, glas hčerin je bil sicer slab ali prijeten.

VI.

Ne o glasu Eminem — o njej sami se je radoval Sanin. Kadar je ona vzdignila oči, se mu je zdelo, da nij tacih nebes, ko bi se pred tacim pogledom ne odprle. Celo starček Pantaleone, ki je s plečami slonel ob dverih in vtikel brado in usta v široki ovratnik, je poslušal pazljivo s pogledom znatelja — celo on se je radoval prekrasne deve in se jej čudil — akoravno bi se bil moral uže davno nanjo navaditi. Ko ste s hčerjo končale duet, pristavi gospa Lenora, da ima Emil odličen glas — da je pa ravno zdaj stopil v starost, ko se glas spremeni — (in zares je govoril z neprestano se lomečim basom) in da iz tega vzroka ne sme peti; a da bi Pantaleone zamogel v čast gosta zapeti katero staro. Pantaleone je precej napravil čmeren obraz, nahmuril se, ščetinil si lase in rekel, da je uže zdavno vse to opustil in da je tudi on pripadal tisti veliki epohi, ko so živeli veliki, klasični pevci — ne sme se jednačiti s zdajšnjimi piskalci! Kaj bo zdajšna pevska šola!

Njemu, Pantaleonu Zippatoli, prinesli so nek-
 daj v Modeni v gledišči nekoliko belih golobov;
 nek rusk knez Tarburski, s katerim je bil
 večkrat skupaj v društvih, ga je neprestano
 pozival v Rusijo, obetal mu gore zlata, gore!
 . . . Ali on nij hotel zapustiti Italije, zemlje
 Dantejeve. Pozneje so prišle — nesrečne
 razmere, on nij bil zadosti pazljiv . . . Tukaj
 o djenje starček, vzdihne dvakrat globoko, vtopi
 se v misli — in spregovori iznova o klasičnej
 epohi petja, o znamenitem tenoru Garsijevem,
 do katerega je imel častljivo, neomejeno spo-
 štovanje. „To je bil človek!“ vsklikne on.
 Nikedar se nij ponižal do tega, da bi bil pel,
 kakor današnji tenoristi, falsetnim glasom; vse
 iz prs, iz prs, voce di petto, si!

Starček je krepko stisnil svoje majhne in
 suhe kosti. In kakšen igravec! „Vulkan, si-
 gnore mio, vulkan, un vesuvio“! Imel sem
 jedenkrat čast in srečo peti ž njim opero dell
 illustrissimo maestro Rosini — Otelo! Gar-
 sija je bil Otelo — jaz Jago — in ko je on
 izpel . . .“

Zdaj vzame Pantaleone pozituro in zapoje s tresočim in hripavim, pa vendar še nekoliko patetičnim glasom:

L'i . . . ra daver . . . so daver . . . so il fato
Jo piu no . . . no . . . no . . . non temero!

„Gledišče se je treslo, signori miei! Tudi jaz nijsem zaostal in nijsem za njim:“

L'i . . . ra daver . . . so dave . . . il fato
Temè piu non dovio!

— „In zopet on — kakor blisk, kakor tiger:“

Morro! . . . ma vendicato . . .

Starček je bil še začel to in ono partijo, — pri vsakej desetej noti je obtičal, zakašljaj, mahnil z roko in naposled zamrmral: — „Čemu me mučite?“ Ema skoči nemudoma s stola, ploska močno z rokama s krikom: bravo! . . . bravo! preteče k ubogemu Jagu in ga z obema rokama ljubeznjivo po plečih potreplje. Emil se je pri tem veselo smijal. Bet age sans pitie (njegova starost je milovanja vredna) — mladost ne pozna žalosti — je rekel uže Lafontaine.

Sanin je skušal potolažiti starega pevca in govoril ž njim po italjanski o „paese del Dante, dove il si suona. „Ta izrek in „lasciate ogni speranza“ (pustite vse upanje) je sestavljal celi italjanski zaklad mladega turistá.

Pantaleone se nij veliko menil za njegovo besedovanje; globeje in globeje je stiskal podbradek v širokej ovratnik in svojimi temnimi debelimi očmi je bil sedaj podoben srditi ptici — vrani ali jastrebu. Zdaj se je Emil, katerega je pri tem hitro rudečica oblila, obrnil k sestri in jej rekel, da, ako hoče gosta razveseliti, ne more si nič boljšega izmisliti, nego da bere jedno izmej Malzovih komedij, katere ona tako dobro bere. Ema se zasmije, udari brata po roki „kateri si vselej kaj takega zmisli“! Vse jedno, ona stopi v svojo sobo in se kmalu povrne z majhno knjižico v roki, se vsede za mizo pred lampo, se ogleda — in začne čitati.

VII.

Malz je bil Frankobrodski literat v letu 1840, ki je s svojimi komedjami, pisanimi v

mestnem narečji, predstavljal s puhlim in zabavljivim in ne preveč globokim humorjem frankobrodske mestne tipe. Ema je čitala te komedje jako dobro — prav igralsko. Pri vsakej osobi je spremenila obraz in odlično izraževala njen značaj, upotrebljevala vso mimiko, katero daje italijanska kri. Ona nij štedila niti svojega nježnega glasa, niti prekrasno lice; kadar je bilo treba posnemati kako staro znorelo devico, ali gluhega župana, se mrdala, da je bilo smeha počiti, stiskala oči, grbančila nos, hrešala, sikala . . . Mej čitanjem se sama nij zasmijala, ampak kadar so se slušatelji s svojim skupnim krohotanjem pretrgali, spustila je knjigo na koleni in zvučno krohotala se sama, sklonivša glavo nazaj — in njeni črni kodri so se spustili v mehkih valčkih po vratu in po belih plečih. Kadar je krohotanje prejenjalo, vzame zopet knjigo v roke, daje zopet črtam svojega lica prilično harmonijo in bere naprej. Sanin se jej nij mogel zadosti načuditi; posebno ga je iznenadilo to: kako čudno je to idealno lice pre-

vzimalo zdaj tak komičen, zdaj zopet originalno trivijalen izraz. Manj zadovoljivo je čitala Ema uloge mladih devic — tako imenovanih „jeunes premières;“ tudi ljubovni prizori se jej nijso posebno dobro posrečili. Ona sama je to čutila in jim torej pritisnila s svojim izrazom znamenje smešnosti, nij verovala vsem te vsplamtečim prisegam in vzvišenim besedam, katerih se je pisatelj sam, kolikor je najbolj mogel, zdrževal.

Sanin nij opazil, kako hitro je pretekkel večer; še le, ko je ura odbila deset, se spomni na svoje potovanje. Kakor razžaljen skoči s stola.

— „Kaj vam je?“ vpraša gospa Lenora.

— „Jaz moram denes še v Berlin odpeljati se in uže sem vzel mesto v poštnej kočiji.“

— „Kedaj otide pošta?“

— „Ob polujednajstih!“

— „No, zdaj ne pridete več prav, reče Ema; vstanite, jaz bom še nekaj čitala.“

— „Ali ste plačali vse, ali ste le dali nadatek?“ radovedno ga vpraša gospa Lenora.

— „Vse!“ zavpije Sanin žalostnim obrazom.

Ema pogledavši nanj, šaljivo stisne oči — in se posmeje, a mati jo zavrne.

„Mlad človek po nepotrebnem denar potratja — in ti se smeješ?“

— „Nikakor ne, odgovori Ema, to ga ne bode uničilo, mi pa ga skušajmo utolažiti! Želite limonade?“

Sanin izpije čašo limonade, Ema prime zopet za Malza — in vse se vrši veselo, kakor popred.

Ura je odbila dvanajst. Sanin se jame posljavljati.

— „Vi bi morali nekaj dni v Frankobrodu ostati,“ reče mu Ema, „kám se vam tako mudi? Veselejše ne bo nikjer, kakor tukaj. Ne bo prav, ako greste,“ pristavi Ema in se nasmehlja. Sanin ne odgovori nič, ampak zamisli se, kako bo moral s prazno mošnjo ostati v Frankobrodu, dokler ne pride odgovor od necega prijatelja v Berlinu, na katerega je sklenil obrniti se za denar.

— „Ostanite, ostanite, izpregovori tudi gospa Lenora; seznaniti vas hočem z Eminim ženinom, gospodom Klüberjem. Denes nij mogel priti, ker je imel v svojih magazinih veliko opraviti — gotovo ste videli v Zesli največo štacuno sukna in volnene robe. V tej prodajalnici ima on svoj posel in vam bo prav rad postregel z vsem, kar boste želeli.

Ta novica je Sanina — bog ve zakaj — hudo osupnila. „Srečen je ta ženin“ pride mu na misel. On pogleda na Emo, in vidi, da so veselja izrazi se razlili po njenem lici. Zdaj se začne odpravljati.

— „Do jutri? Ali ne do jutri?“ vpraša gospa Lenora.

— „Do jutri!“ pristavi Ema ne vprašajočim ampak terjajočim glasom, kakor da bi drugače biti ne moglo.

— „Do jutri!“ oglasi se Sanin.

Emil, Pantaleone in pudelj Tartaglie so ga spremili do uličnega ogla. Pantaleone se nij mogel zdržati, da bi ne bil izrazil svoje nezadovoljnosti zarad Eminega očitanja.

— „Da je nij sram! Zviija se, sika — una caricatura! Ona naj bi Merope ali Klitemnestre predstavljala, kaj tragičnega, ali velikega — ne zna družega, kakor kako grdo Nemko posnemati! To znam tudi jaz . . . Mere, kere, smere,“ pristavi hripavim glasom, vtakne lice v široki ovratnik in se upre na palico. Tartaglia zalaja nad njim, Emil zahohota. Starček se je hitro obrnil proti domu.

Sanin se je vrnil jako čmeren v gostilnico „k belemu labudu“. Vsi ti nemško-francoski-italijanski razgovori so mu zvoneli še vedno v ušesih.

— „Nevesta!“ šepetal je leže uže v postelji njemu prihranjene sobe. „Ali krasna je! Čemu sem ostal tukaj?“

Drugi dan je precej odposlal pismo svojemu prijatelju v Berlinu.

VIII.

Nij se še bil popolnem oblekel, ko pride natakhar in mu naznani prihod dveh gospodov. Jeden od njih je bil Emil, drugi, človek lep in lepe rasti je bil ženin prekrasne Eme.

Opomniti moramo, da nij bilo tačas v nobenej prodajalnici priljudnejega in dostojnišega in uglednejšega, ljubeznivejšega komija, kakor je bil Klüber. Brezukurljivost njegove toa-lete je stala na jednej in isteji visokosti z dostojanstvom njegovega obraza, z lepoto, z ugodnimi, po angleškeji oglajenim manirami. Na prvi pogled je bilo spoznati, da je ta lepi, nekoliko strogi, odlično omikani mladi človek poslušal na više in zapovedoval nižjim, in da si je za mizo svoje prodajalnice vedel pridobiti spoštovanje kupovalcev samih. O njegovej nenavadni pravičnosti se nij moglo najmanj dvomiti. Njegov glas je bil takšen, kakor je bilo od njega pričakovati: debel, nekako samo-pričalen, ne ravno močan, z nekako ljubeznjivostjo v timbru. S tacim glasom je bilo lahko dajati povelja podpostavljenim pomočnikom: „Pokažite kos lijonskega barhata!“ — ali: „dajte stol tej dami!“

Gospod Klüber je začel s tem, da se je priklonil, pri čemer je tako blagorodno nagnil svoje telo, tako prijetno stisnil noge

skupaj in trknil s peto ob peto, da bi vsakdo moral reči: „Ta človek ima obleko in tudi dušene sposobnosti prve vrste“! Sestava njegove razkrite desnice — v levici, oblečenej v švedsko rokovico, je držal kakor zrealo se sveteči klobuk, v katerem je ležala druga rokovica — katero je skromno pa krepko podal Saninu, preseгла je vsako verjetnost: vsak noht je bil v svojej vrsti popolno! Na to spregovori v izbornej nemščini, da je želel skazati svoje spoštovanje, in svojo priznanost gospodu tujcu, ki je skazal toliko dobroto bodočemu sorodniku, bratu njegove neveste; pri tem pokaže z levico, v kateri je držal klobuk, na Emila, katerega je zarad tega sram postalo; ta se obrne proti oknu in si vtakne prst v usta. Gospod Klüber pristavi, da se bode štel srečnega, ako mu bode od svoje strani mogoče gospodu tujcu kako veselje napraviti. Sanin odgovori, da je on prav rad . . . da njegova zasluga nij tolika . . . in prosi gosta, naj se vsedeta. Gospod Klüber se zahvali —

v tem trenutku dene lopatice svojega fraka na stran in se spusti na stol — se spusti tako lahko gibčno, da se mu je videlo, da se je vsedel iz same dvorljivosti in da se bode vsak hip zopet vzdignil. In zares, on vstane naglo, prestopi sramežljivo dvakrat z nogami, kakor plesaje, ter objavi, da ne more k svojemu sožaljenju dalje ostati, kajti mudi se mu v prodajalnico — dela je na silo! Jutri zjutraj hoče aranžirati v soglasji z gospo Lenoro in gospodičino Emo vesel sprehod v Soden, na katero ima čast povabiti tudi gospoda inostranca, in da ima upanje, da ne bode odrekel olepšati sprehod s svojim udeleževanjem. Sanin nij odrekel; na to se gospod Klüber dvakrat prikloni in otide; njegovi pantaloni, grahove barve so prijetno odsevali in podplati čisto novih škornjic so pri vsakej stopinji zaškripnili.

Emil, ki je še zmirom stal z licem proti oknu, tudi ko je Sanin velel gostoma vstati se, se je po otročje stiskal in rudel. Po odhodu svojega prihodnjega sorodnika vpraša

Sanina, ali še sme ostati pri njem? „Meni je denes jako dobro — pa doktor mi je vsakatero delo prepovedal.“

— „Ostanite! Vi me ne motite,“ odgovi hitro Sanin.

Emil se mu zahvali, in v kratkem času se je bil popolnem spoprijaznil ž njim in njegovim stanovanjem; pregledoval je njegove reči, pozvedoval skoro o vsakej izmej njih, kje je on to in ono kupil, in kako drago? Pomagal mu je obriti se in mu razložil veliko podrobnosti o svojej materi, o sestri, o Pantaleonu in tudi o pudlju Tartogliji, razjasnil vseh žitje in bitje. Emil nij bil več tako plašen kakor izprva, kmalu je jel čutiti neko nenavadno vlečenje k Saninu — ne za to, ker mu je rešil življenje, ampak za to, ker je bil zares simpatičen človek. Zaupal mu je vse svoje skrivnosti.

S posebno žarnostjo je trdil, da ga mati s silo hoče napraviti za kupca — ali on vé za gotovo, da je rojen za umetnika, muzikanta, pevca, da je gledišče njegov prihodni

poklic, da ga tudi Pantaleone k temu vzpodbuja; Klüber pa, kateri ima največji upliv na mater, hoče iz njega narediti trgovca, s katerim poklicem se ne more noben drug primerjati. Prodajati sukno in barhat — napolniti s praznimi besedami občinstvu ušesa, delati mu — nore ali ruske cene, to je njegov ideal ¹⁾).

— „No! zdaj pojdemo pa k nam!“ pravi Emil, ko je bil ravno Sanin dovršil svojo toaleto in spisal pismo v Berolin.

„Zdaj je še prezgodaj,“ odvrne Sanin.

— „To ne dene nič,“ reče Emil prilizovaje se mu. „Pojdimo! Mimo gremo na pošto, in odtod k nam. Ema bi vas tako rada videla. Pri nas bodeite zajutrekovali. Pri tem morate kaj povedati o meni, o mojem poklicu . . .“

— „No, pa pojdimo,“ reče Sanin in odpravila sta se na pot.

---

¹⁾ Prejšnje čase — in tudi zdaj še to nij celoma pojenjalo, je dohajalo mnogo Rusov v Frankobrod — in v vseh prodajalnicah so se zavoljo tega cene vzdignile in dobile ime „Russen — ali „Narrenpreise“.

IX.

Ema se ga je resnično razveselila in gospa Lenora ga je sprejela prav gostoljubno: videti je bilo, da je bil včeraj napravil na obedve jako prijeten vtis. Emil steče zaukazat zajutrek in zašepeta mimogrede Saninu na uho: „Ne pozabite!“

— „Ne bom pozabil,“ odgovori Sanin.

Gospa Lenora nij bila popolnem zdrava: imela je migreno, slonela je v kreslu in nij si upala zmeziti se. Ema je imela na sebi dolgo žolto bluzo, prepasano s črnim usnjatim pasom. Tudi ona je bila videti utrujena in lahko obledena; temni krogi ležali so okolo njenih oči, ali njihov blesk se nij zmanjšal od tega in bledota je dajala nekaj tajinstvenega in milo-klasičnega — strogim črtam njenega lica. Denes je Sanina osupnila posebno neprimerljiva krasota njenih rok; kadar se je pripravila in peravnala ž njimi svoje temne in svitle kodre, se njegov pogled nij mogel odtrgati od njenih prstov, dolzih in gibkih, kakor na Rafaelovej Fornarini.

Zunaj je solnce žarko pripekalo. Po zajutreku je hotel Sanin oditi, ali branili so mu, da je boljše na tak dan doma ostati — in on se je dal pregovoriti in je ostal. V zadnjej sobi, v katerej je sedel z domačimi ženskami, bilo je hladno; okna so bila na mali vrtič z akacijami zarastena. Mnogo bučel, ôs in čmrlov je prijateljsko in pohotno letalo mej vejami, obsipanimi s zlatim cvetovjem. Skozi na pol zaprte oboknice in spuščeno zavezo se sliši tihi glas: govorilo se je o vročini in soparici, ki se je po zraku razlila; tem slajši je bil blad zaprtega in pripravnega stanovanja.

Sanin se je mnogo razgovarjal, a nič o Rusiji in ruskem življenji. Žele ustreči svojemu mlademu prijatelju, katerega so precej po zajutreku poslali h gospodu Klüberju — prakticirat v knjigovodstvu — navedel je besedo na ugodnosti in neugodnosti umetnije in trgovine. Nij se čudil, da je bila gospa Lenora na strani trgovstva, to je on pričakoval; tudi Ema je bila na njenej strani.

— „Ako bi postal umetnik, posebno pevec,“ pritrди ona in energično povzdigne roko,

„ostane nespremenljivo na jednem mestu!“
Pantaleone, ki se je tudi udeleževal razgovora — (njemu, kakor tudi staremu slugi je bilo dovoljeno sedeti na stolu v pričo domačih, Italijani sploh niso strogi v etiketi) — Pantaleone, to se razume samo ob sebi, je ves gorel za umetnost. Dokazov za to, mora se po resnici povedati, nij imel tehtnih. Naj bolj je besedoval o tem, da je naj poprej treba imeti d' un certo estro d' ispirazione, da ga mora pred vsem navdahnoti nekaka navdušenost! Gospa Lenora ugovarja, da je tudi on imel ta estro — ali vendar . . . „Jaz sem imel sovražnike,“ odgovori Pantaleone čmerno. Ali pa ti tudi veš — (Italijani, kakor znano, se lahko tikajo) — da Emil ne bo imel sovražnikov, ako se tudi odkrije v njem tisti estro? Pa napravite trgovca iz njega, odvrne Pantaleone jezno — Giovanni Battista bi tega ne bil dopustil, akoravno je bil sam konditor. — Giovanni Battista, moj mož, je bil jako razumen človek — akoravno ga je v mladih letih vleklo . . . In kot starček se je sam odtegoval in nij nič slišati hotel o . . . Na

to vsklikne Ema: kaj pa bi bilo, ko bi se Emil čutil patriota in vse svoje moči posvetil osvobodjenji Italije — za tako visoko in sveto opravilo bi moral žrtvovati svojo brezskrbno prihodnost in ne za gledišče! To gospo Lenoro vidno pretrese, ona jame prositi svojo hčer, naj brata tako ne moti in naj se zadovolji s tem, da je ona sama taka republikanka. Pregarivša te besede začne gospa Lenora stokati in tožiti črez glavo, katera jej „gotovo mora počiti“. (Gospa Lenora je iz spoštovanja do gosta govorila francoski.)

Ema jame precej skrbeti za njo, piha jej tiho na čelo, kó ga je z „odekolonom“ zmočila, jo tiho poljubi na lice, deva zagrete blazinice na glavo in jej prepove govoriti — in jo zopet poljubi. Potem se obrne k Saninu in mu začne z na pol šaljivim, na pol ginljivim glasom razkladati — kako odlično mater ima, in kakšna lepota je nekdaj bila! „Kaj pravim: bila! še zdaj je sama — milina. Pogledjte, pogledjte, njene oči!“

Ema vzame hitro rutico z žepa, zakrije ž njo materno lice in spuščaje jo polagoma

proti dolaj, razkrije čelo, obrvi in oči gospe Lenore. Ema počaka malo in jo prosi, naj jih odpre. Lenora jih odpre, Ema vsklikne od vznietenja, ko zagleda te prekrasne oči in ko zdrkne rutica dolejš po menj pravilnem delu lica, začne vnovu mater poljubovati. Gospa Lenora se zasmije in z lahka odriva in z navideznim prisiljenjem odstranja svojo hčer. Ta se nanjo pritisne, kakor da bi se z materjo borila, laska se k njej — ne po mačje, ne po francoskej maniri, ampak z isto italijansko gracijo, v katerej se čuti neka skrivna sila.

Na konec pravi gospa Lenora, da bode vstala. Toda Ema jej ta hip nasvetuje, naj bi malo zaspala — na tem-le kreslu — „mi z gospodom Rusom bomo tihi kakor mlade miši“. Gospa Lenora se jej zasmije, pokrije oči in zadremlje. Ema se brzo vsede na podnožnico, ki je stala poleg naslojnače; ona nij najmanj zašepetala, le včasi je nesla prst k ustnom, z drugo roko je podpirala materino glavo in rahlo pogledala Sanina, kadar se je le zmezil.

Na konec je tudi on kakor zamrl nepremakljivo, radoval se z vsemi silami svoje duše nad sliko, katero so mu predstavljale ta na pol temna soba, jarke pičice, prisvetivše skozi zeleno zavezo stare kupice, sveže, mnogobrojne cvetlice, in ta zaspala ženska s skromno izbranimi rokami in dobrim utrujenim licem, in to mlado, rahlo, dobro,umno, čisto in nepokaženo krasno bitje s takimi črnimi, globokimi, sè senco zalitimi in vendar svetečimi očmi . . . Kaj je to? Sanje? Prikazen . . . In kakšen je on sam?

X.

Zvonček nad zvonanjimi durmi zažvenkne. Mlad kmetski deček s kosmato kapo in pisanim oprsnikom pride z ulice v konditorijo. Celo jutro nij bilo nobenega kupca v njej . . . — tako mi kupčujemo, je bila rekla o zajutreku gospa Lenora Saninu.

Ona je spala naprej; Ema se je bala vzeti roko izpod materine glave in pošepeta Saninu:

„Stopite ven in potrgujte vi za mene!“
Sanin gre nemudoma po prstih v konditorijo. Deček je želel četrto funta metnih opresnikov. — „Koliko veljajo?“ vpraša Sanin šepetaje Ema skozi duri. — „Šest krajcarjev,“ odgovori Ema šepetaje. Sanin odvaga četrto funta, poišče papir, napravi ž njega rožec, zasuje vanj opresnike, jih razsiplje, jih zopet pobere in zopet v rožec spravi, jih da dečku in prejme za nje denar. Deček ga je pri tem opravilcu s začudenjem gledal, mečkal čepico na glavi; v sosednji sobi pa je Ema krivila usta in komaj zdrževala se smeja. Ko je takupec odšel, pride precej drugi, za njim tretji . . . Sanin je postregel obema; ali drugemu je računal premalo, tretjemu preveč. Ema je tihoma hohotala in tudi Sanin sam je občutil nenavadno veselost, nekako posebno srečno razpoloženje duha. Zdelo se mu je, da bi stal celi vek za štacunsko mizo, mej tem ko bi to milo bitje gledalo nanj skozi odprte duri s svojimi, prijazno smehljajočimi očmi, in bi poletno solnce prihajalo skozi veliko vejevje.

pred oknom rastočih kostanjev in napolnilo vso sobo s zlatom poldnevnih žarkov, poldnevnih senčic, in bi se srce radostilo sladke lenobe, brezskrbnosti in mladosti — začetne mladosti!

Četrty je zahteval čaško kave, postregel mu je Pantaleone. (Emil še nij bil prišel iz prodajalnice gospoda Klüberja.)

Sanin se iz nova vsede k Emi. Gospa Lenora je še neprenehoma dremala k velikemu veselju svoje hčeri. — Mej tem je pri materi migrena pojenjala. Sanin je govoril šepetaje o svojem trgovanji, resno pozvedoval ceno razne konditorske robe in Ema mu je ravno tako resno razne cene naznanjevala; mej tem sta se oba notrajno in prijazno posmehovala, kakor da bi spoznala, da igrata nezabavno komedijo. Ta hip zaigra zvunaj na ulici lajna arijo iz „Freischütza“: „durch die Felder, durch die Auen“ . . . Tužni glasovi so se razlili trepetaje in žvižgaje po mirnem zraku.

Emo zdregeče . . . „Zbudil je mamó!“ Sanin skoči hitro na ulico, vrže lajnarju,

nekaj krajcerjev in mu zapove, da naj molči in se odpravi. Ko se vrne nazaj v sobo, se mu Ema z rahlim kimanjem z glavo zahvali, se zamišljeno posmehlja in skoraj da nij sama začela peti krasne Weberjeve melodije v kateri Maks izrazuje vse dvombe prve ljubezni. Potem vpraša Ema Sanina, ali pozna „Freischütza“, ali ljubi Weberja in pristavi, da akoravno je ona Italijanka, ljubi tako muziko črez vse. Od Weberja je pogovarjanje prišlo na poezijo in remontizem, na Hoffmanna, katerega je tačas še vse čitalo.

Gospa Lenora je še zmirom dremala in tudi včasih pohrapovala; solnčni žarki pa so v tanjkih nitkih prorivali se skozi oknice, skrivno ali neprenehoma švigali in prehajal po tleh, po pohištvu, po Eminej obleki, po listkih in cvetkah.

XI.

Iz Eminega govorjenja je bilo razvideti, da nij Hoffmanna posebno častila in celo našla ga . . . dolgočasnega!

Njegov fantastično-čmerni, severni element nij bil lahko dostopen njenej južnej, veselej naravi. „To so vse basni, vse to je pisano za otroke!“ trdila je vsa z nekacim zaničevanjem. Le jedna sama povest je bila v njem, katere naslov je bila uže pozabila, in ta se je jej jako dopadala; posebno se jej je dopadal začetek te povesti: konca ali nij brala ali pa ga je uže pozabila. Povest je govorila o nekem mladem človeku, kateri je nekdej, morebiti ravno v konditoriji naltel na dekleta uničevalne lepote, Grečanko. Spremljal jo je skrivnosten, tuj, hudoben stavec. Mladenič se zaljubi na prvi pogled v dekleta; ona pogleda nanj žalobno, kakor da bi ga hotela prositi, da bi jo rešil . . . On se oddalji le za trenotek — in ko se vrne nazaj v konditorijo, ne najde več dekleta, niti starca. Spravi se nemudoma za njo, da bi jo iskal, neprestano hodi za njeno svežo sledjo, trudi se za njima, ali nikako, nikjer in nikder jih ne more najti. Krasotica je bila na vekov veke izgubljena zanj.

Nikoli nij mogel pozabiti njenega prosečega pogleda in neprestano ga je mučila misel, da je ž njo sreča celega življenja splavala iz njegovih rok.

Teško da je bil Hoffmann tako skončal svojo povest, ali ona si jo je bila tako zložila in tako se jej je bila v pamet vtisnila.

— „Meni se zdi,“ izpregovori ona, „da se takošnje snidenje in jednake ločitve večkrat na svetu prigidijo, kakor mi mislimo.“

Sanin pomolči; črez nekaj časa izpregovori o gospodu Klüberji. Ta hip je prvikrat ga vzel na misel, do tega trenutka še nij bil opomnil niti besedice o njem.

Tudi Ema je molčala in zamislila se; pri tem je glodala noht svojega kazalca, njene oči so bile uprte na stran. Potem je pohvalila svojega ženina, spomnila na dogovorjen jutrajšni sprehod, pri tem pogledala bistro na Sanina in zopet obmolčala.

Sanin nij vedel, na kaj bi navedel besedo.

Emil prihiti šumno v sobo, vzbudi Lenoro . .

Sanin se je razveselil njegovega prihoda.

Gospa Lenora vstane s kresla. Zdaj pride Pantaleone, in objavi, da je obed pripravljen. Domači prijatelj, raz-pevec in sluga je tudi opravljal dolžnost sokača.

XII.

Sanin je ostal še po obedu. Pustili ga niso zavoljo neznosne vročine — in ko pojenja vročina, mu predložijo, naj gre na vrt pit kavo v senci velikih akacij. Sanin pritrdi temu. — Njemu je bilo prav dobro. V jednoličnosti in mirnem toku življenja so se tajale velike prelesti in on se jim je s slastjo prepustil, nij zahteval nič od jutrajšnjega dne, nij mislil nanj in se tudi na včerajšnega nij spominjal. Kaj je storila iz njega blizost take deve, kakoršna je bila Ema? Kmalu se bo moral ločiti od nje, ločiti za večno; zatorej se veséli, uživaj, popotnik, dokler nese čoln po mirnih valovih življenja, kakor stoji popisano v Uhlandovej romanci. In zares, vse je bilo milo in prijetno srečnemu popotniku. Gospa Lenora ga je napeljala, *da je ž njo in

Pantaleonom igral italijansko igro na kvarte „tressete.“ Obigrala ga je za nekaj krajcarjev, in on je bil jako zadovoljen. Pantaleone je na Emilno prošnjo prouzročil pudlja Tarteglijo, da je pokazal vse svojo umetnosti: skakal je čez palico „govoril,“ t. j. lajal, kihal, zapiral dveri z nosom, prinašal gospodarjevo razhojeno šlebedro, in na konec predstavljal s starim kiverom*) na glavi maršala Remedotta, ki se na presilna očitanja cesarja Napoleona podvrže za izdajo. Napoleona je predstavljan, to se razume, Pantaleone sam, — predstavljal ga je jako verno, djal je roke navkriž na prsih, potegnil trivogelnati klobuk na oči, govoril trdno in rezko po francoski, pa o bog! v kakej francoščini! Tartaglija je sedel pred svojim gospodom ves sključen z repom mej nogami stisnenim, celo pobit je mizgetal in mežikal pod ščitom po strani prestavljenega kivera. Od trenutka do trenutka, ko je Napoleon povzdigoval glas, se je vzdigoval Remedotta na zadnje noge, „fuori, traditore!“ — zakrikne na konec Napoleon, pozabivši v prevelikem

---

*) čako.

razdraženji, da bi moral do konca vzdržati francoski karakter — in Remadotta se brzo vrže pod divan; precej skoči zopet od tam z radostnim lajanjem, kakor da bi s tem daval vedeti, da je predstavljanje končano. Vsi gledalci so se veliko smijali — naj bolj Sanin.

Tudi Ema sama se je neprestano posmehovala, milo in s tihim ihtenjem . . . Sanina je vshitelo to nježno posmehovanje in stokrat bi jo bil zato — poljubil.

Na konec je nastopila noč. Treba oditi! Poslovivši se nekolikokrat od vsacega in rekši vsakemu po nekolikokrat: do jutre! se je odpravil Sanin proti domu in nesel soboj obraz mlade deve, ta, zdaj se smejoči, zdaj zamišljeni, zdaj mirni in hladni ali vedno omamljivo krasni obraz. Njene oči, te široko odprte in svetle, radostne kakor dan, na pol zastlane z nježnimi resicami, temne in globoke ko noč, so stale pred njegovimi očmi, divno in sladko presunjale vse druge obraze in prikazni.

XIII.

Sanin je bil precej lep človek. Dovršena, harmonična rast, prijetne, malo razploščene črte, mične, modre oči, zlasti lasje, belina in rudečina na koži, — in kar je glavno: ta prostodušni, veseli, zaupni, odkriti, v prvih letih nekoliko glupi izraz, po katerem je bilo nekdam na prvi mah izpoznati otroke poštenih plemenitih rodbin, dobrih junckerjev rodivših se v lepo ležečih polustepnih krajih; — in mehkost, mehkost, mehkost — to je bil ves Sanin. On tudi nij bil glup, ampak naučil se je marsikaj. Ostal je čil in čist kljubu popotovanju za mejo: nemirna čuvstva buneča največji del sedanje mladosti, so mu bila neznana.

Prihodnji dan je Sanin še ležal v postelji, ko priteče Emil v prazničneji obleki s palčico v roki in silno pomadiran k njemu v sobo in mu objavi, da pride gospod Klüber vsak čas s kočijo, da obeta vreme prav lepo biti, da so drugi uže vsi pripravljeni, da mama ne

pojde, ker se jej je zopet glava razbolela. On začne Sanina priganjati, opominjaje ga, da je škoda za vsako minuto, ki se tako izgubi . . . In zares: gospod Klüber je dobil Sanina še pri toaleti. Potrka na vrata, vstopi, pripogne truplo, izrazi svojo privoljnost čakati, kolikor ugodno — in sede upiraje s klobukom v roci ob koleno. Lepolični kommi se je ogromno nagizdil in parfimiral: kadar je mignil, je priduhnil napliv naj žlahtnejšega aromata.

Pripeljal se je bil v prostornej odprtej kočiji imenovani landó, pred katero sta bila uprežena dva močna, velika, pa ne lepa konja. Četrť ure pozneje so pridrdrali Sanin, Klüber in Emil s to kočijo veličastno k pragu konditorije. Gospã Roselli se je bila odločno odrekla sodelževanja te partije; Ema je hotela ostati pri materi ali ta jo je, kakor se pravi, odgnala.

— „Jaz ne potrebujem nikogar,“ uverja ona, „jaz bom spala.“

„Spravila bi z vami Panteleona — ali nekdo mora ostati doma, da prodaja.“

— „Ali smem vzeti Tartaglijo?“ vpraša Emil.

— „Kaj pa, le vzemi ga.“

Tartaglija je radostno splezal na kozla in oblizovaje se sedel in videlo se mu je, da je tega navajen.

Ema si je djala na glavo velik slamnat klobuk s karičnimi trakovi; klobuk se je spredaj daleč navzdol zgibal, pokrival skoraj celo lice proti solncu.

Črta sence je bilo na ustnih, ki so rudela deviško in nježno kakor cvetni listki, zobje so blisketali prikradoma — nedolžno kakor pri otroku. Ema je sedla vzadaj zraven Sanina; Emil in Klüber spredaj in njima nasproti. Bleda figura gospe Lenore se pokaže še jedenkrat pri oknu, Ema jej mahne z rutico — in konja potegneta.

XIV.

Soden je majhno mestice kake pol ure proč od Frankobroda. Ono leži v prekrasnem kraju na prigorji Taunusa, ki je pri

nas v Rusiji poznan po svojih vodah, katere so koristne na prsih bolnim ljudem. Frankobrodci se vozijo tja bolj v razveseljevanje, ker ima Soden prav lep park in mnogo „gospodarstev,“ kjer se pije pivo in kavo v senci visocih lip in javorov. Cesta od Frankobroda do Sodena gre ob desnem bregu Maina in je obsajena sadnim drevjem. Dokler je kočija drdrala po gladkeji cesti, je Sanin kradoma zapazoval, kako se je Ema s svojim ženinom pogledovala, prvokrat je videl oba skupaj. Ona se je držala pokojno in prosto — ali nekoliko zdržljiveje in resneje, kakor navadno; on pa je bil kakor prizanesljiv poveljnik sam soboj zadovoljen in prizanesljiv in skromen proti podložnikom. Posebne zapravljivosti zaradi Eme nij Sanin na njem zapazil, s čemir bi bil skušal napravljati na njo več vtisa. Videlo se je, da je imel Klüber to stvar za dokončano, in da zaradi tega nij imel uzrokov, prizadevati si in biti nemiren. Njegova priljudnost ga nij za trenotek zapustila. Celo o predpoldnašnjem večem sprehodu po lesnatih gorah se je na-

sladjival krasotami prirode, obrnil se k njej s vso svojo ponižnostjo, skozi katero je le malo kedaj izbrknila strogost načelnika. Tako na primer je opazil, da je nek potočič rajši po izglobljenem tolmuncu tekkel, kakor da bi bil napravil nekoliko krasnih ovinkov. Tudi nij odobral obnašanja jedne ptice — ščinkovca, kateri nij dovolj lepo postavljjal svoje kolena. Ema se nij dolgočasila, ampak je vedno čutila zadovoljnost v svojej duši. Sanin nij spoznal v njej prejšne Eme: ne zato, ker jo je senca pokrivala — njena krasota nij bila nikdar sijajnejša — ampak njena duša je ušla v sebe, noter. Razpevši solnčnik in z rokavicami na rokah je stopala počasi, ne urno — kakor hodijo izobražene device — in govorila le malo. Tudi Emil je čutil nekako tesnobo, Sanin pa uže dolgo. Mej družim ga je vznemirjalo tudi to, da se je govorilo vedno le v nemškem jeziku. Jediní Tartaglija je ohranil svojo veselost. Z besnim lajanjem je letal za drozgi, skakal čez jame, šture in bruna, zaletaval se s zagonom v vodo, hitro jo lokal, otresal se,

civilil in z nova letal kakor strela, stegnivši ru-
deči jezik do pleč. Klüber je od svoje strani
storil vse, kar se mu je zdelo potrebno za
razveseljevanje društva: povabi jih da se vse-
dejo v senci širokega hrasta, potegne iz po-
stranskega žepa malo knjižico z naslovom:
„Knalerbsen“ — ali „ti se moraš in se boš
smijal“; začne prebirati razne anekdote, s ka-
terimi je bila ta knjižica napolnena. Prečital
jih je dvanajst, ali veselja je vzbudil le malo:
jedino le Sanin je iz priložnosti pokazal zobe in
Klüber sam se je po vsaki anekdoti priljudno
posmijal. Proti dvanajstim se je celo društvo
vrnilo nazaj v Soden, v naj boljšo tamošnjo
gostilnico.

Prišel je čas vsesti se k obedu.

Klüber je predložil, da bi se obedovalo
v od vseh strani zakritem vrtnem salonu. Na
to pa se je Ema zburila in odgovorila, da ne
bode drugače obedovala, kakor na prostem, na
vrtu, za jedno na vrtu stoječih majhnih, okroglih,
miz, da jej je uže dosadno biti vedno mej
jednimi in istimi ljudmi, in da hoče tudi druge

videti. Za nekaterimi mizami so sedele uže grupe na novo došlih gostov.

Klüber se je ponižno udal „kaprici svoje neveste“ in je šel posvetovat se s prvim natakarjem zastran obeda. Ema je stala mej tem nepremično, obrnila oči k tlom in stisnila ustna. Čutila je, da gleda Sanin neodstopno in nekako plašljivo na njo in to, videlo se jej je, jo je srdilo. Zatim se g. Klüber vrne, naznani, da bode črez pol ure obed gotov in predlaga, da bi mej tem poigrali na keglišči, kar je jako dobro za apetit, he, he, he! Kegle je on igral mojsterski; lučal kroglo, da je tekla ko blisk, gizdavo igral z mišicami, gizdavo mahal in potresal z ного. V svojej rodovini je bil on oktet — in zložen izvrstno! In njegove roke so bile tako bele in mične, in brisal jih je z naj bogatejšo zlato-šavovito rutico, z indijskem fuljarom!

Nastopi čas za obed in društvo se vsede za mizo.

XV.

Komu nij znano, kakšen je nemšk obed? Vodena juha z grčastimi cmoki in kerico, prekuhana govedina, suha kakor zatič, s priraščeno, belo tolščo, oslizlim krompirjem, puhlo rudečo pèsico in nadrganim hrenom, posinjela jegulja z octom, pečenka in neizbežna „Mehlspeise“, nekaj, kar je v rodu s puddingom, s kisló in rudečo podlivko; k temu še vino in pivo, kakor kje drugod.

S takim obedom je pogostoval Sodensk gostilničar svoje goste. Obed je prešel brez posebne nesreče. Posebnega veselja nij bilo videti, pokazalo se tudi nij tedaj, ko je napravil Klüber napitnico na „to, kar ljubimo!“ Vse je bilo jako pristojno in prilično. Po obedu so dobili kavó, redko, rudečkasto, pravo nemško kavó. Gospod Klüber, kakor pravi kavalér je vprašal Emo, ali sme prižgati cigaro . . . Ta hip se prigodi nekaj neprevidenega, neprijetnega — in celo neprilичnega!

Za jedno sosednjih miz se je bilo pome-stilo nekoliko oficirjev Mainške garnizone. Po

njihovih pogledih in iz njihovega pošeptavanja je bilo soditi, da jih je Emina krasota omamila.

Jeden izmej njih, ki je gotovo nedavno bival v Frankobrodu, je pogledoval na njo, kakor na uže dolgo in dobro mu znano figuro; za gotovo je vedel, kdo da je ona. Zdaj se hitro vzdigne s kupico v roki — gg. oficirji so pridno popivali in cel miznik je bil pokrit z buteljami — se približuje k mizi, pri kateri je sedela Ema. Oficir je bil še jako mlad človek, z belimi obrvmi in trepavnicami, z dovolj prijetnimi in celo simpatičnimi črtami na lici, ali izpito vino mu jih je okazilo: njegovo lice je bilo nekako podrgano, razžarjene oči so nemirno blodile in imele izraz drznosti, Tovariši so ga izprva skušali zadržati, potem pa so ga pustili: naj uže bo ali ne — kaj se li more zgoditi?

Z lehka zgibaje se na nogah, se vstavi oficir pred Emo, ter reče s krikljivim, prisiljenim glasom, v katerem se je brez njegove volje, kazala borba s samim soboj: „Jaz pijem na zdravje najlepše kavarnarice v celem

Frankobrodu, na celem svetu — (on zvrne kupico) in za „plačilo“ vzamem cvetlico vtrgano temi božanskimi ročicami!“ On vzame z mice rožico, ležečo pred Eminim prostirkom (kuvertom).

Od začetka se ona začudi, ustraši in obledi . . . potem se jej strah spremeni v nevoljo, ona zarudi v celem lici gori do las; — njene oči vpiknene v razžaljivca, so se ob enem stemnele in vspihnele, napolnile z mrakom, ognjeno se razžarile nezdržljive jeze. Oficirja je ta pogled zmotil; on pomrmlja nekaj nerazumljivega, se pokloni — in gre nazaj k svojej mizi. Drugovi so ga sprejeli s smehom in rahlim rokoploskanjem.

Gospod Klüber vstane brzo s stola, stegne svoje truplo, si nasadi klobuk na glavo ter reče z dostojnostjo in neposebno glasno: „To je nezaslišana, nezaslišana drznost!“ Precej zakliče strogim glasom natarja k sebi in zahteva nemudoma račun. Ob enem zaukaže zapreči kočijo, pri čemer je pristavil, da pri njem nij prostora za poštene ljudi, ki so tu

izpostavljeni razžaljenju. Pri teh besedah obrne Ema, ki je še neprestano in nepremično sedela na svojem prostoru — njene prsi so se težko in visoko vzdigovale — svoje oči na Klüberja . . . in tako uporno in s takim pogledom ozre se nanj, kakor pogled na oficirja. Emil se je na celem životu tresel besnobe.

— „Vstanite, gospodičina,“ reče z isto strogostjo Klüber, „tukaj vam nij prilično ostati. Pojdimo tje, v trakterijo!“ Ema se molčé vzdigne, on jej ponudi roko in ona mu poda svojo — in on se napravi v trakterijo z veličastno hojo, katera je postajala tem veličastnejša in ponosnejša, čem bolj se je oddaljeval od mesta, kjer se je vršil obed. Ubogi Emil je stopal po časi za njimi.

XV.

Mej tem, ko je Klüber računal z natakarnjem, kateremu za kazen nij dal ne jednega krajcarja za napitek, šel je Sanin brzim korakom k mizi, pri kateri so sedeli oficirji —

in obrnivši se k razžaljivcu Eme (kateri je ta trenotek daval svojim tovarišem Emino rožico poduhavati) reče francoski: „To, kar ste vi zdaj, milostivi gospod, storili, je nedostojno za poštenega človeka, nedostojno za uniformo, katero nosite, in jaz sem vam prišel povedat, da ste surov nesramnež!“ Mladi človek skoči na noge, drugi starši oficir pa ga zadrži z roko, posadi ga nazaj na stol — in obrnivši se k Saninu ga vpraša tudi francoski: „Je li on sorodnik, brat ali ženin te gospodičine?“

— „Jaz sem za vsem tuj človek,“ vsklikne Sanin, „jaz sem Rus — ali ne morem nemarno gledati take predrznosti; sicer pa, to je moja karta, moja adresa: gospod oficir me more poiskati.“

Izrekši te besede vrže Sanin na mizo svojo vizitkarto in zgrabi ob enem Emino rožico, katero je jeden izmej za mizo sedečih oficirjev bil položil na svoj krožnik. Mladi človek je zopet hotel ostati s svojega stola, ali tovariš ga zopet vstavi in reče,

„Dönhof, bodi miren!“ Potem vstane sam in objavi z nekako natančnostjo v glasu in manerah Saninu, da bode jutri zjutraj jeden od oficirjev tega polka imel čast prijaviti se k njemu v njegovem stanovanji. Sanin odgovori s kratkim poklonom in se brzo vrne nazaj k svojim prijateljem.

Klüber se je pritvoril, kakor da bi ne zapazil nenavzočnosti Saninove, ali ne vedel za njegovo objasnjenje z oficirji; priganjal je kočijaža, ki je zaprezal konje, in se je jezil nad njegovo počasnostjo. Tudi Ema nij nič rekla Saninu, še celo pogledala ga nij. Ali po vzdignenih obrvih, po ustnih, obledivših in stisnenih, še iz njene same nepremičnosti je bilo soditi, da jej nij dobro pri srci. Jedino Emil je želel čutno govoriti s Saninom in povprašati ga: on je videl, da je Sanin šel k oficirjem, videl, da jim je podal nekaj belega — košček papirja, listič, karto . . . Srce je močno utripalo v ubogem mladeniču, lice je žarelo, on je bil pripravljen vreči se Saninu okolo vratu, zaplakati ali iti precej ž njim, potolči v prah in

pepel vse te zoprne oficirje! Vendar se je zdržal in bil zadovoljen s tem, da je pazljivo sledil za vsakim dviženjem svojega velikodušnega ruskega prijatelja!

Kočijaž je končno upregel konje in celo društvo je sedlo v kočijo. Emil s Tartaglijo se spravi na kozla, njemu je bilo tam ljubše in Klüberja, katerega nij mogel ravnodušno videti, nij imel vedno pred očmi.

Klüber je celo pot besedoval — in besedoval sam; nikdo mu nij odgovarjal in tudi nihče pritrjeval. Posebno je poudarjal to, da ga nijso poslušali, ko je predlagal, da bi bili obedovali v zaprtej sobi; nobene neprijetnosti bi se ne bile prigodile! Potem je povedal nekaj ostrih in liberalnih graj zarad tega, da ministerstvo neodpustljivo prizanaša oficirjem, ne pazi dovolj na disciplino in premalo uvaža meščanski element v društvo — in kako do tega raste nezadovoljnost, od katere nij več daleč do revolucije, za kar nam je žalosten

primer Francoska! Ravno tako, pristavil je še, priseže na svobodo, da pa nikdar . . . in nikoli . . . ne bode odobraval in da se izgovoriti ne da neodobravanja pri pogledu na takšno zmešnjavo! Potem je še rekel nekaj občnih opomb o npravnosti in breznravnosti o priličji in čuvstvu dostojanstva.

Mej tem besedovanjem se je začela Ema, ki uže nij bila o predobednem sprehodu z vsem zadovoljna s Klüberjem — zarad tega se je držala vedno nekoliko oddaljena od Sanina in kakor vznemirjena vsled njegove pričujočnosti — javno sramovati svojega ženina.

Proti koncu vožnje je uže očitno trpela in akoravno nij ves čas izpregovorila s Saninom nijedne besede, je vendar pogledovala nanj prosečim pogledom . . . Od svoje strani je Sanin čutil z njo tem bolj, kolikor je rasla v njem nezadovoljnost proti Klüberju, celo radoval se je na skrivnem o vsem, kar se je v teku tega dne prigodilo, akoravno je imel pričakovati prihodnji dan poziv na boj.

Mučiteljne partije je bilo vendar jedenkrat konec. Ko je Sanin pred konditorijo vzdignil Emo iz kočije, nij izpregovoril besede, samo položil jej v roko nazaj dobljeno rožico. Ona vsa razjarjena mu stisne roko in vzame rožico. On nij hotel iti v hišo, ker se je bil uže precej storil večer. Ema ga tudi nij povabila. Na pragu pokazavši se Pantaleone objavi, da gospa Lenora počiva. Emil se je boječe poslovil od Sanina, kakor da bi se ga bil bal. Klüber je spremil Sanina do njegovega stanovanja in se mu je prisiljeno priklanjal. Pravilno ustrojenemu Nemcu je bilo pri vsem njegovem zaupanju v samega sebe dosadno. Da, tudi vsem drugim je bilo dosadno.

V Saninu se je to čustvo — čustvo mrzkosti kmalu izgubilo. Izpremenilo se je v nedoločno, pa prijetno radostno razpoloženje. On se je sprehajal po sobi, nij o ničemer mislil, požvižgaval si — in bil jako samozadovoljen.

XVI.

„Počakal bom gospoda oficirja do 10 ure zjutraj,“ premišljeval je drugo jutro Sanin, ko je skončal svojo toaleto, „potem pa me naj on išče!“ Pa Nemci vstajajo rano: ura še nij bila devet, ko pride natakarnaznanit, da ga želi nadporočnik pl. Richter videti. Sanin ovije brzo ovratnik in ukaže natakarnju, naj ga „prosi.“ Gospod Richter je bil proti pričakovanju Saninovemu jako mlad človek, skoraj še mladenič. Skušal je dajati svojemu brezbradnemu obrazu izraz važnosti — ali nij se mu udalo: še svoje vznemirjenosti nij mogel prikrivati. Vteknivši roko v sablino držalo, vsedel se je na stol in malo da nij z njega padel. Jecljaje in čakljaje objavi Saninu v odurnej francoščini, da je prišel z naročilom od svojega prijatelja Dönhofa, zahtevati od gospoda Sanina zadostenja za sinoč upotreb-ljene, razžaljive izraze in ka terja pl. Dönhof, ako bi g. Sanin tega ne hotel dati, satisfak-cijo od njega. Sanin odgovori, da nij namenjen

opravičevati se in da je satisfakcijo dati pripravljeno. Na to vpraša gosp. pl. Richter, kedar in kje bi mogla potrebno dogovoriti? Sanin odgovori, da more Richter priti k njemu čez dve uri in da hoče do tega časa poiskati si sekundanta. („Koga si hočem vzeti za sekundanta?“ je mislil sam pri sebi.) Gospod pl. Richter vstane in se jame poklonjevati . . . na pragu pa se zopet vstavi, kakor da bi čutil grizenje vesti in vrnivši se k Saninu reče, da njegov prijatelj, baron Donhöf nikakor ne prikriva nekolike krivnje pri tem, kar se je sinoč dogodilo in da je zavoľjo tega z bolj majhenim zadostenjem zadovoljen. Na to odvrne Sanin, da ne da nikakoršnega, ne lahkega, ne teškega zadostenja, ker se tudi dolžnega ne čuti. — „V takem slučaju,“ reče pl. Richter in še bolj zarudi: „bode treba izmenjati strel des gouns de bisdoles à l' amiaple!“

— „Tega ne razumem popolnem,“ pristavi Sanin, „kaj v zrak bomo streljali?“

— O, to ne, zaklepetata končno zmešano nadporočnik — „ampak mislil sem, da, ker se

je stvar dogodila mej poštenimi ljudmi, . . . Jaz bom govoril sam z vašim sekundantom“, pretrga samega sebe — in odide.

Ko je pl. Richten odšel, vsede se Sanin na stol. — „Kaj sem mislil? Kam se mi je zavrtilo življenje? Vse pretečeno, vse bodoče se je na hip zmešalo — propalo, in ostalo mi je le še to, da se tukaj v Frankobrodu s tacimi ljudmi moram biti.“

Pri teh premišljevanjih mu pride na misel blazna teta, katera je plesaje pevala:

„Podporučnik!

Moj ogurčik!

Moj amurčik!

Proplješi so mnoj, golubčik!“

In on zakrhota in zapoje kakor ona: „Podporučnik! proplješi so mnoj, golubčik! Vse jedno, zdaj je treba na delo in ne tratiti časa,“ vsklikne britko — skoči po konci — in zagleda pred soboj Pantaleona s pisemcem v roki.

— „Uže nekolikokrat sem potrkal, pa se niste oglasili; mislil sem, da vas nij doma,“

izpregovori starček, in mu poda pisemce od gospodične Eme.

Sanin vzame pismo — kakor se pravi mašinalno — razpečati ga in bere. Ema mu je pisala, da je jako nemirna zarad znanega mu dogodka in da želi kmalu ž njim govoriti.

— „Gospodična je nemirna,“ začne Pantaleone, kateremu je očitvidno znan zadržaj prinesenega pisma; „velela mi je pogledati, kaj delate in pripeljati vas k njej.“

Sanin pogleda starega Italijana in se zamisli. Hipoma mu švigne misel v glavo, ali na prvi mah se mu je zdela popolnem nemo-goča . . .

„Vse jedno . . . zakaj pa ne?“ vpraša samega sebe.

— „Gospod Pantaleone!“ reče glasno.

Starček strepeče, vtakne podbradek v ovratnik in se postavi pred Sanina.

— „Vi veste,“ nadaljuje Sanin, „kaj se je včeraj prigodilo?“

Pantaleone požveka z ustnami, šopki na glavi se stresejo. „Vem.“

(Emil, komaj domu prišedši, mu je bil vse povedal.)

— „A! veste! No, glejte. Ravno zdaj je šel od mene oficir. Ta nesramnež me je pozval na dvoboj. Jaz sem sprejel njegov poziv. Ali sekundanta nemam. Ali hočete vi biti moj sekundant?“

Pantaleone se na celem životu strese, vzdigne obrvi tako visoko, da so se mu pod navzdol visečimi lasmi skrile.

— „Ali se zares morate bítí?“ izpregovori končno po italijanski; do tega trenutka je govoril francoski.

— „Gotovo. Drugače pridem v sramoto za vselej.“

— „Hm. Ako ne grem jaz za sekundanta si boste iskali družega?“

— „Bodem . . . gotovo.“

Pantaleone se zamisli. „Dovolite, da vas vprašam, ali ne bode vrgel vaš dvoboj nekake neprijetne sence na dobro ime neke osebe?“

— „Ne verujem, ako bi pa tudi bilo, ne stori nič!“

— „Hm: (Pantaleone se ves skrije v svoj ovratnik) — Nu, in ta ferflukto Klüberio, — kaj pa on?“ vsklikne nenadoma in vzdigne glavo.

— „On? Nič.“

— „Che!“ Pantaleone migne zaničljivo s plečami. „Vsakako se vam morem zahvaliti,“ reče končno z nevernim glasom, da ste umeli v mojem zdajšnjem ponižanji spoznati v meni poštenega človeka — un galant'uomo!“

„S takim postopanjem ste se tudi vi skazali pravega galant'uomo. Vaš predlog pa še moram premisliti.“

— „Čas ne čaka, dragi moj Pantaleone.“

— „Vsaj jedno uro mi dajte pomisleka. — Tu sem je vmešana hči mojih dobrotnikov . . . in za to sem dolžan . . . moram pomisliti. Čez jedno uro . . . čez tri četrt ure — boste vedeli moj sklep.“

— „Dobro; počakam.“

— „A zdaj . . . kaj naj odgovorim gospodičini Emi?“

Sanin vzame košček papirja in napiše na njem: „Bodite mirni, moja draga prijateljica, čez tri ure pridem k vam — in vse vam bode jasno. V duhu se vam zahvaljujem za vaše sočutje.“ — in izroči to pismo Pantaleonu.

Ta ga pazljivo dene v pristranski žep — in še jedenkrat ponovi: čez jedno uro! — gre proti durim; ali hitro se zopet obrne, priteče k Saninu, ga prime za roko, jo pritisne na svoje prsi, vzdigne oči proti nebu in vsklikne: „blagorodni mladenič! Veliko srce!“

„Dovolite slabemu starcu stisniti vašo junško desnico!“ Potem odskoči malo nazaj, mahne z obema rokama — in otide.

Sanin pogleda za njim . . . vzame časopis in jame čitati.

Ali njegove oči so zastonj begale po vrstah; on nij razumel ničesar.

XVII.

Eno uro pozneje pride natakarkar iznova k Saninu in mu poda staro umazano vizit-

karto, na katerej so stale sledeče besede : Pantaleone Zippatola iz Varese, dvorni pevec (cantante di camera) njegove kraljevske visokosti, hercoga modenskega; — za natakarjem pride Pantaleone sam. Spreoblekel se je bil od nog do glave. Imel je na sebi orujavel črn frak in bel pikast brezrokavnik, po katerem se je mično zvižala tompakasta verižica; težka pečatka se je spuščala globoko doli na ozke črne hlače. V desnej roki je držal črn klobuk iz zajčje dlake, v levej dve debeli, usnjati rokavice. Ovratnik si je bil prevezal še širje in više kakor navadno — in v prsnej del pokrepljene srajce je bil vteknil gumbico s kamenom imenovanim „mačje steklo“.

Na kazalcu desne roke se je svetil prstan, predstavljajoč dve skleneni dlani in mej njima plamteče srce. Zaležani vonj, vonj kafe in pižme je vel od cele starčkove osebe, od skrbi potolčeno veličastvo njegove postave bi bilo ožalostilo celo malomarnega gledalca! Sanin se vstavi njemu nasproti.

— „Jaz sem vaš sekundant,“ izpregovori Pantaleone po francoski — in se s celim truplom pokloni, pri čemer postavi noge kakor plesalec. „Prišel sem z instrukcijami. Ali se hočete bojevati brez usmiljenja?“

— „Čemu brez usmiljenja, dragi gospod Zippatola! Svojih včerajšnjih besedi ne vzamem za nič na svetu nazaj, ali jaz tudi nissem krvo-pijec!... Počakajte, zdaj gre sekundant mojega protivnika. Jaz pojdem v sosednjo sobo — in vi se z njim pomenite. Bodite prepričani, da ne bom nikdar pozabil vaše dobrote in se vam zahvaljujem iz srca.“

— „Čast gre pred vsem!“ odgovori Pantaleone, in se spusti v kreslo ne čakaje, da bi mu Sanin velel sestiti. „Ta ferreflukto spicebubbio,“ pravi, mešaje francoščino z italijanščino, „ta kramar Klüber nij razumel svoje dolžnosti ali je pa obupal, tem slabejše za njega!... Kupljiva — in basta!... Kar se tiče dvo-boja, sem jaz vaš sekundant in vaši interesi so mi sveti!!... Ko sem živel v Paduvi, je ležal tam polk dragonarjev in jaz sem z

mnozimi oficirji bil prav blizu znan. Ves njihov kodeks mi je bil prav blizu znan. No, in tudi z vašim Tarbuskim sem se večkrat pogovarjal o teh vprašanih . . . Zdaj mora sekundant uže vsak hip biti tukaj.“

— „Pričakujem ga uže vsako minuto — da, je uže tukaj,“ odgovori Sanin, pogledavši na ulico

Pantaleone vstane, pogleda na uro, stlači urno v črevelj trak, ki je bengljal izpod hlač. Mlad podporočnik vstopi, ves rudeč in zmešan.

Sanin predstavi sekundante družega družemu. M. Richter, souslieutenant! — M. Zipatola, artiste! Podporočnik se prestraši, ko zagleda starčka . . . Kaj bi bil on še le rekel, ko bi mu on ta trenotek povedal, da se ta njemu predstavljeni „artist“ peča tudi s kuharstvom! . . . Ali Pantaleone je delal, kakor da bi bil uže vaje udeleževati se rednih dvobojev; v tem slučaju je pomogel spomin na njegovo gledališčno karijero — in igral je ulogo sekundanta zares kakor ulogo. On in podporočnik pomolčita nekoliko.

— „Kaj? Pristopimo!“ reče prvi Pantaleone, igraje si s kancelasto pečetko.

— „Pristopimo,“ reče podporočnik, — „pa . . . pričujočnost jednega od protivnikov.“

— „Precej vas pustim, gospoda,“ oglasi se Sanin, prikloni se, gre v spalno sobo in zapre duri za soboj.

Vrže se na postelj in začne misliti o — Emi; ali razgovor sekundantov je dohajal k njemu skozi zaprte duri. Govorila sta v francoskem jeziku, oba sta ga mučila neusmiljeno vsak po svoje. Pantaleone zopet spomni o dragonarjih v Padovi, o Tarbuskem — podporočnik o „exghizes léchères“ in o „goups á lamiaple“. Starček pa še slišati nij hotel o nikakih exghizes! H grozi Sanina začne pripovedovati o mladej nedolžnej devi, katere jeden mezinec je več stal kakor vsi oficirji celega sveta . . . (oune jeune damigella in noucenta, qua ella sola dans soun péti doa vale piu que toutt le zouffissie del mondo!) in ponavlja nekolikokrat: „To je sramota! To je sramota!“ (E òuna onfa, òuna onta!) Izprva

mu nij podporočnik nič ugovarjal, pozneje pa se je slišal v glasu mladega človeka gnjeven trepet in ta opomni, da nij prišel sem zato, da bi poslušal moralne sentencije . . .

— „V vaših letih je vsikdar koristno poslušati besede starejših!“ vsklikne Pantaleone.

Prepiranje mej gospodoma sekundantoma je nekolikokrat postalo burno; trpelo je več ko jedno uro in končalo se naposled s sledečim dogovorom: jutrajšnji dan se bosta baron Dönhof in Sanin streljala in sicer ob 10. uri do polu dne v malem gozdu okolo Hanan-a na 20 korakov dalekosti; vsak izmej njiju ima pravico dvakrat ustreliti na znamenje, katerega dajeta sekundanta.

Gospod pl. Richter otide, veličastno odpre duri v spalnico in priobči rezultat pomenkovanja, ter na novo vsklikne: „Bravo Russo! Bravo giovanetto! Ti boš zmagovalec!“

Črez nekoliko minut se oba odpravita v konditorijo Roselli. Sanin je uže naprej bil vzel Pantaleonu besedo, da ostane dvoboj v

največjej tajnosti. Za odgovor je bil starec le palec kvišku vzdignil, pomižgetal z očmi in dvakrat zašepetal: „segredezza! (tajnost). On se je bil vidno pomladil in tudi svobodnejše stopal. Vse te nenavadne in tudi neprijetne dogodbe so živo prenesle Pantaleona v tisti čas, ko je še sam prejemal in delal pozore — se ve da — na odru. Baritoni se, kakor je znano, sploh radi petelinijo v svojih ulogah.

XVIII.

Emil je bil prihitel Saninu nasproti — bolj ko jedno uro je uže prežal na njegov prihod, urno mu je bil pošepetal na uho, da mati nič ne ve o včerajšnji neprijetnosti in da nij dobro kaj o tem omenjati, da ga zopet spravljajo v prodajalnico!!... da pa on ne pojde, in se rajše kje skrije; vse to je bil povedal v nekoliko sekundah. Pri tem se je prijel Sanina za pleča, ga hlastno poljuboval in valjal se po ulici. V konditorskej sobi pride Ema Saninu nasproti: hotela mu je nekaj povedati — pa nij mogla. Njena usta

so zlehka trepetala, njene oči mizgetale in begale po strani. Sanin jo je skušal prepričati, da je zdaj konec . . . vseh teh otročarij.

— „Nij bil denes nihče pri vas?“ vpraša ona.

— „Bil je nekdo pri meni — in so se sporazumeli in prišli do zadovoljivega rezultata.“

Ema gre za štacunsko mizo.

„Nij mi verjela!“ pomisli Sanin . . . odpravi se v sosedno sobo in najde tam Lenoro.

Njej je bila prošla migrena, ali bila je nekako melanholično razpoložena. Ona se mu zadovoljno posmehlja in ga ob enem zagotavlja, da mu bode denes dolgočasno pri njej in opomni, da so njene trepalnice rudeče in nabuhnene.

— „Kaj vam je bilo, gospa Lenora? Nijste jokali?“

„Psts“ . . . pošepeta ona in pokaže z glavo na postelj, kjer je bila poprej hči. „Ne govorite od tega . . . glasno.“

— „No in zakaj ste plakali?“

— „Ali, gospod Sanin, sama ne vem zakaj!“

— „Vas je kdo razžalil?“

— „O ne! Prav otožno se mi je bilo storilo. Spomnila sem se bila na Giovanija Battista . . . na svojo mladost . . . in kako je vse to hitro prošlo. Stara sem postala, prijatelj moj — in s tem se ne morem nikakor pomiriti. Zdi se mi, da sem še ista, ko nekdej . . . ali starost — je prišla . . . in . . . v očeh gospe Lenore se prikazuje solza. Vi, jaz vidim to, gledate na mene in se čudite . . . Ali tudi vi se boste postarali, prijatelj, in boste čutili, kako britko je to.“

Sanin jo jame tolažiti, spominja jo na njene otroke, v katerih se je njena mladost obnovila; začne se pa tudi norčevati ž njo očitaje jej, da hrepeni po komplimentih. Ona ga poprosi brez šale, naj odjenja, on pa se nij dal pregovoriti, da se pobitost, obupanost, plašljivost tolike starosti z ničem potolažiti, odpraviti ne da, da je treba počakati in potrpeti, dokler sama od sebe ne preide.

Sanin jej predloži, da bi igrala „tresette“ — kaj boljšega si nij mogel zmisлити. Ona je bila precej pregovorjena — in pri tem se toliko razveselila.

Sanin je igral ž njo pred obedom in po obedu. Tudi Pantaleone se je udeleževal igre. Nikdar niso čopki njegovih las padali tako nizko na čelo, nikoli nij njegov podovratnik uhajal! Vsako njegovo dviženje je dihalo tako na jedno reč tikajačo važnost, da se je nanj glede, brezvoljno rodila misel: „Kako skrivnost mora ta človek hraniti s toliko trdnostjo?“

„No — segredezza! segredezza!“

Pantaleone je trudil se celi ta dan Saninu naj globokejše spoštovanje skazovati; za mizo je brez obzira na dame, dajal vselej njemu prvemu skledo; pri igri na kvartah je vselej njemu prepuščal prikupek, trdil je, da nij ne na deželi, ne po mestih velikodušnejega, hrabrejšega, odločnejega naroda na svetu, kakor je ruski!

„Ah ti stari igralec!“ mislil je sam pri sebi Sanin.

On se nij toliko čudil nepričakovanemu razpoloženju duha pri gospe Roselli, kakor temu, kako se je njena hči njemu nasproti kretala. Ne da bi se ga bila izogibala, nasprotno, sedela je najrajša čisto blizu njega, prisluškičala njegovim besedam, gledala nanj, ali ž njim očitno v besedo spuščati se nij hotela in ako je hotel ž njo govoriti, se je tihoma vzdignila z mesta in se tihoma za nekoliko trenutkov od njega oddaljila. Potem se je kmalu zopet prikazala, sedla kje v kak kot — in sedela nepremično, premišljajoče in dvomeče . . . dvomeče črez vse. Celo gospa Lenora je bila opazila na njej to nenavadno vedenje in jo vprašala dvakrat, kaj jej je?

— „Nič,“ odgovorila je Ema; „saj veš, da sem bila vedno taka.“

— „To je res,“ pritrđi mati.

Tako je prošel ves ta dolgi dan ne oživljeno, ne vello — ne veselo ne dolgočasno. „Se drži Ema drugekrati inake — Sanin . . .“

Kako bi to vedel? Ali bi poskušal radovati se, ali bi udal se otožnemu čuvstvu

pred mogočo, morebiti večno ločitvijo . . . Če tudi nij ne jedenkrat govoril z Emo, je vendar moral biti zadovoljen s tem, da je v teku četrte ure pred večerno kavo prebiral akorde na glasoviru.

Emil se je vrnil pozno, in da bi se izognil popraševanji o gospodu Klüberji, začel se kmalu odpravljati.

Najpred se je poslovil od Eme. Spomnil se je na ločitev Lenskega od Olge v „Onjeginu.“ Krepko jej stisne roko in jej vprašaje pogleda v oči — ona pa rahlo osvobodi svoje prste in se obrne.

Zunaj je celo nebo migljalo zvezd, ko je stopil črez prag. In koliko se jih je razsipalo teh zvezd, velicih, malih, žoltih, rudečih, modrih, belih! Vse so se rudile, rojile, igraje s svojimi lučičami. Lune nij bilo na nebu, ali tudi brez nje se je vsak predmet videl natanko v brezsenčnem mraku. Sanin pride do konca ulice . . . Ali iti uže zdaj domov, nij se mu hotelo, čutil je v sebi potrebo, pobroditi po čistem zraku. Vrne se nazaj; nij še bil prišel do

hiše, v katerej je bila konditorija Roselli, ko jedno izmej oken, ki so gledala na ulico, zazvenči in se odpre — v črnem četveroogelniku (v sobi nij bilo luči) se prikaže ženska podoba — in on sliši, da ga kliče!

— „Monsieur Dimitrij!“

On teče urno k oknu . . . „Ema!“

Oprla se je bila z lakti ob podoknik in se nagnila naprej.

— „Monsieur Dimitrij,“ začne ona opreznim glasom — „cel denašnji dan sem želela vam dati neko reč . . . ali nijsem se mogla odločiti: še le zdaj, ko se nepričakovano zopet vidiva, menim, da je tako namenjeno“ . . .

Ema se je nejevoljno ustavila pri tej besedi. Nij mogla naprej; nekaj nepričakovanega se je zgodilo ta trenotek.

Sredi globoke tišine, pri popolnem brezoblačnem nebu pride na hip tak poriv vetra, da je zemlja sama potresla se pod nogami, tenki zvezdni svet zatrepetal in zdrgetal in zrak zavrtel se v vrtini. Vihar, ne hladen ampak topel, je udaril po drevji, rastočem na

dvorišči, po stenah in po ulici; ko bi trenil je vzel Saninu klobuk raz glavo, zvijal in razmetaval črne Emine kodre. Glava Saninova je segala do jedne visokosti s podoknikom; on se prime z obema rokama zanj proti svojej volji Ema ga prime z obema rokama za pleči, in se dotakne s prsi njegove glave. Šum, zvon in krohot je trajal jedno minuto . . . kakor kita gromadnih ptic je hitel naprej izigravši veter . . . V novič nastane globoka tišina.

Sanin vzdigne glavo in vidi nad soboj tako čudno prestrašeno, vznemirjeno lice, tako ogromne, strašne, veličastne oči, — tako krasotico je videl, da je srce v njem zamrlo; on pritisne k ustnam taujčico njenih las, ki so mu padali na prsi — in komaj more spregovoriti: „O Ema!“

— „Kaj je bilo to? Strela?“ vpraša ona na široko odpirajoča oči in ne vzame od njegovih pleč svojih golih ročic.

— „Ema!“ ponovi Sanin.

Ona se strese, ogleda se nazaj v sobo — in brzo vzame nekje izza zastora ovenelo cvečico in jo da Sanin.

— „To cvetlico sem vam hotela dati.“

On spozna rožico, katero je otel prejšnji dan . . .

Okence se je zaklopnilo in za temnim steklom se nij nič več videlo in ne belilo. — Sanin je prišel domov brez klobuka . . . Še opazil nij, da ga je izgubil.

XX.

Sanin je zaspal še le proti jutru, in tedaj še težko. Pod udarom tega letnega, hipnega viharja je jel nekaj čutiti, ne to, da je Ema krasotica, ne to, da se mu je dopala — to je uže poprej vedel . . . ampak to, da je nij poljubil: Hitro, kakor vihar, ga je napolnila ljubezen. In zdaj ta neumni dvoboj! Brižljiva občutja ga začnejo mučiti. Nu, postavimo, da me ubijejo . . . kaj more biti iz ljubezni do te deve, do neveste družega? Položimo celo, da mu ta „drug“ (Klüber) nij nevaren, da bi ga Ema sama poljubila . . . Kaj bi bilo iz tega? Kako? Taka krasota . . .

Sanin je hodil po sobi, vsedel se za mizo, načrtal nekoliko vrstic — in jih precej zopet prebrisal. Spomnil se je na divno Emino podobo v temnem oknu, pod zvezdnimi lučicami, vso razvejano od toplega viharja; spomnil se je na mramorne roke, podobne rokam olimpskih boginj, čutil njih živo težkobo na svojih plečih . . . Potem vzame dano mu cvetlico — in zdelo se mu je, da je od njenih na pol ovenelih lističev vejal ves drug še bolj nježen duh, kakor je vonj navadnih rožic . . .

— Naj bode, če ga ubijejo ali okrnijo?

On se nij bil vlegel na posteljo — ampak je oblečen zaspal na divanu.

Nekdo ga potrepa po plečih . . .

On odpre oči — in zagleda Pantaleona.

„Spi kakor Aleksander Babilonski na predvečer babilonske bitke!“ vsklikne starec.

— „Koliko je ura?“ vpraša Sanin.

— „Tri četvrt na sedem; do Ilorana je dve uri vožnje in mi moramo biti prvi na

o mestu. Rus vsikdar prehitil sovražnika! Jaz sem najel najboljšega kočijaža v Frankobrodu.“

Sanin se začne umivati. — „Kje so samokresi?“

— „Samokrese bo prinesel soboj ta ferrafukto Tedesco, tudi doktorja bo on pripeljal.“

Pantaleone je bil srčen, kakor včeraj ko je še sedel v kočijo s Saninom, ko je kočijaž švignil z bičem in so konji skokoma potegnili, se je zgodila z bivšim pevcem in prijateljem paduvanskih dragonarjev brza sprememba. Postal je prestrašen in se tresel. Bil je, kakor da bi se bilo nekaj v njem prevrglo, kakor kakšna slabo sezidana stena.

— „Kaj neki delamo, Bože moj, „San-tissima Madonna!“ vsklikne on piskljim glasom in se prime za lase. Kaj delam, jaz star norec, blaznež, frenetico?“

Sanin se začudi in zasmee, prime Pantaleona zlehka za suknjo in ga opomni na star francosk pregovor: „Le vin est tire — il faut le boire.“

— „Da,“ odgovori stavec: — „to čašo moram izpiti z vami, — ali ipak sem norec! Jaz — brezumnež! Vse je bilo tiho, dobro . . . in najedenkrat: ta-ta-ta, tratata!“

— „Kakor tutti v orhestru,“ pristavi Sanin s prisiljenim smehom; „krivi niste vi.“

— „Jaz vem, da ne! Če bi tudi bil! Vse to je . . . razuzdano postopanje. Diavolo; Diavolo!“ ponavlja Pantaleone, potrese s čopki in vzdihne.

Kočija je drdrala naprej in naprej.

Jutro je bilo krasno. Ulice v Franko-brodu so se komaj začele oživljati, bile so čiste in prikladne; okna na hišah so se blisketala kakor folije: komaj se je kočija pripe-ljala za mestne duri, vsiplje se od zgoraj, iz modrega, ne jarkega neba, glasno škrjančevo petje. Kmalu zvnaj mesta se prikaže izza visocega topola znana podoba, ki je še nekaj korakov prestopila in obstala. Sanin pogleda Moj Bog! Emil!

— „Zdaj vidim, da ona vse ve!“ obrne se Sanin k Pantaleonu.

— „Rekel sem, da sem brezumnež,“ zavpije obupno, kmalu da ne s krikom, revni Italijanec; — „ta nesrečni mladenič mi nij celo noč dal pokoja — in denes v jutro sem mu vse razkril!“

„To je tvoja segredezza!“ si misli Sanin.

Kočija pride vštric Emila; Sanin veli kočijažu ustaviti konje in pokliče k sebi „nesrečnega dečka.“ Neodločnimi koraki se bliža Emil, bledneji in bledneji kakor na dan svojega napada.

— „Kaj delate pa vi tukaj?“ strogo ga vpraša Sanin: — „zakaj niste doma?“

— „Dovolite, dovolite mi, da se smem peljati z vami,“ izpregovori Emil trepetajočim glasom — in sklepa roke. Zobje so mu klepetali kakor v mrzlici. „Saj vas ne bodem motil — le vzamite, vzamite me!“

„Ako čutite le za las udanosti in spoštovanja do mene,“ reče Sanin, „vrnite se precej domov, ali pa v prodajalnico g. Klüberja, ne

povejte nikomur nijedne besede in počakajte, da se povrnem.“

— „Da se vrnete,“ zahiti Emil — njegov glas je zazvenel in pretrgal se — „ako vas pa . . .“

— „Emil!“ pretrga ga Sanin — in se obrne z očmi na kočijaža — „spomnite se! Emil pojdite domov! Poslušajte me, prijatelj! Vi me uverjate, da me ljubite; nu, in jaz vas prosim!“

Sanin mu poda roko. Emil se nagne naprej, jo zaihtéč pritisne k svojim ustom, in skočivši s ceste zbeži čez polje nazaj v Frankobrod.

— „To blago srce“ — pomrmra Pantaleone; Sanin pa ga mračno pogleda . . . Starček se je stisnil v kot kočije. Spoznal je svojo krivnjo; vrh tega je bil vsako minuto bolj iz uma: čemu je ravno on šel za sekundanta, ali nij on pripeljal kočije, vse djal v red in mirno svoje stanovanje zapustil uže ob 6. uri zjutraj? K temu so se mu še noge razbolele in pešale.

— „Kde je vaš prejšnji duh, spoštovani gospod Zippatola? Kje — il antico valor?“ Zippatola se poravnal in nahmuri.

— „Il antico valor?“ se oglasi on basom. „Nonè ancora spento — il antico valor!!“

Pantaleone se je nekoliko ojačil in spregovoril o svojej karjeri, o operi, o velikem tenoru garciji — in se pripelja v Ilanov kot — mladenič. Pomisli: nič nij na svetu silnejšega . . . in brezsilnejšega, kakor beseda.

XXI.

Gozdič, v katerem je imel biti dvoboj, je ležal kake četrte milje od Hanana. Sanin in Pantaleone sta se pripeljala tja prva, kakor je bilo naprej uže določeno. Kočijo pustita na robu gozdiča, sama pa se izgubita v senco gostega drevja.

Čakanje nij bilo za Sanina preveč mučno; hodil je nazaj in naprej po poti, prisluškič, kako so pele ptice; gledal za proletavšimi „kajimi pastirji“ in kar stori veči del Rusov v takem slučaji, trudil se, ne misliti. Le jeden-

krat se ga je polotile dvombe: naletel je bil na mlado lipo, polomljeno, kar je naj bolj verjetno po včerajšnjem viharji; gotovo je umirala . . . vse bitje na njej je umiralo. „Kaj je to? Predznamenje? šviga mu po glavi, ali v istem trenutku zazviškuje, skoči prek lipe, in stopa naprej po poti. Pantaleone pa je ves čas mrmrljal, klel nad Nemci, žlabudral, kraspal se po hrbtu, po kolenih, celo zeval je od vznemirjenja, kar je davalo prezabaven izraz njegovemu majhnemu stisnenemu ličicu, Sanin komaj da se nij zasmijal, ko ga je zagledal.

Naposled se zasliši ropotanje koles po mehkejši cesti. — Oni so! oglasi se Pantaleone, se postavi po konci in zravna ne brez notranje groze, katero je prikrivati si prizadeval z vslikom: Brrr! in z opombo da je denašnje jutro dovolj sveže. Obilna rosa je topila travo in listje, znoj se je vsilil celo v gozd.

Oficirja sta se kmalu prikazala pod gozdnim otokom; spremljal jih je majhen postaven človek s flegmatičnim, skoraj zaspanim licem — vojaški doktor. V jednej roki

je nesel glinast vrč z vodo — za vsak slučaj; torbica s kirurškiimi instrumenti in prevezami mu je mahala po njegovih levih plečih. Videlo se mu je, da je moral biti navajen na jednake ekspedicije; te so bile jeden izmej virov njegovih dohodkov; vsak dvoboj mu je nesel 8 črvoncev (dukatov) — po štiri od vsake bojujoče stranke. Gospod pl. Richter je nesel, torbico s samokresi, pl. Dönhof je vrtel v roki malo šibico.

— „Pantaleone,“ zašepeta Sanin starčku, „ako . . . ako padem, — vse se more zgoditi — vzamite iz mojega levega, postranskega žepa cvetlico v papir zavito, in dajte jo gospodični Emi. Slišite? Li obljubite?“

Starček pogleda obupno nanj — in kimne pritrdivno z glavo . . . Bog ve, ali je razumel, kaj ga je Sanin prosil.

Protivniki in sekundanti so se pozdravili, kakor je navada, s pokloni. Le doktor sam ni obrvi nij vzdignil — sedel zevaje na travo: „Meni nij veliko mar za viteško dvorljivost.“

Gospod pl. Richter predloži gospodu „Tschibadoli,“ naj izbere kraj; g. „Tschibadola“ pa odgovori, topo obračaje svoj jezik: „Odkazite vi, milostljivi gospod, prostor, jaz pa bom pazil.“

Pl. Richter gre iskat in najde v gozdiči jako lepo s cvetjem obsipano poljano, odmeri korake, obznači dve skrajni točki z odtrganimi palčicami, vzame iz torbice samokrese, zavrti dve puli*); z jedno besedo, trudil in prizadeval si je na vse moči, in neprestano brisal si z belo rutico spoteno lice. Spremljajoči ga Pantaleone je bil podoben človeku, katerega zebe. Mej temi prigravljajući sta stala protivnika od daleč in spominjala na dva kaznovana učenca, ki se mrgodita na svojega učitelja.

Prišel je odločni trenotek . . .

„Vsak vzame svoj samokres“ . . .

Na to reče pl. Richter Pantaleonu, da njemu kot starejšemu sekundatu pristoja po

*) Nar manjši ruski denar.

pravilih dvoboja zaklicati osodni: „jeden! dva! tri!“, obrniti se s poslednjim svetom do protivnikov in predlagati jima, naj se pomirita, da, akoravno nima tako predloženje nikdar in nikakoršnega vspeha in nij v obče nič druzega, kakor prazna formalnost, ipak si, spolnivši to formalnost g. Zippatola odvrne od sebe nekoliko odgovornosti; da je priličen nagovor napraviti dolžnost tako imenovanega „nepriistranskega svedoka,“ da pa, ker tacega nij, prepusti on, gospod pl. Richter, to privilegijo svojemu spoštovanemu sobratu. Pantaleone, ki je bil jel skrivati se za grm, da bi ne bil videl oficirja — razžavljivca, nij izprva nič razumel, kar je govoril gospod pl. Richter — tem menj ker je govoril skozi nos; — ali na jedenkrat se strese, stopi hitro naprej, in krčevito z rokami ob prsi tolčeč, zavpije s hripavim glasom v svojem zmešanem narečji: „A la la la . . . Che bestialità! Deux veun 'ommes comme ca qué si battona — perchè? Chi diavolo? Andate a casa!“

— „Jaz nočem pomirjenja,“ spregovori brzo Sanin.

— „Jaz tudi ne,“ ponavlja za njim njegov protivnik.

— „No tak, zavpijte: jeden, dva, tri!“ se obrne pl. Richter k Pantaleonu, ki je bil popolnem iz uma in ki se je bil hitro zopet skrtil v grm; od tu zakriči ves skrčen s zasukano glavo, migetaje z očmi na vse grlo: „una . . . due . . . e tre!“

Prvi je ustrelil Sanin — in nij zadel. Njegova krogla je žvekrila v drevo. Precej za njim je bil ustrelil tudi baron Dönhof — prednamerno na stran, v zrak.

Zdaj nastopi globoko molčanje . . . Nihče se ne gane iz mesta. Pantaleone vzdihne na tiho.

— „Zaukažete ponavljati?“ spregovori Dönhof.

— „Zakaj ste ustrelili v zrak?“ vpraša Sanin.

— „To nij vaša reč.“

— „Boste tudi v drugo ustrelili v zrak?“ vpraša Sanin.

— „Morebiti; ne vem.“

— „Dovolite, dovolite, gospoda,“ . . začne baron Richter; „dvobojnika nemata pravice govoriti mej sabo. To nij nikako v redu.“

— „Jaz se odrečem od svojega strela,“ reče Sanin in vrže svoj samokres na zemljo.

— „Jaz tudi nijsem namenjen nadaljevati dvoboja,“ vsklikne Dönhof in tudi vrže samokres na zemljo.

On se gane z mesta — in neodločno drži roko naprej. Sanin se mu hitro približa — in jo stisne. Oba mlada človeka se smehljaje pogledata drug družega — in lici obeh oblije rudečica.

— „Bravi! bravi!“ izpregovori, kakor blazen, Pantaleone, ploska z rokama in pribeži z grma; doktor pa, ki se je bil vsedel na strani na posekano drevo, vstane hitro, izlije vodo iz vrča — in otide počasi šepaje, proti robu gojzda.

„Časti je zadovoljeno — in duel je končan!“ oglasi se pl. Richter.

— „Fuori!“ še jedenkrat po svojem spominu zagrbne Pantaleone.

Ko so se od gospodov oficirjev poslovili in se vsedli v kočijo, čutil je v sebi Sanin, ako uže nezadovoljnost, ipak nekako lehkobo, kakor po prestanej operaciji. Ali jelo se je tudi drugo čuvstvo gibati v njem, čuvstvo enako stidu.

Laž, navadna oficirska ali študentovska budališčina se mu je zdel denašnji dvoboj, v katerem je on upravo zdaj izigral svojo ulogo. Spominjal se je na flegmatičnega doktorja, spomnil, kako se je ta smijal — to je, nagrbančil nos, ko ga je videl iti iz gozda skoraj da ne pod roko z baronom Dönhofom. In potem, ko je Pantaleone izplačeval doktorju idoče 4 dukate . . . „Eh! To nij bilo dobro.“

Da; vse to je Saninu mrzelo in mu bilo stidno . . . ali od druge strani . . . kaj mu je bilo storiti? Ali bi ne bila ostala neka-znovana predrznost mladega oficirja, ali bi ne bil on ostal jednak g. Klüberju?

On se je zastavil za Emo, branil jo . . . tako je; ali ipak ga je vznemirjalo na duši in bilo mu mrzljivo in stidno.

Zato pa se je Pantaleone veselil! Na hip se ga je polotil ponos. Zmagonosni general, vračajoč se iz dobljene bitke, bi se ne oziral z večjo samozadovoljnostjo. Vedenje Sanina ob času dvoboja ga je zadovoljnostjo napolnilo. Veličal ga je kot heroa — nij hotel slišati ne njegovega opominjanja in ne njegovih prošenj. Prilikoval ga je z monumentom iz mramora ali medenine — s kipom komandanta v D. Juanu! Vedel je za samega sebe, da se ga polastila nekaka zmedenost; — „ali vedite, jaz sem umetnik, pristavi on — imam nervozno naturo, vi pa — ste sin snegov in granitnih skal.“

Sanin zares nij vedel, kako bi pomiril razburjenega umetnika.

Skoro na ravno istem mestu na cesti, kjer so dve uri poprej našli Emila, je ta iznova skočil izza drevesa in z radostnim krikom na ustnah, pomajevaje s klobukom nad glavo priskakal in prihitel naravnost h kočiji, in malo da nij prišel pod kolesa, in ne čakaje

da bi se konji ustavili, splezal je do zaprtih duri — in v jednomer vpil na Sanina.

— „Vi ste živi, ne ranjeni!“ vskliknil je. „Odpustite mi, jaz vas nijsem poslušal, se nijsem povrnil domov . . . Tega nijsem mogel storiti! Čakal sem tukaj na vas . . . Povejte mi, kako je bilo! — Vi . . . ali ste ga usmrtili?“

Sanin ga je s trudom upokojil in posadil na svojo stran.

Na dolgo in široko, z vidljivim zadovoljstvom je potem Pantaleone razložil mu vse podrobnosti dvoboja in končno zopet omenil o monumentu iz medenine, o kipu poveljnika! Zatem vstane celo v kočiji, postavi noge na široko za ohranjenje ravnotežja, skriža roke na prsih, in zaničljivo gleda čez pleči — predstavljal je poveljnika — Sanina! Emil je pobožno poslušal, redkokrat pretrgal razkazovanje z vsklikovanjem, časi so je tudi vzdignil in žarno poljuboval svojega junaškega prijatelja.

Kolesa kočije so ropotale preko mostnic Frankobrodskega mosta — in na konec

vstavila se pred gostilnico, v kateri je stanoval Sanin.

Spremljan od svojih dveh sopotovalcev je stopal po stopnicah v drugo nadstropje, — ko na jedenkrat iz temnega koridorčka brzimi koraki stopi ženska; njeno lice je zakrival pajčelan; ona se vstavi pred Saninom, zlehka omahovaje, vzdihne trepetaje in hitro zopet zbeži doli na ulico — in se skrije v veliko začudenje natakarju, kateri je povedal, da je ta ženska bolj ko celo uro pričakovala povratka gospoda inostranca. Akoravno je trajalo njeno pojavljenje le jeden sam trenotok, vendar je Sanin spoznal v njej Emo. Spoznal je njene oči pod gostim rumenim svilnatim pajčelanom.

— „Ali je bilo morebiti tudi gospodičini Emi znano . . .“ izpregovori Sanin z nezadovoljnim glasom, proti Emilu in Pantaleonu obrnen, po nemški.

— Emil zarudi in se posmeje.

— „Primoran sem bil povedati jej vse!“ pošepeta on, — „ona je uže sumila — in nikakor nisem mogel . . . Vse to zdaj nič več

ne dene,“ nadaljuje on živo — „vse se je tako dobro končalo in videla vas bo zdravega in neranjenega.“

Sanin se obrne.

— „Kakošna blebetalca sta vidva oba!“ reče jezno, gre v sobo in sede na stol.

— „Ne srdite se, odpustite,“ prosi ga Emil.

— „Dobro, ne bom se srdil, — (Sanin se zares tudi nij jezil, čemu bi pa bil tudi mogel želeči, da bi Ema ničesar ne zvedela). Pojdita zdaj, jaz hočem ostati sam, da se vležem spat Truden sem.“

— „Izvrstna misel,“ vsklikne Pantaleone. „Treba vam je da se oddahnete, zaslužili ste to popolnem, blagorodni gospod! Pojdiva Emil! Po prstih! Po prstih! Ššt!“

Rekši, da hoče spati, želel je Sanin ločiti se od svojih tovarišev, in zares, ko je bil sam, občutil je veliko trudnost v vseh udih; celo pretečono noč nij stisnil oči. Vrže se na posteljo in naglo zaspi globokim spanjem.

XXI.

Nekoliko ur je spal po vrsti neprebudno. Potem se mu je začelo sanjati, da se zopet bje v dvoboju, da stoji kot nasprotnik pred njim gospod Klüber, na jelki pa je sedela papiga in ta papiga je Pantaleone, ki je trdil s kljunom dleskaje: raz-raz-raz! raz-raz-raz!

„Raz*) . . . raz . . . raz!“ zasliši precej na tanjko: on odpre oči, vzdigne glavo . . . nekdo je trkal na duri.

— „Vstopite!“ oglasi se Sanin.

V sobo stopi natak, ki naznani, da ga neka dama želi videti.

„Ema!“ blisknilo mu je skozi glavo . . . ali dama je bila njena mati — gospa Lenora.

Komaj je stopila v sobo, vsede se in začne jokati.

— „Kaj vam je, moja dobra, mila gospa Roselli?“ začne Sanin, vsedši se k njej in s tiho nježnostjo stiskuje njeno roko.

---

*) Jedenkrat, ali pri komandiranji: jedendva-tri!

— „Ah, gospod Dimitrij, jaz sem jako . . . jako nesrečna!“

— „Vi, nesrečni?“

— „Ah, jako! In sem mogla to doživeti? Naglo, kakor iz jasnega neba grom . . .“

S trudom je komaj mogla dihati.

— „No kaj je tacega? Razjasnite mi! Želite kupico vode?“

— „Ne, hvala vam“. Gospa Lenora je z rutico si brisala oči in na novo silno zaplakala.

„Znajte, da vse vem! Vse!“

— „Kaj, kaj veste vse?“

— „Vse, kar se je denes dogodilo! In uzrok . . . mi je tudi znan. Vi ste ravnali kakor blagodušen človek; ali kako nesrečen izid take zadeve! Ne zastonj se mi nij dopadal včerajšnji izlet v Soden . . . ne zastonj! (Gospa Lenora nij na dan izleta nič jednacega govorila, zdaj pa se jej je zdelo, da je ona uže tačas „vse“ predčuvstvovala.) — Prišla sem k vam, k vam kot k blagorodnemu človeku, kakor k prijatelju, akoravno sem vas videla še le pred petimi dnevi prvokrat . . .

Ali vidite, jaz sem vdova, sama . . . Moja hčer . . .“

Solze so zadušile glas Lenorin. Sanin nij vedel, kaj bi si mislil.

„Vaša hčer?“ ponavlja on.

— „Moja hčer Ema,“ — se stenjaje zasliši glas gospe Lenore izpod s solzami premočene rute, „mi je denes objavila, da neče vzeti gospoda Klüberja in da mu moram jaz odpovedati!“

Sanin se z lehka odmekne: tega on nij pričakoval!

— „Jaz nečem govoriti o tem,“ nadaljuje gospa Lenora, „da je to drama, ki se še nij nikdar na svetu prigodila, da bi se bila nevesta odrekla ženina; ali za nas je to poguba, gospod Dimitrij!“ Gospa Lenora zvija marljivo in trdo rutico v mal, mal klopčiček, kakor da bi hotela vanj zaklenoti vso svoje gorje. „Od dohodkov naše štacune nam nij več mogoče živeti, gospod Dimitrij, gospod Klüber pa je jako bogat in bode še bogatejši. In zakaj njemu odpovedati? Zato ker se nij za

svojo nevesto potegnil? Stavimo, da nij bilo to za vsem lepo od njegove strani, ali on je civilist, nij se šolal po vseučiliščih in je moral kakor soliden trgovec prezreti tako lehkomišelnost šalo neznanega oficirja. In kakšna razžalitev je to, gospod Dimitrij?“

— „Dovolite gospa Lenora, zdi se mi, kakor da bi mene obsojali . . .“

— „Nikakor vas ne obsojam, nikakor ne! Pri vas je to drugače; vi ste, kakor vsi Rusi, vojni . . .“

— „Dovolite, jaz nijsem nikakor . . .“

— „Vi ste inostranec, tujec, jaz sem vam hvaležna,“ nadaljuje gospa Lenora, neposlušaje Sanina. Končno je bila zasopihala, razprostrla je roke, na novo razvila ruto in se brisala. Uže iz tega samega, kako je izraževala svoje gorje, bilo je videti, da se nij rodila pod severnim nebom.

— „In kako bode gospod Klüber trgoval v svojej prodajalnici, ako se bo bil s kupci? To nij nikakor primerno? In ravno jaz bi mu morala odpovedati! Od česa bomo živeli?“

„In pomislite: uže brez tega bo v mestu vse govorlio o vašem duelu . . . ali menite, da bo ostalo tajno? In naenkrať bo svatba razpršena! To je škandal, škandal! Ema — prekrasna deva; ona me zlo ljubi, ali ona je prava republikanka, ponaša se z mnenjem drugih. Vi jedini jo morete pregovoriti!“

Sanin se je začudil še bolj, kakor popred. — „Jaz, gospa, Lenora?“

— „Da vi jedini . . . Vi jedini. Zato sem tudi prišla k vam.“

„Druzega nijsem nič imela v mislih. Vi ste tako učen, tako dober človek! Vi se boste ž njo razumeli! Vam bode verjela vse. Saj vam pa tudi mora vse verjeti . . . vi ste se za njo v smrtno nevarnost podali! Vi jej dokažite! — jaz ne morem nič druzega storiti. Vi jej dokažite, da s tem sebe in nas vse pogubi. Vi ste rešili mojega sina, rešite tudi hčer! Sam Bog vas je semkaj poslal . . . Pripravljena sem na kolenih prositi vas . . .“

In gospa Lenora se na pol skloni iz stola, kakor da bi se pripravljala pasti pred Saninom na koleni. On jo vzdrži.

— „Gospa Lenora! Za boga! Kaj je to?“
Ona ga krčevito prime za roke. — „Ali mi obljubite?“

— „Gospa Lenora, pomislite kak sem . . .“

— „Li obljubite? Ali hočete, da bi sedaj tukaj pred vami umrla?“

Sanin je bil popolnoma izgubljen. Prvo-krat je imel denes v celem svojem življenji opraviti s splamtečo italijansko krvjo.

— „Storil bom vse, kar bode ugodno!“
vsklikne on. „Govoril bom z gospodično Emo..“

Gospa Lenora vsklikne od radosti.

— „Tega pa, kakošen bode rezultat ne vem.“

— „Ah, ne odpovedujte se, ne odpovedujte se!“ izpregovori zopet Lenora s prosečim glasom: „vi ste mi uže obljubili! Resultat bode nedvomljivo najboljši. Vsakako ne napravim jaz nič boljšega! Mene ne poslušaj!“

— „Ali vam je tako odločno objavila svojo odreko vzeti Klüberja?“ vpraša Sanin po kratkem molčanju.

— „Kakor da bi z nožem odrezala! Ona je vsa kakor oče Giovanni Battista! Svoje-glavnica!“

— „Svoje-glavna? ona?“ . . . ponavlja s potegnenim glasom Sanin.

— „Da . . . da . . . ali sicer pa angel. Vas bode poslušala. Pridite, pridite k malu! O moj mili ruski prijatelj!“ Gospa Lenora vstane hitro in ravno tako brzo objame glavo pred njo sedečega Sanina. „Sprejmite blagoslovljenje materino — in dajte mi vode!“

Sanin prinese gospé Roselli kupico vode, da jej svojo besedo, da bo prišel skoro, spremi jo po stopnicah doli na ulico in se vrne v svojo sobo, ploskne z rokama in odpre na široko svoje oči.

„Tu,“ mislil je on, — „tu se je skrilo življenje! Da in tako se je zavrtelo, da se mi v glavi suče!“ Sanin nij skušal pogledati v samega sebe, pogledati kaj se tam godi? Zmotnjava — in nič ko zmotnjava: „Denar sem izdal,“ pošepetale so brezvoljno njegova ustna: „svoje-glavna . . . pravi njena mati . . . In

jaz bi jej moral svetovati — njej? In kaj svetovati?“

Saninu se je zares v glavi vrtelo — in nad vsem tem viharjem mnogoličnih čuvstev, vtisov, nedokazanih misli se mu je neprenehoma vsiljeval Emin obraz, obraz, ki se je bil neizglodljivo vrezal v njegevo pamet, to temno električno-potreseno noč, v tem temnem oknu pod lučjo milijonov migljajočih zvezd!

XXIII.

Neodločnimi koraki je stopal Sanin k gospe Roselli. Srce mu je silno tolklo; čutil je natanko, kako mu je duvalo v rebra. Kaj hoče povedati Emi, kako govoriti ž njo? V hišo je šel ne skozi konditorsko sobo, ampak pri zadnjem vhodu. V majhnej prednjej sobi najde gospo Lenoro; ona se ga je razveselila in ustrašila.

— „Teško sem vas čakala in čakala,“ izpregovori ona šepetaje in z obema rokama stiskuje njegovo roko. Stopite na vrt, Ema je tam. Glejte! jaz se zanašam na vas!“

Sanin se odpravi na vrt.

Emu je sedela na klopici, blizu pota in iz večje košarice napolnene s črešnjami odbirala zrelejše na krožnik. Solnce je stalo nizko — bilo je uže ob osmih zvečer in v širokih žarkih, s katerimi je ono zatapljal mali vrtič gospe Roselli, bilo je več bagra ko zlata. Zdaj pa zdaj je tihoma zašumljal listek in zapoznele bčele, letajoče od cvetke na cvetko so si pretrgoma prižumžavale; tu in tam je nekde zagorgotala grlica — jednoglasno in neutrudljivo.

Emu je imela na glavi isti okrogli klubuk, v katerem se je peljala v Soden. Gledala je iz pod njegovih pripognenih krajev in se iznova pripognila v košarico.

Sanin se je približeval k Emi, brezvoljno skrajševaje vsak korak, in . . . in . . . in jej nij vedel nič družega povedati, kakor vprašati jo, zakaj tukaj odbira črešnje?

Emu mu je odgovorila počasi.

— „Te-le — zrelejše pojdejo v kuho, te pa bodo za napolnek paštet. Veste, mi prodajamo take okrogle paštete s sladkorom?“

Izgovorivši te besede, pripognila je Ema še niže svojo glavo in njena desna roka, z dvema črešnjama mej prsti, se je vstavila v zraku mej košarico in krožnikom.

— „Smem li sesti k vam?“ vpraša Sanin.

„O da.“ Ema se zlahka odmakne na klopici. Sanin se vsede poleg nje. „Kako začeti?“ misli si. Ema mu je pomagala iz te teškoče.

— „Vi ste še bili denes na dvoboju,“ spregovori ona živo in se obrne k njemu z vsem svojim prelepim, sramožljivosti kipečim licem — in globoka — in globoka hvaležnost se jej je zasvetila iz očij! „In vi ste tako mirni? Ali niste poznali in čutili nevarnosti?“

— „Odpustite! Jaz se nijsem nikakoršnej nevarnosti podvrgel. Vse se je zvršilo brez nesreče in nevarnosti.“

Ema pomaje s prstom na levo in desno pred očmi . . . To je italijansko kretanje. — „Ne! Ne! ne govorite tega! Ne boste me prevarili! Pantaleone mi je vse povedal!“

— „Komu se še sme kaj zaupati! Ali me je tudi kipu poveljnika jednačil?“

— „Njegovi izrazi moreje biti smešni, ali njegovo čustvo nij smešno, niti to, kar ste vi denes zjutraj storili. In vse to le za mene . . . za mene . . . Tega vam ne bom nikoli pozabila.“

— „Uverujem vas, gospodičina Ema . . .“

— „Tega ne bom nikdar pozabila,“ ponovi ona prejenjavaje, bistro ga pogleda v oči in se obrne.

Zdaj je mogel videti Sanin njen tajniki, čisti profil in zdelo se mu je, da nij videl še nikoli kaj jednacega in da še nij nikdar pretrpel kaj tacega, kar je občutil v tem trenutku. Duša njegova se je vnela.

„Ali moja obljuba,“ zaiskri mu v mislih.

— „Gospodičina Ema“ . . . začne zopet po kratkem omahovanji

— „Kaj?“

Ona se nij obrnila k njemu in je nadaljevala prebirati črešenje, marljivo prijemala

s konci prstov za njih reclje, pridno pripovzdigovala lističe . . . In s kako zaupnim njegovanjem je izgovorila jedino besedo: „Kaj!“

— „Vam nij vaša mati nič objavila . . . zastran . . .“

— „Zastran?“

— „O meni?“

Ema vrže hitro nazaj v korbico ž nje vzeto črešnjo.

— „Ali je govorila z vami?“ vpraša Ema.

— „Da.“

— „Kaj vam je tacega povedala?“

— „Povedala mi je, da vi . . . da ste vi odločili spremeniti . . . svoje prejšnje namere.“

Emina glava se zopet skloni; popolnem izgine pod klobukom, le vrat se je videl, gibek in nježen kakor steblo velike cvetke.

— „Kakšne namere?“

— „Vaše namere . . . tikajoče se . . . prihodnjega vravnanja vašega življenja.“

— „To je . . . vi govorite . . . o gospodu Klüberju?“

— „Da.“

— „Ali vam je mati rekla, da nečem biti Klüberjeva žena?“

— „Da.“

Ema se vzdigne s klopice, košarica se nagne, pade . . . Prejde jedna minuta . . . druga . . .

— „Čemu vam je to povedala?“ se zasliši zopet njen glas. Sanin vidi kakor popred, zopet jedino Emin vrat. Prsi so se vzdigovala in poniževala hitreje kakor popred.

— „Čemu? Vaša mamá so mislili, da bi mogel jaz, ki sem se v tako kratkem času sprijaznil z vami in ker ste dobili nekako zaupanje do mene, podati vam koristen svet — in da bi vi mene poslušali.“

Emine roke so se tikoma spolznile na kolena . . . zdaj začne prebirati gube svoje obleke.

— „Kakšen svet mi boste vi dali, gospod Dimitrij?“ vpraša ga po kratkem prenehanji.

Sanin je videl, da so se Emine prsti tresli na kolenih . . . Prebiralala je gube na obleki

samo zavoljo tega, da bi skrila to trepetanje. Sanin položi rahlo svojo roko na te blede trepetajoče prste.

— „Ema,“ izpregovori on — „zakaj me ne pogledate?“

V tem trenutku vrže ona svoj klobuk nazaj čez pleči, upre v Sanina svoje oči, zaupljiveje in hvaležneje, kakor popred.

Ali pogled njenega lica ga je zarudel in skoro oslepil. Topli blesk večernega solnca je ožarjal njeno mlado glavo — in izraz te glave je bil svitleji in jarkeji, kakor blesk sam.

— „Jaz vas bom poslušala, monsieur Dimitrij,“ začne ona malo se posmehovaje in malo vzdigovaje obrvi, „kakšen svet boste vi dali?“

— „Kakšen svet?“ ponovi Sanin. „Glejte, vaša mati so rekli, da ste se vi samo zato Klüberju odrekli, ker nij pokazal osobne hrabrosti.“

— „Le za to?“ izpregovori Ema nagnivši se, vzdigne košarico in jo postavi poleg sebe na klopico.

— „To . . . v obče . . . da ste mu odpovedali, bilo je od vaše strani — neprevidno; takšen korak ima večkrat hude nasledke; uže razmere vaših zadev nalagajo dolžnosti na vsakega člana vaše . . .“

— „To je vse — materino mnenje,“ ga vstavi Ema, „njene besede, te vem; in kako je vaše mnenje?“

— „Moje?“ — Sanin pomolči. Čutil je, kakor da bi mu bilo nekaj stopilo v grlo in zaduševalo mu dihanje. — „Tudi jaz menim,“ začne on prisiljeno . . .

Ema se poravna. — „Tudi vi? Vi — tudi?“

— „Da . . . to je . . .“ Sanin nij mogel pristaviti več niti jedne besede.

— „Dobro,“ reče Ema. „Ako vi, kakor prijatelj, svetujete, da bi ne izpremenila prejšnje razmere — hočem preudariti.“ Pri tem nij ona sama vedela, kaj dela; začela je devati narobe črešnje iz krožnika v jerbas . . . „Mati se nadeja, da vas bom poslušala . . . Kaj? Morebiti da vas bom vendar ubogala.“

— „Nu dovolite, gospodičina Ema, naj prvo bi rad vedel, kaj vas je napeljalo . . .“

— „Jaz vas bom poslušala in ubogala,“ ponovi Ema — in obrvi so se skupaj stisnile, lice je obledelo, grizla je spodnjo ustnico. — „Vi ste toliko za me storili, zato sem tudi jaz primorana storiti, kar vi hočete; dolžna sem izpolniti vaše želje. Porečem mami . . . bom še pomislila. Ravno gre sem.“

In zares: gospa Lenora se prikaže na pragu duri, ki so vodile iz hiše na vrt. Nestrpljivost jo je vznemirjala in nij mogla obsesteti na mestu. Po njenem računu je uže Sanin davno moral končati svoje pregovarjanje z Emo, akoravno je bil še le četrta ure pri njej.

— „Ne, ne, ne, za boga, ne recite jej nič — prenačljjenega,“ reče z grozo Sanin. „Počakajte . . . jaz vam bom povedal, . . . pisal — in do tega časa se ne odločite za ničesar . . . počakajte!“

On stisne Emi roko, skoči s klopice — in švigne k velikemu začudenju gospe Lenore,

nekaj nerazumljivega mrmraje iz vrta — in se skrije.

Lenora pride h hčeri.

Ta vstane naglo in jo objame. „Mila mati, ali morete počakati malo, . . . do jutrašnjega dne? Morete? In do jutre ne besedice govoriti o tem? . . . Ah!“

Pri teh besedah jo oblijo nenadno svitle, nepričakovane solze. To je tim bolj iznenadilo gospo Lenoro, ker Emino lice nij bilo najmanje otožno, skoro radostno.

— „Kaj ti je?“ vpraša ona. „Ti vpričo mene nikdar ne plakaš — in zdaj kar najedenkrat . . .“

— „Nič, mati, nič . . . samo da počakate. Obedve moravi počakati. Ne sprašujte o ničemer do jutre — in obirajte črešnje, dokler še solnce ne zatone.“

— „No, ali boš pametna?“

— „O, jako pametna!“ — Ema pri kima z glavo, začne črešnje v majhne zvezčke vezati, držeča jih visoko pred rudečim licem.

Svojih solz nij obrisovala: posušile so se same na obrazu.

XXIV.

Skoro bežeč se je Sanin vrnil v svoje stanovanje. Vedel je, čutil je, da se mu more le tam, samemu soboj, izjasniti, kaj bode ž njim, kaj bo iz tega. In zares: nij še stopil v sobo, nij še sedel pred pisarno mizo, ko vsklikne pritiskovaje lice z dlanmi obeh rok — goreče in tiho: „Jaz te ljubim, ljubim brezumno!“ — in znotraj je ves zarudel, kakor ogel, s katerega naglo spihaš nabrano sloj mrtvega pepela. Jeden trenotek . . . in nij imel več moči razumeti, kako je mogel sedeti zraven nje . . . nje! — in razgovarjati se ž njo in ne čuvstvovati, da obožava celo krajec njene obleke, da je pripravljen, kakor pravijo „umreti pred njenimi nogami.“ Zadnji shod v vrtu je vse odločil. Zdaj ko je mislil o njej — se mu nij predstavljala več z razmršenimi kodri, o sijanji zvezd: — videl jo je sedečo na klopicu, videl, kako je brzo vrgla klobuk z glave

— in gledala vanj tako zaupljivo . . . in trepet in žeja ljubezni so begali po vseh njegovih žilah. Spomni se na rožico, katero uže tretji dan nosi v žepu, prime za njo — in jo s tako mrzlično silo pritisne k svojim ustnom, da se je brezvoljno zgrbavila od bolečine. Zdaj nij več o ničem sodil, nič premišljeval, nič preračunal in previdel, ločil se je bil od vsega prostega, skakljal naprej: z nizkega brega svojega jednoličnega, samskega življenja se je buhnil v ta veseli, kipeči, mogočni potok, ne vede in tudi vedeti nij hotel, kam ga bode nesel, ako ga ne bo treščil ob skalo! To niso niti tihi in mirni talasci Uhlandove romance, ki so ga nedavno vspavljali . . . To so bili sitni, neudržljivi valovi! Ti bežijo in bučijo naprej in on ž njimi!

Zdaj vzame list papirja — in brez poprave, skoro z jednim potezom peresa napiše sledeče:

„Mila Ema!

„Vi veste, kakšen svet sem prevzel, da bi vam ga bil oddal, Vi veste kaj želi Vaša

mamka in kaj je ona mene prosila — ali česar vi ne veste, in kar vam moram še le zdaj povedati, to je, da vas ljubim, ljubim s celo strastjo srca, katero ljubi prvokrat! Ta ogenj se je vnel v meni nepričakovano, ali s tako silo, da ne najdem besedij!! Ko je prišla Vaša mati k meni in me prosila — ogenj je tačas uže tlel v meni — in jaz kot pošten človek nijsem mogel odreči, izpolniti njene želje . . . Tudi priznanje, katero vam ravno zdaj storim, je priznanje poštenega človeka. Vi morate vedeti, s kom imate opraviti — mej nama ne sme biti nedorazumljenja. Vi vidite, da vam jaz ne morem davati nikakih svetov . . . Jaz vas ljubim, ljubim, ljubim — in v meni nij nič družega — ne v umu, ne v srci!!

Dm. Sanin.“

Ko je Sanin zložil in zapečatil pismo, hoče pozvoniti natararju, in odposlati ga. Ne! to bi bilo nespametno . . . Po Emilu? Ali odpraviti se v prodajalnico, iskat ga tam mej družimi pomočniki — tudi nij pametno.

Pri tem je tudi uže noč blizu in on je morda uže otišel iz prodajalnice. Vse to premišljeva je dne Sanin klobuk na glavo in gre doli na ulico; ko se zasukne za ogel zagleda k nepopislivej radosti pred soboj Emila. Z majhno torbico pod pazduho, s svitkom papirja v roki je hitel mladi entuzijast domu.

„Ne zastonj pravijo, da imajo zaljubljeni svoje zvezde!“ pomisli Sanin in pozove Emila.

Ta se obrne in mu hitro pristopi.

Sanin mu da pismo, objasni mu, komu in kako ga oddati. Emil je pazljivo poslušal.

— „Da bi nikdo ne videl?“ vpraša on prida vši svojemu obrazu izraz skrivnosti in pomenljivosti.

— „Da, prijateljček,“ reče Sanin, potrepa Emila po lici . . . Ako bode odgovor, mi ga boste prinesli, kali? Jaz bom sedel doma.“

— „Zastran tega bodite mirni!“ pošepeta veselo Emil, zbeži proč in mu v teku še jedenkrat pokima.

Sanin se vrne domov, ne prižge sveče, se vrže na divan, dene roki pod glavo in se prepusti občutkom ravno izpoznane ljubezni, katere popisati nij mogoče: kdor je te občutke skusil, ta pozna njih muko in sladost; kdor jih nij skusil — temu jih ne razložiš.

Duri se odpro — in prikaže se Emil.

— „Prinesel sem,“ reče on, „odgovor.“

On pokaže visoko nad glavo vzdignivši zvit papirček.

Sanin skoči z divana in ga vzame iz Emilovih rok. Strast je v njem mogočno zaigrala: nij mu bilo za tajnost, ne za ohranjenje priličja — celo pred tem dečkom, njenim bratom.

On stopi k oknu in pri svitu ulične svetilnice, stoječe pred hišo — prebere sledeče vrstice:

„Prosim vas, molim vas, da ne pridete celi jutrajšnji dan k nam in se ne pokažete. Meni je to potrebno, neogibno potrebno — in onda bode odločeno vse. Vem, da mi tega ne boste odrekli, ker . . .

Ema.“

Dvakrat je prečital Sanin te vrstice. O kako ginljiv — mil in krasen se mu je zdel njen potez! — pomisli malo in obrnivši se k Emilu, kateri je stal, žele kazati, da je skromen mladenič, z licem proti steni obrnen in prstom kraspal po njej, — in ga glasno zakliče po imenu.

Emil precej priteče k Saninu. — Kaj ukažete?

— „Poslušajte, prijatelj!“

— „M-r Dimitrij,“ mu reče Emil z žalobnim glasom, „zakaj mi ne rečete: ti?“

Sanin se zasmije. — „Nu, dobro. Poslušaj prijatelj — poslušaj tam, razumeš, tam praviš, bode vse dobro in natanjko izpolнено — (Emil je pri tem stiskal ustna in važno majal z glavo) — in sam . . . Kaj boš jutre delal?“

— „Ako ti je mogoče, pridi k meni jutre zgodaj — in mi dva bova do večera pohajala po okolici Frankobroda . . . hočeš?“

Emil zopet stopi bliže. — „Odpustite, kaj more biti na svetu boljšega?“

„Sprehajati se z vami — po tem prostem čudesi! Jaz pridem gotovo!“

— „Ali če te ne bodo pustili?“

— „Pustili!“

— „Slišiš . . . ne pravi tam, da sem te pozval na celi dan.“

— „Čemu to praviti? Šel bom skrivaj!“

Emil krepko poljubi Sanina in zbeži.

Sanin pa je še dolgo hodil po sobi in pozno vlegel se spat.

Prepuštil se je sladkim in britkim občutkom, radostnemu zamiranju pred novim življenjem. Sanin je bil jako vesel, da je pozval Emila za jutrajšnji dan. Emil je bil podoben sestri.

„On me spominja nje,“ mislil si je Sanin,

Naj bolj se je čudil Sanin temu: kako je mogel biti včeraj drugačji kakor danes? Zdelo se mu je, da on „večno“ ljubi svojo Emo — in sicer da jo je ljubil uže od nekdanj tako istinito, kakor jo ljubi danes.

Drugi dan, ob 8. uri zjutraj se je odpravil Emil s Tartaglijo na vrvi k Saninu. Da

bi bil rojen od grmanskkih staršev, ne bil bi akuratnejši. Doma se je bil zlagal: rekel je, da se bo sprehajal s Saninom do zajutreka in da pojde potem v štacuno. Dokler se je Sanin oblačil, pogovarjal se je Emil ž njim o Emi, o njenej odpovedi nasproti gospodu Klüberju, ali Sanin je mračno in strogo pomolčal mu za odgovor. Emil pa, kakor da bi poznal, da ne gre tukaj veliko govoriti o tej točki, nij se bil k njemu obrnil, — in tu in tam napravil pazljiv in strog obraz.

Ko je Sanin popil kavo, odpravita se oba prijatelja — peš, to se razume — v Hausen, malo vas ne daleč proč od Frankobroda, ki je bila obdana z gozdi. Cela vrsta gorá Tau-nusa se je videla od tukaj, kakor na dlani. Vreme je bilo prav lepo, solnce je sijalo in grelo, ali nij peklo; svež veter je šumljal v zelenem listji; po zemlji pa so se gladko in hitro spolzevale sence, kakor male pege visokih okroglih oblčkov. Mladi ljudje so se kmalu zbirali tu iz mesta in bistro in veselo stopali po gladko pometenej poti. Šli so v gozd in

dolgo tam pohajali: potem so naglo zajuterkovali v vaškeji trakteriji; potem lazili na gore, radovali se nad lepim razgledom, spuščali kamene od vrha in ploskali si v roke, videči, kako ti kameni poskakujejo kakor kunci, dokler jim bliže došli človek nij z zvonečim in ostrim glasom tega zabranil; potem so ležali raztegneni na kratkem suhem mahu, žolto-vijolčastega cvetja; potem pili pivo v drugeji trakteriji, potem begali za stavo, skakali na pare: kaj še naprej? Našli odmev in govorili ž njim, peli, ukali, borili, lomili veje, venčali klobuke s praprotnimi vejami, in celo plesali. Tartaglija se je, kolikor je vedel in mogel, udeleževal vsega tega početja; kamenja se ve da nij metal, ali valjal se je črez glavo za njimi, tulil kadar so mladi ljudje peli; — tudi pivo, je pil akorávnó z vidljivo zoprnostjo; to ga je naučil nek študent, katerega je nekđaj bil. Sicer pa Emila nij rad poslušal, — ne tako kakor svojega gospoda Pantaleona, in kadar mu je Emil ukazal „govoriti“ ali „kihati“ — je samo le z repom pomigal in jezik pomolil.

Mladi ljudje so se tudi pogovarjali med seboj. V začetku sprehoda je napeljal Sanin kot starejši in torej razsoditeljnejši, besedo na to, kaj je fatum ali namemba osode, v čem obstoji vrednost človeka; ali razgovor je dobil kmalu manj resno mer. Emil jame izpraševati svojega prijatelja in patrona o Rusiji, o tem, kako se tam bijo na duelu, ali so tam lepe ženske, ali je mogoče naglo naučiti se ruščine in kaj je on občutil, ko je oficir na njega meril? Sanin pa je od svoje strani izpitoval Emila o njegovem očetu, materi, v obče o njihovih rodbinskih zadevah, ter se je pri tem varoval imenovati Emo, — na njo je le mislil. Še bolj je mislil na jutrašnji dan, na ta skrivnostni dan, ki mu bode prinesel neznano, še nikdar bivšo srečo! Zaveza, tanjka, lahka zaveza, visi slabo se zibaje pred njegovim dušnim pogledom — in za to zavezo čuti on . . . čuti pritomnost mladega, nepremakljivega obličja z nežnim smehljanjem na ustnih in s strogo, tajno-resno opuščenimi trepavnicami. In to obličje, ne lice Emino, to je obličje sreče same! In zdaj,

končno nastane čas, zaveza se vzdigne, razkrijejo se usta, resice se vzdignejo — zagleda se njegovo božestvo — in zdaj se sveti kakor od solnca, in radost in vshitenje neskončno!! On premišljuje o tem jutrašnjem dnevu — in njegova duša zopet zamira v omamljivej tesnobi neprestano rastočega pričakovanja!

To željno pričakovanje, ta tesnoba ga nij pri ničemer motila. Spremljala je vsako njegovo dvigljenje in nij mu bila na poti pri ničemer. Nij ga motila pri odličnem obedu v tretjej gostilnici z Emilom — in le redkokrat, kakor kratek blisk je švignila v njem misel, da — ako bi kdo na svetu vedel??!! Nij ga zadrževala ta tesnoba, da je igral po obedu z Emilom „v čeharco“*). Igrala sta z Emilom na malem zelenem travniku; kako začudenje, kako zmeden je postal Sanin, ko zagleda skočivši mej jeznim lajanjem Tartaglija, urno razpevši noge kakor ptica, črez pripognenega Emila, na robu travnika pred sabo — dva

---

*) Otročja igra, pri katerej drug družemu na hrbet skače.

oficirja, v katerih je precej izpoznal svojega včerajšnjega protivnika in njegovega sekundanta gg. pl. Richterja in barona Dönhofa! Vsak iz mej njiju je bil ustavil steklo pred oči in gledal na njega in se smehljaj . . . Sanin pade na noge, obrne se, obleče hitro slečeno suknjo, pove nekaj Emilu, kateri tudi odene suknjico — in oba se hitro oddaljita.

Sanin se je pozno vrnil v Frankobrod. „Doma me bodo zmerjali,“ reče Emil Saninu, ko se poslovita — „ali to mi je vse jedno! Za to sem doživel prečuden dan!“

Ko pride Sanin v svojo sobo, najde listek od Eme. Ona mu je naznanila shod — na sledeči dan ob 7. uri zjutraj na jednom javnih vrtov, kateri od vseh strani Frankobrod obdajajo.

Kako mu je udarjalo srce! Kako rad bi se jej nepregovorljivo podvrgel: In moj Bog, kaj je obljuboval . . . česa nij obetal ta nebivši, jedinstveni, nemogoči, brezdvombni jutrašnji dan!

On je uprl svoje oči v listek. Dolgi, prelepi rep črke: „E“ prve črke njenega imena,

stoječega na koncu lista, ga je opomnil na njene krasne prste, njeno roko . . . Misli si, kako da še ni jedenkrat nij pritisnil njene roke na svoja usta . . . „Italijanke,“ si je mislil, „so nasproti pripovedkam o njih, sramežljive in stroge . . . Ema pa še posebno! Cesarica . . . boginja . . . mramor devišk in čist“.

„No pridet vreme — in jedno nedaleko“ . . .

To noč je bil v Frankobrodu sam jeden srečen človek . . . on je spal; ali reči more po besedah pesnika:

„Ja splju . . . no serdce čutkoæ ne spit“
(Jaz spim . . . ali srce bdeče ne spi.)

Srce njegovo pa je bilo tudi tako lahko, kakor bije metulj s svojimi krilci, katera je primočil na cvetko in katere poletno solnce oblija.

XXV.

O petih zjutraj se je Sanin izbudil, ob šestih je bil uže oblečen, ob polusedmih se je sprehajal uže v javnem vrtu blizu majhne senice, katero je bila Ema v svojem lističi omenila.

Jutro je bilo tiho, toplo; rose stegnena roka nij nič občutila in glede na rokav suknje je bilo moč zapaziti kapljice drobne in svitle ko bisere, ali tudi te so kmalu ponehale. Vetrarica nij bilo skoro nikjer na svetu; glas nij letel samo na jedno stran, ampak razlival se krogom, daleč proč se je nabiral zgoščeni par, v zraku je plavalo cvetje lepih akacij.

Po ulicah se še niso odpirale prodajalnice, ali ipak so se pokazovali uže pešehodci; zdaj pa zdaj je drdrala kaka kočija... na vrtu še nij bilo sprehajalcev. Vrtnik je počasi z lopato strgal kotiche in krhla starka je stopala v črnem suknenem plašči počasi po drevoredu. Ne za trenotek nij mogel Emil to ubogo bitje držati za Emo — ali ipak je srce v njem zajeknilo in on je pozorno sledil z očmi za oddaljajočo se črno obleko.

Sedem! bije ura v zvoniku.

Sanin obstoji. Ali še ne pride Ema? Trepetanje mrazno je hipno spreletelo ga po vseh udih. Ta trepet se mu je ponovil še jedenkrat drugi trenotek — ali iz družega uzroka.

Sanin je zaslišal za soboj lahke korake, lahek šum ženske obleke . . . On se obrne: ona!

Ema je šla za njim po potiču. Imela je na sebi sivo mantiljo in majhen črn klobuk. Ona pogleda Sanina, obrne glavo na stran in ko mu pride navštric, gre hitro mimo njega.

„Ema,“ izpregovori on komaj slišljivo.

Ona mu zlahka migne — in gre naprej. Sanin stopa za njo.

Dihal je pretrgano. Noge ga niso rade ubogale.

Ema je šla mimo senice, obrnila se na pravo, mimo malega ploskega basêna, v katerem so se urno pleskali vrabci — zaide za grmič visokih siren in se vsede na klop. Kraj je bil ugoden in zakrit. Sanin se je vsedel poleg nje.

Preide minuta — in ni on, ni ona — nijsta besede spregovorila; ona celo nij pogledala vanj in Sanin jej nij pogledal v lice, ampak zrl na njene sklenene roke, v katerih je držala majhen solnčnik. Kaj bi morala govoriti? Kaj je bilo povedati tacega, kar bi bilo po svojem zadržaji primerno njihovej

tukajšnje navzočnosti, skupaj na samem, tako zgodaj, tako blizu drug drugemu.

„Ali niste jezni na-me?“ izpregovori končno Sanin.

Težko bi bilo Saninu, izpregovoriti še kate- tere bolj neumne besede, kakor so bile te . . . Ali vendar je bil jedenkrat konec storjen molčanju.

„Jaz?“ odgovori ona. „Zakaj? O ne“.

„Da mi verujete?“ nadaljuje on.

„Temu kar ste napisali?“

„Da“.

Ema nagne glavo v naprej in ne odgo- vori nič. Solnčnik se jej izpolzne iz rok. Ona ga ujame še prej, ko je padel na zemljo.

— „Ah verujte, verujte to, kar sem pisal,“ vsklikne Sanin; vsa plašnost ga je naglo mi- nula — govoril je z žarom, — „ako je na svetu kaj resnice, svetinje, nedvombne resnice tako je to, da vas ljubim, ljubim strastno, Ema!“

Ona ga po strani in za trenotek pogleda — in zopet jej je skoraj izpolznil se solnčnik.

— „Verujte mi, verujte mi,“ pritrjuje Sanin. On jo prosi, steza roke proti njej. „Kaj hočete, da storim . . . da bi vas prepričal?“

Ona se zopet ozre po njem.

— „Povejte, monsieur Dimitrij,“ začne ona, — „tretji dan, ko ste me prišli nagovarjat — še niste vedeli . . . ne čutili . . .“

— „Čutil,“ povzame besedo Sanin — „ali vedel še nissem. Ljubil sem vas od trenutka, ko sem vas zagledal, ali nissem mislil precej, da ste tudi vi za mene! Vrh tega sem še slišal, da ste vi zaročena nevesta . . . Kar se tiče naročila vaše matere — to, v prvo: kako bi jej bil mogel odreči? in v drugo sem vam, to je jasno, na tak način izročil materino poročilo, da se vam je moralo dozdevati . . .“

Zaslišijo se teški koraki in dovolj močan gospodin, s suktnjo črez pleča, očitvidno tujec se pokaže izza grma — in z brezceremonnostjo blodečega popotnika pogleda na klopi sedeč par — zakašlja in stopa dalje.

— „Vaša mati,“ reče Sanin, „djali so mi, da bode vaša odpoved napravila škandal, da sem tudi jaz deloma kriv neprijetne dogodbe, in da je tudi nekoliko moja dolžnost, pregovoriti vas, da se ne odpoveste vašemu ženinu, gospodu Klüberju . . .“

— „Monsieur Dimitrij,“ reče na to Ema in dene z roko lase po strani, ki so viseli proti Saninu — „ne imenujte, prosim vas, gospoda Klüberja mojega ženina. Jaz ne bom nikdar njegova žena. Jaz sem se mu odpovedala.“

— „Ste mu odrekli? Kedaj?“

— „Včeraj.“

— „Njemu samemu?“

— „Njemu samemu. Pri nas doma. Prišel je bil k nam.“

— „Ema! Ali ljubite mene?“

Ona se obrne k njemu.

— „Ali bi drugače bila prišla semkaj?“
zašepeta ona — in obe roki padeti na klop.

Sanin prime za te brezsilne, z dlanmi k vrhu ležeči roki in jih pritisne k svojim ustnom . . .

To je tista zaveza, katera mu je igrala pred očmi! To ona sreča, to njena bliščeča podoba!

On vzdigne glavo in pogleda na Emo — naravnost, smelo. Tudi ona je gledala vanj, — nekoliko od zgoraj navzdol. Pogled njenih poluzakritih, z lehkimi blaženimi solzami oblitih očij je bil kalen. Tudi njegovo lice se nij smehljalo . . . ne! ono se je smijalo tudi blaženim, akoprem brezglasnim smehom.

Sanin jo je hotel potegniti sebi na prsa, ali ona se je odklonila in smeje se z istim brezglasnim smehom zanikavno pomajala z glavo. „Počakaj“ se je zdelo, da so rekle njene srečne oči.

„O Ema!“ vsklikne Sanin — „ali morem verjeti, da me ti — (srce je v njem zatrepetalo ko struna, ko so njegova ustna prvokrat izgovorila: ti) — da me ljubiš?“

— „Jaz tega sama nijsem pričakovala,“ izpregovori tihoma Ema.

— „Ali sem mogel misliti,“ nadaljuje Sanin, „ali sem mogel misliti, prišedši v

Frankobrod, kjer sem bil namenjen ostati le nekoliko ur, da bom tukaj našel srečo celega svojega življenja!“

— „Celega življenja? Zares?“ vpraša Ema.

— „Celega življenja, na vek in za vselej!“ vsklikne Sanin z novim ihtenjen.

Vrtarjeva lopata zapraska dva koraka proč od klopi, na katerej sta sedela.

— „Pojdiva domov,“ še pne Ema; — „pojdiva skupaj — hočeš?“

Ako bi mu bila ta trenotek rekla: „Vrzi se v morje — hočeš?“ Ona bi še ne bila izgovorila poslednje besede, ko bi bil Sanin uže strmoglavo letel v brezdno.

Napravita se iz vrta in gresta domov, ne po mestnih ulicah, ampak po predmestji.

Sanin je šel poleg Eme, le nekoliko korakov zadaj; on nij obrnil očij od Eme in se v jedenomer smehljaj. Ona pa je zdaj stopala urno, zdaj zopet ustavila se. Po resnici povedano, oba sta, on ves bled, ona rožnobojna notrajnega vznemirjenja, gibala se

naprej kakor omamljena. To, kar sta nekoliko trenutkov popred delala mej soboj — to oddanje svoje duše drugej duši — bilo je tako silno in novo in britko; tako brzo se je vse v njihovem življenji prestavilo in izpremenilo, da sta oba komaj zopet k zavesti prišla in izpoznala uhvativši jih vihar, podoben tistemu ponočnemu viharju, kateri jih je pritisnil na prsi, družega drugemu. Sanin je šel — in čutil, da gleda zdaj drugače na Emo. K malu je bil zapazil nekoliko posebnosti v njenej hoji, v njenem gibanji — in moj Bog! kako so mu neskončno drage in mile! Tudi ona je občutila, da on tako na njo gleda.

Sanin in ona — sta se denes poljubila prvokrat; vsa čudesa prve ljubezni so se vršila nad njima. Prva ljubezen — to je revolucija: Jednoličnopravilni stroj življenja se razbije in razruši v jednom trenutku, mladost stoji na barikadi, visoko vihra njen prapor — in karkoli uže čaka tam spredaj — smrt ali novo življenje — vsemu pošilja ona svoj slovesen pozdrav.

— „Kaj? ali nij to naš starček?“ izpregovori Sanin, pokazajoč s prstom na zagrneno figuro, katera se je brzo zmuzovala po strani, kakor da bi hotela ostati nevidna. Sredi obilnosti blaženstva je on občutil potrebnosti govoriti z Emo, ne o ljubavi — ta reč je bila uže dognana in sveta, — ampak o čemer koli družem.

— „Da, to je Pantaleone,“ odgovori Ema veselo in srečno. Gotovo je šel od doma meni za petami; uže včeraj je hodil celi dan po mojem sledu . . .“

„On sumi!“

— „Sumi!“ vsklikne z vshitenjem Sanin. Kaj bi mogla Ema izreči, da bi ne prišlo vshitenje?

Potem poprosi Sanin Emo, naj mu pove vse, kar se je včeraj zgodilo.

In ona začne precej dopovedovati, hitro, zmedeno, smehljaje in vzdihovaje kratkimi vzdihmi in menjaje s Saninom kratke in svitle poglede. Ona mu je pripovedovala, kako je

hotela mati vse izvedeti od nje, kar je količkaj važnega; kako se je oddaljila od gospe Lenore z obetanjem, da jej bode naznanila svoj sklep v teku sutek*); kako je izprosila si ta rok — in kako je bilo to težko; kako se je popolnem nepričakovano prikazal gospod Klüber, bolj našopirjen in našemljen kakor kedaj koli; kako je izjavil svoje začudenje in nezadovoljnost zastran otroškega, nenaprošene in zanj globoko razžaljivega postopanja ruskega inostranca, — on je razumel tvoj dvoboj, — in kako je on terjal, da bi tebi nemudoma odpovedali hišo. „Zatorej“, je pristavil on — in tu je Ema posnemala njegov glas in kretanje — „ker to mene zasramuje, kakor da bi jaz ne znal potegniti se za nevesto, ako bi našel to neobhodno potrebno in koristno! Cel Frankobrod bode jutri vedel, da se je tujec bil za mojo nevesto — Kaj pomenja to? To oskrunja mojo čast!“ „Mama je ž njim soglašala — in misli si! — na to

---

*) Sutki = 4 ure.

sem mu jaz objavila, da se zastonj vznemirja zaradi svoje časti in svoje osebe, da ima zastonj skrbi zaradi svoje neveste — za to, ker jaz nissem več njegova nevesta in nikdar njegova žena ne bodem! Menila sem, da se bom pogovorila še popred z vami . . . s toboj, pred ko mu končno odpovem; ali on je prišel . . . in jaz se nissem mogla vzdržati. Mama je zakričala od strahu, jaz pa sem šla v drugo sobo in prinesla njegov prsten — ti nisi zapazil, da sem uže dva dni poprej bila snela s prsta njegov prsten — in mu ga oddala. To ga je strašno razžalilo; ker je on neskončno samoljuben in bahalen, dolgo se nij več razgovarjal — in otišel. Da sem morala zaradi tega veliko pretrpeti od matere, se lahko razume in jako britko je bilo videti mi, kako jo je to žalostilo — in mislila sem si, da sem se malo prenaglila; ali vedi, imela sem tvoje pismice — in sem tudi uže brez tega vedela . . .“

— „Da te ljubim,“ jo prehitil Sanin.

— „Da . . . da me ti ljubiš.“

Tako je govorila Ema smehljaje in je poniževala svoj glas vsakokrat ali pa popolnem obmolknila, kadar jima je kdorkoli šel nasproti in mimo njih. Sanin jo je radostno poslušal, nasladjival zvukom njenega glasu, kakor se je včeraj radoval o njenih potezah.

— „Mama so bili nenavadno razljuteni“ — začne zopet Ema — „in njihove besede so letele hitro — hitro druga za drugo; nikako si niso dali dopovedati, da me more gospod Klüber imeti tudi za šalo, da sem se mu udala ne iz ljubezni, ampak vsled vaših silnih prošenj . . .“

„Mati imajo vas . . . tebe . . . na sumu, to je, naravnost rečeno, mati so prepričani, da sem se v tebe zaljubila — in to tem bolj, ker jim še tretji dan nij nič jednakega prišlo na misel in so tebe naprosili, da bi me pregovoril . . . Ali to poročilo je bilo čudno . . . ali nij res? Zdaj imajo tebe . . . vas za zvitega, lokavega človeka, pravijo, da ste vi prevarili njeno zaupanje in mi prorokujejo, da boste tudi mene prevarili . . .“

— „No Ema,“ vsklikne Sanin, „ali si jej povedala . . .“

— „Jaz nijsem nič povedala! Saj nijsem imela pravice, dokler nijsem govorila z vami.“

Sanin ploskne z rokama. — „Ema, jaz upam, da boš zdaj vse povedala jej in mene k njej pripeljala . . . Jaz hočem dokazati tvojej materi, da jaz nijsem goljuf!“

Prsi Saninu so se širile od prelivanja velikodušnih in plamenitnih čuvstev!

Ema je gledala vanj na vse oči. — „Ali hočete iti zdaj k meni z menoj? K mami, ki me prepričajo, da . . . dà je vse to mej nama nemogoče — in nikdar biti ne more?“ Jedna beseda je bila, katere Ema nij upala izgovoriti . . . Ta beseda je pekla njena ustna; tem radovoljnejše jo je izgovoril Sanin.

— „Stopiti s tabo v zakon; Ema, biti tvoj mož — večje sreče ne poznam!“

Sanin nij poznal ne ljubezni, ne svoje velikodušnosti, ne razneženosti nobene meje več.

Ko je Ema, ki se je bila za trenotek ustavila, te besede slišala, začela je še hitreje

stopati . . . Kakor da bi hotela bežati pred veliko nepričakovano srečo!

Ali hipno se jej zlecnejo noge. Izza ogla počrezne ulice, nekoliko korakov od nje, v novem klobuku in novej bekeši, ravnej kakor strela, lase zvite kakor pudelj, prikaže se Klüber. On zagleda Emo, zagleda Sanina — in v njem je nekaj sopihalo in on pregibne nazaj svoj gibki stas, ter jima stopa gizdalinsko nasproti. Sanina je presunilo; in pogledši na Klüberjevo lice, kateremu je njegov vladar, kolikor mu je ostalo še razuma, skušal dajati izraz zaničljivega začudenja in celo sočutja, pogledši na rumeno, priprosto lice, občuti precej neko prilivanje gnjeva — in stopi naprej.

Ema ga prime za roko in z mirno odločnostjo, podavši mu svojo, pogleda navpik v lice svojemu bivšemu ženinu . . . Ta se namrgodi, lasje se mu ščetinijo, on pogleda v stran in pomrmlja skozi zobe: „Navadni konec pesni! (Das alte Ende vom Liede!) — in se z istim, z lehka skákljajočim hodom oddalji.

— „Kaj je rekel ta hudobnež?“ vpraša Sanin in hoče teči za njim, pa Ema ga zadrži

in oba gresta dalje in ona nij vzela roke, katero je držala v njegovej.

Konditorija Roselli stoji pred njima, Ema se še jedenkrat ustavi.

„Dimitrij, monsieur Dimitrij,“ reče ona: „zdaj še ne gremo noter, mame še nij videti . . . Ako se hočete pomisliti, ako . . . zdaj ste še svobodni, Dimitrij.“

Za odgovor prime Sanin krepkeje njeno roko, potegne jo k sebi in pritisne na prsi.

— „Mama,“ reče Ema stopivši s Saninom v sobo, kder je sedela gospa Lenora — „tu sem pripeljala svojega prihodnjega!“

XXVI.

Ko bi Ema bila rekla, da je pripeljala soboj kolero ali celo smrt, gospa Lenora bi gotovo ne bila mogla sprejeti tacega sporočila z večjim obupanjem. Hitro se je vsedla v kot, z licem proti steni — zalile so jo solze — nič manj, kakor rusko kmetico na grobu svojega moža ali sina. Izprva se je Ema motila s tem, da nij šla k materi, ampak stala je

kakor kip v sredi sobe; Sanin je bil popolnem poražen, malo da tudi njemu niso udarile solze v oči! Celu uro je trajalo to breztolažno plakanje: celo uro! Pantaleone je spoznal za boljše zapreti duri v konditorijo, akoravno je še bilo rano zjutraj. Starček sam je občutil dvombo in vsakako nij odobral hitrosti, s katero sta nastopila Ema in Sanin, sicer se pa nij upal obsoditi ju in je bil celo pripravljen braniti ju, ako bi bilo treba, saj tudi on nij posebno ljubil Klüberja! Emil se je držal za posrednika mej Emo in Saninom — in je bil ponosen na to, da se je vse to tako izvrstno izpeljalo! On si nij mogel misliti, zakaj se gospa Lenora tako ubija in v svojem srci je bil uže sklenil, da manjka ženskam, tudi najboljším, sposobnosti za razpreudarek! Saninu je bilo najhujše iz mej vseh. Gospa Lenora je v jednomer javkala in odmahovala z rokami, če se jej je le malo približal — in zastonj je skušal od daleč stoječ nekolikokrat vsklikniti: „prosim za roko vaše hčere!“ Gospa Lenora se je uže sama nad soboj jezila za to, ker: „kako

more biti ona tako slepa, da nič ne vidi!“ „Da bi še bil moj mož Giovanni Battista živ!“ trdila je ona v solzah — „ne bilo bi se to zgodilo!“ — „Gospoda, kaj je to tacega?“ si je mislil Sanin — „to je neumno!“ Ne on sam nij pogledal na Emo, niti si nij ona upala obrniti v njega oči. Bavila se je le s tem, da je mater tolažila. ki je izprva tudi njo od sebe suvala . . .

Na konec, malo po malem, utihnila je burja. Gospa Lenora je nehala plakati, dovolila Emi peljati jo iz kota, kamor se je bila postavila, in posaditi jo v kreslo pri oknu in dati jej kupico vode s pomarančo. Dovolila je Saninu — ne približati se jej . . . o ne! — ampak ostati v sobi — (popred je ona zahtevala, da bi bil odišel) — in ga tudi pretrgovala, kadar je govoril. Sanin je precej okoristil se „prihodnjega narečja“ (Zukunftstyl) — in pokazal čudno zgovorljivost: težko bi si bil upal s takim žarom in s tako prepričevalnostjo razložiti svojo namero in svoja čuvstva pred Emo samo. Ta čuvstva so bila čisto iskrena,

ta namera naj čistejša. On nij zakrival niti proti gospe Lenori, niti proti samemu sebi neugodnih stranij te namere, ali te neugodnosti so bile razvidne! Zares: on je tujec, ž njim so se še le pred malo dnevi izpoznali, ne vedo nič gotovega, ne o njegovem poklicu, ne o njegovih sredstvih; ali on je pripravljen prinesiti vse potrebne dokaze za to, da je pošten človek in ne siromak; sklicoval se je na nedvomljiva izpričevala svojih sorojakov! On ima upanje, da bode Ema ž njim srečna in da upa osladiti njeno ločitev od rodbine! . . . Spominjanje na ločitev — jedina beseda: „ločitev“ — bila bi skoraj vse zopet porušila . . . Sanin se je potrudil pristaviti, da bode ločitev le začasna — in da morebiti — je sploh ne bode!

Zgovornost Saninova nij bila brez vspeha. Gospa Lenora začne gledati nanj, ako tudi še z žalostjo in očitanjem, ali ne več s prejšnjo nejevoljo in srdjo. Potem mu je dovolila bliže priti in celo vsteti se poleg nje. (Ema je sedela na drugej strani); potem ga je začela

karati — ne z očmi samimi, ampak z besedami, kar je pomenilo omehčenje srca. Nato začne tožiti, ali njene tožbe so postajale vedno mehkeje in tiše; vrstile so se z vprašanji, obrnjenimi zdaj na Emo, zdaj na Sanina, potem mu je dovolila prijeti jo za roko, in mu je nij precej zopet vzela . . . potem je zopet zaplakala — ali z vse drugačimi solzami . . . Potem se je otožno posmijala, obžalovala, da nij več Giovanija Battiste, ali vse v drugem smislu, kakor popred . . . Prišel je še jeden trenotek in oba prestopnika sta ležala na kolenih pred njenimi nogami in ona jima je po vrsti položila svoje roke na glavo; — prišel je drug trenotek — in ona sta jo uže objemala in poljubovala in Emil je od veselja bliščečim licem pribežal v sobo in se vrgel k tesno — skupljenej gruči.

Pantaleone je pogledal v sobo, nasmijal in nahmuril se, vse ob jednom — stopil nazaj v konditorijo in odprl štacunske duri.

XXVII.

Prehod od obupanja, od žalosti do „tihe resignacije“ se je dovolj hitro izvršil pri gospe Lenori; — in tudi ta tiha resignacija nij dolgo mudila izpreobrniti se v skrivno zadovoljnost, katero je pa še vendar prikrivala zaradi priličja. Sanin se jej je bil priljubil uže prvi dan njegovega znanstva; ko se je pa sprijaznila z mislijo, da bode Sanin njen zet, nij našla ona, njej nič neprijetnega akoravno je mislila, da mora na svojem lici ohraniti še nekoliko razžaljen ali vsaj od skrbi vznemirjen izraz. Vrh tega je bilo vse, kar se je zadnje dni prigodilo, tako nenavadno . . . Jedno k drugemu! Kakor praktična ženska in kot mati je začela gospa Lenora resna vprašanja staviti Saninu: in Sanin, kateri, ko se je v jutro spravljal na snidenje z Emo, še v mislih nij imel, da se ž njo ženi — zares, on tačas nij o ničem mislil, ampak prepustil se vlaku svoje starosti — je s polno gotovostjo, in reči se sme, z hrabrostjo podal

se v svojo ulogo, in na vsa vprašanja odgoril natanko, na drobno, radovoljno. Ko je bila prepričana, da je on pravi plemenitaš in se še nekoliko začudila, da nij knez, je navzela gospa Lenora tesen pogled in rekla, da bode proti njemu popolnem brez ceremonij odkritosrčna, ker je to njena sveta materinska dolžnost! — na kar Sanin odgovori, da tudi nič družega od nje pričakoval nij in da jo tudi sam prisrčno prosi — da bi mu ne prizanašala.

Na to reče gospa Lenora, da ima gospod Klüber (izgovorivši to ime je lahko vzdihnila, stisnila ustna in jecljala) — gospod Klüber, bivši Emin ženin uže zdaj osem tisoč goldinarjev dohodkov in vsako leto se ta svota poveča — in njegovi, gospoda Sanina, kakšni so dohodki?

— „Osem tisoč goldinarjev,“ ponavlja počasi Sanin . . . „To je v našem denarji — okolo petnajst sto rubeljev asignacij. Moji dohodki so veliko manjši. Jaz imam majhno posestvo v Tulskej guberniji . . . Pri dobro

ustrojenem gospodarstvu premore to posestvo nesti — in gotovo nese, tisoč pet ali šest . . . Ako še nastopim službo, še zamorem lahko dobiti dve tisoč za dar.“

— „Na službo v Rusiji?“ vsklikne gospa Lenora. „Bom morala od Eme ločiti se?“

— „Morebiti me vmestijo v diplomatičnem oddelku,“ odgovori Sanin; jaz imam nekatere zveze . . . Tedaj bi dobil službo zvanj ruske meje. Še nekaj je boljše izmej vsega: prodati posestvo in porabiti kapital za katero ugodno podvzetje, na pr. na dovrševanje vaše konditorije.“ Sanin je vedel, da govori neskladno, ali zdaj mu je bilo uže vse jedno. Gledal je na Emo, ki je od tega časa, ko se je začel praktičen razgovor, zdaj vstala, hodila po sobi, zdaj zopet sedla — in bil pripravljen storiti vse, da bi se le ona ne preplašila!

— „Gospod Klüber mi je tudi hotel dati majheno svoto za podporo konditorije,“ je izpregovorila po kratkem omahovanji zopet gospa Lenora.

— „Mamica, za Boga! mamica!“ vsklikne Ema po italijanski.

— „O tacih rečeh je treba govoriti o pravem času, moja hčer,“ odgovori gospa Lenora, v ravno tem jeziku.

Ona se vnovič obrne k Saninu in izprašuje ga o tem, kaki zakoni veljajo v Rusiji za stran možitve in ali nij nikakih ovir za vstop v sopruženstvo s katoličankami, kakor v Prusiji? — (Ta čas v 1840 letu je bila še vsa Germanija v boju pruskega ministerstva s Kölnskim arcibiskupom zarad mešanih brakov.) Ko je gospa Lenora slišala, da bode njena hčer vzela ruskega plemeniča, in da bode tudi ta plemenitašinja, je pokazala nekako zadovoljstvo. „Naj popred pa bode treba, da se odpravite v Rusijo!“

— „Zakaj?“

— „Kako pa? Dobiti dovoljenja od vašega cesarja?“

Sanin jej razjasni, da vse to nij potrebno . . . ali vendar, da bo peljal se pred svatbo na kratek čas v Rusijo — (pri teh besedah se mu je srce britko stisnilo, na njega gledajoča Ema je to razumela, zarudela in zamislila

se) — in da bode porabil čas svojega prebivanja v domačiji na to, da proda svoje posestvo . . . na vsak slučaj pa bode prinesel soboj potrebni denar.

— „Jaz bi vas tudi prosila, da bi prinesli astrahanskih kož za jedno mantiljo,“ reče gospa Lenora. „Te kože so tam čudno dobre in po jako nizkeji ceni!“

— „Meni pa s zlatom vezano safijansko čepico,“ pristavi Emil, pokukavši iz sosednje sobe.

— „Dobro — pripeljal bom tudi tebi . . . in Pantaleonu šlebedre.“

— „No čemu to, čemu?“ reče gospa Lenora. „Zdaj govorimo o resnih stvareh. Zdaj še to,“ pristavi praktična dama: „Vi pravite, da boste prodali imenje. Kako hočete to storiti? Ali boste tudi kmete prodali?“

To vprašanje je Sanina nekako presunilo. Spomni se, da je pogovarjal se z gospo Roselli in njeno hčerjo o sužnjih in njihovem pravu, kateri je po njegovih lastnih besedah vzbujal v njem globoko nejevoljo in da je

večkrat uverjal jih, da kmete prodavati nikdar in nikako ne gre, ker je taka prodaja nevarna stvar.

— „Skušal bom prodati posestvo človeku, ki mi je znan od dobre strani,“ rekel je Sanin nekako ustavljuje se — ali „morebiti ga bodo kmeti sami odkupili.“

— „To bi bilo najboljšo,“ ogласi se gospa Lenora. „To pa, prodavati žive ljudi je . . .“ — „Barbari!“ zahmuri Pantaleone, kateri se je bil z Emilom prikazal pri vratih, in se zopet skrnil.

„Sramotno!“ mislil je Sanin sam pri sebi — in ukradoma pogledal na Emo. Videlo se je, da ona nij slišala materinih poslednih besedij. „Nič!“ si je zopet mislil.

Tako je tekel praktični razgovor neprenehoma do obeda. Gospa Lenora se je do konca popolnem ukrotila — nazivala uže Sanina—Dimitrija, ljubeznjivo grozila mu in obetala mu plačilo za njegovo kovarstvo. Mnogo in na drobno ga je spraševala tudi o njegovej rodovini, ker je to „jako važno“; zahtevala tudi, da bi jej popisal ceremonijo poroke,

kakor se ta vrši po obredih ruske cerkve — in se je uže zarano radovala z Emo o belej obleki, zlatej kroni na glavi.

— „Jaz imam lepo krono, kakor kraljevo,“ spregovori ona z materinsko ošabnostjo, „še kralji na svetu nemajo tacih!“

— „Druge Eme tudi nij na svetu!“ dostavi Sanin.

— „Da; zato jej je pa tudi ime — Ema!“ (Znano je, da pomeni v italijanščini gemma dragocen kamen.)

Ema jo objame in prične celovati . . . Videti je bilo, da je še le zdaj slobodno zdahnila — in da jej je še le zdaj težko breme z duše padlo.

Zdaj se je čutil Sanin srečnega in srce se mu je napolnilo z otročjo radostjo pri misli, da so se mu uresničile sanje, katere so ga pred malo dnevi v ravno tej sobi tlačile; celo njegovo bitje je bilo polno veselja, tako da se je hitro odpravil v konditorijo in želel potrgovati za štacunsko mizo, kakor pred nekoliko dnevi

. . . „Zdaj imam popolnem pravico do tega! Zdaj sem domač človek!“

In zares, on je stal za štacunsko mizo in trgoval, to je, prodal je dvema dekletoma funt konfektov, za katere je vzel le polovico navadne cene.

Pri obedu je sedel oficijalno: kakor ženin zraven Eme. Gospa Lenora je nadaljevala svoja praktična razlaganja. Emil se je posmehoval in silil v Sanina, naj ga vzame soboj v Rusijo. Odločeno je bilo, da se Sanin odpelje za dva tedna. Jedino Pantaleone je nekako čmerno gledal, tako da mu je celo gospa Lenora to očitala. „Pa še sekundant sem bil!“ — Pantaleone pogleda izpod čela.

Ema je ves ta čas molčala, njen obraz pa še nikdar krasnejši in svitljejši nij bil. Po obedu pelje Sanina na vrt in ustavši se blizu klopi, na katerej je pred tremi dnevi odbirala črešnje, reče mu: „Dimitrij, ne bodi hud na mene; še jedenkrat te spominjam da nij treba misliti, da si name navezan . . .“

Sanin jej ne pusti izgovoriti . . .

Ema nagne svoje lice. „Ali zastran tega, kar so mama opomnili — še veš? — zastran različja najine vere, kaj to? . . .“

Zdaj prime Ema granatni križec, ki jej je visel na vratu na tanjkeji motvozi, močno jo nategne in pretrga — in mu poda križec.

— „Ako sem tvoja, tako je tudi tvoja vera — moja vera?“

Oči Saninove so bile še vlažne, ko se z Emo vrne v hišo.

Zvečer je vse šlo po starej navadi še celo „tresetti“ so igrali.

XXVIII.

Sanin se je prihodnji dan rano prebudil. On je dosegel najvišjo stopinjo človeške sreče, pa to ga nij motilo v spanji. Vprašanje, osodno vprašanje: kako bode svoje posestvo najpopred in najugodnejše prodal, ga je strašilo v spanji. Po glavi so mu rojili različni načrti, pa dosle se mu še nobeden nij razjasnil. Šel je od doma, da bi se prevetрил,

osvežil. Z gotovim projektom — ne drugače — hotel je stopiti pred Emo.

Kaj je to za jedna figura, dovolj pijana in tolstonoga, sicer prilično oblečena, ki gre pred njim, z lehka šantaje in krevljaje? Kde je neki uže videl ta zatilnik, obrasten belimi šopki, to glavo, kakor navpik na pleči nasa-jeno, ta mehek, debel vrat, te otečeni, viseči roki? Ali nij to — Polozov, njegov stari pen-zijonski tovariš, katerega uže celih pet let več nij videl? Sanin prehitil pred sabo idočo figuro, obrne se . . . Široko žolto lice, majhene svinjske oči z belimi resicami in obrvi, kratek, plošnjat nos, debele, kakor sklenene ustnice, okrogel, brezlas podbradek — in ta izraz ce-lega lica, kisel, len, nezaupljiv — da zares! to je on, to je Hipolit Polozov!

— „Polozov! Hipolit Sidorič! Ali si ti?“

Figura obstoji, vzdigne svoje drobne oči, počaka nekoliko — in razklenivši končno svoja ustna, izpregovori sikajočo fistulo:

— „Dimitrij Sanin?“

— „Res, on je!“ vsklikne Sanin in prime za jedno od Polozovih rok, oblečenih v belo-usnjate rokovice. „Si uže dolgo tukaj? Odkod si prišel, prijatelj? Kje si se nastanil?“

— „Jaz sem prišel včeraj iz Wiesbadena,“ odgovori počasi Polozov, „od nakupovanja za svojo ženo — in denes pojdem nazaj v Wiesbaden.“

— „Ah da! Ti si oženjen — in, govori se, s tako krasotico!“

Polozov obrne na stran svoje oči. „Da, tako govorijo.“

Sanin se zasmije. „Kakor vidim, si še vedno tak . . . flegmatik, kakor si bil v penziju.“

— „Zakaj bi se izpremenil?“

— „In pravi se,“ pristavi Sanin, s posebnim poudarkom besede, „pravi, — da je tvoja žena jako bogata.“

— „Tudi to govorijo.“

— „Ali ti sam tega ne veš? Hipolit Sidorč?“

— „Jaz, brate Dimitrij . . . Pavlovič?
— da Pavlovič! ne mešam se v ženine stvari.“

— „Se ne vtikaš? V nikakoršne zadeve?“
Polozov zopet pogleda naprej. — „V nikakoršne, brat. Ona — je sama zase . . . nu in jaz, sem tudi sam za se.“

— „Kam pojdeš zdaj?“ vpraša Sanin.

— „Zdaj ne grem nikamor; stojim na ulici in govorim s toboj; in ko bom s toboj končal, pojdem domov v gostilnico in bodem zajutrkoval.“

— „Me hočeš za tovariša?“

— „To je — zastran zajutreka?“

— „Da.“

— „Stori mi to prijetnost; jesti v dvoje je mnogo veseleje. Ali nijsi blebetavec?“

— „Mislim, da ne.“

— „Nu dobro.“

Polozov se giblje naprej, Sanin poleg njega. Sanin pa si je mislil — ustnice Polozova so se zopet sklenile, on je sopesel in molče naprej šencal. — Sanin si je mislil: kako je moglo to budalo dobiti ženo, krasno

in bogato? On sam nij bogat, nij znaten, nij razumen. V penzijonatu je slul za lenega in topega dečka, za požeruha in pospanca — in nosil je priimek „sljunjaja“ (slinecedivec).

„Ako je pa njegova žena tako bogata — pravijo da je hčer necega odkupščka (najemnika) — morebiti bi ona kupila moje posestvo? Akoravno pravi, da se v nikakoršne ženine zadeve ne vtika, temu gotovo nij verjeti. Pri tem mu še naznačim shodno, ugodno ceno. Zakaj bi ga ne vprašal?“

„Morebiti, da to dela moja zvezda . . . Odločeno! Vprašati hočem!“

Polzov pelje Sanina v jedno izmej boljših gostilnic v Frankobrodu, v katerej je imel jedno najmanjših sob najeto. Po mizah in stolah je bilo naloženo mnogo škatljic, zvitkov . . . „Vse, brat, pokupki za Marijo Nikolajevo!“ (Tako je bilo ime ženi Hipolita Sidoriča.) Polozov se spusti v naslonjačo in stenja: „Kaka vročina!“ in si razveže ovratnik. Potem zakliče višega natakarja, in mu skrbljivo zaukaže, da mu prinese obilni zajutrek. „V

jednej uri pa mora kočija pripravljena biti !
Slišite, točno v jednej uri !“

Natakar se strastno prikloni — in rob-
ski otide.

Polozov si odpre brezrokavnik. Uže iz samega tega, kakor je vzdigoval obrvi, rahljajal obleko, grbančil nos, dalo se je sklepati, da bode govoril z veliko težkobo in da nij brez strahu čakal, ali ga bode Sanin napeljeval k pogovarjanju, ali pa bode sam moral prevzeti ves trud besedovanja?

Sanin je poznal položaj svojega prijatelja in zato tudi nij hotel ga obteževati z vprašanji, ampak se je zadovoljil s samim najpotebnejšim; vedel je, da je Sidorič bil v službi — pri ulanarjih ! (Kako lep je on moral biti v kratkej uniformi !), da se je pred tremi leti že nil — in da biva uže drugo leto za granico z ženo, „katera se zarad neke reči zdravi v Wiesbadenu“ — in da se od tam odpravlja v Pariz. Od svoje strani je tudi Sanin mnogo govoril o svojej preteklosti, o prejšnjem življenji, o svojih načrtih in od njih je naravnost

prišel do glavnega — t. j. praviti je začel o svojej nameri, prodati posestvo. Polozov ga je poslušal molčé, včasi pogledal na dvor, od koder bi bil moral pokazati se zajutrek. Nadnatakar z dvema drugima strežajema prinese nekoliko skledic pod srebrnimi skudelicami.

— „Tvoje imenje leži v Tulskej guberniji?“ spregovori Polozov, vsedši se za mizo in zati-kaje servijeto za srajčin kolar.

— „V Tulskej.“

— „Efremovskega okraja . . . Znam.“

— „Poznaš mojo Aleksejevko?“ vpraša Sanin in sede za mizo.

— „Poznam, kako pa.“ Polozov si vtakne v usta kos jajčnice (eierkuhen) z gomoljikami. „Moja žena Marija Nikolajevna . . . ima v sosedstvu svoje imenje. Odčepite, natakar, buteljo! Zemlja je dobra — samo kmetje so ti les posekali. Zakaj imaš na prodaj posestvo?“

— „Denarja mi je treba, brat. Prodal bi po ceni. Morebiti kupiš ti . . . ravno prav.“

Polozov pogoltne kupico vina, obriše se s servieto in začne zopet prežvekovati — počasi in šumno.

— „I . . . da,“ izpregovori na konec . . . „Jaz ne kupujem posestev? nimam kapitalov zato. Morda ga kupi žena. Govori ž njo! Ako ne terjaš preveč — morda se jej poljubi . . . Kakšni osli so vendar ti — Nemci! Ne umejo ribe zvariti. Pa še pravijo: „Vaterland mora zjediniti se! Natakark vzemite to drozgobo!“

— „Ali res tvoja žena sama vravnava . . . z gospodarstvom?“ vpraša Sanin.

— „Sama. Kotleti — ti so dobri! Vzemite! Rekel sem ti uže, Dimitrij Pavlovič, da se v nobeno žensko reč ne mešam — in to ti zdaj ponavljam.“

Polozov je in cmoka dalje.

— „Hm . . . Kako bi mogel jaz ž njo govoriti, Hipolit Sidorič? — „Jako lahko, Dimitrij Pavlovič! Pelji se v Wiesbaden. Od tukaj nij daleč tja. Natakark, ali nimate angleške gorčice? Ne? Skot (Vieh)! Le časa ne trati! Po zajutreku se odpeljemo. Dovolj

da ti nalijem kupico: vino z buketom — ne kislota.“

Lice se je Polozovu oživel in orudelo: oživel se je le tačas, kadar je jedel . . . ali pil.

— „Ne vem dobro, kako bi to učinil?“ spregovori Sanin.

— „Kaj pa je tebe tako naglo v zadrego pripravilo?“

— „Res je, nekaj me je spravilo v zadrego, brat.“

— „In potrebuješ veliko?“

— „Veliko. Jaz sem . . . Kako bi rekel? jaz sem nekaj napravil . . . Ženim se.“

Polozov postavi nazaj na mizo kupico, katero je bil vzdignil proti ustnom.

— „Ženiš se!“ izpregovori s hripovim glasom in položi svoje otečene roke na želodec. „In kmalu?“

— „Da, kmalu.“

— „Nevesta je v Rusiji, to se razume?“

— „Ne, ne na Ruskem.“

— „Kde pa?“

— „Tukaj v Frankobrodu.“

— „Nemka, to je, ne — Italijanka. Tukajšna prebivalca.“

— „S kapitalom?“

— „Brez kapitala.“

— „Je ljubezen velika?“

— „Kako si ti smešen! Da, velika.“

— „In zato je tebi denarja treba?“

— „Nu da . . . da . . . da.“

Polozov pogoltne vino, izplahne si grlo in umije roke, jih pridno obriše ob servijeto, vzame in prižge smodko. Sanin gleda molče nanj.

„Jedino sredstvo,“ oglasi se končno zopet Polozov, kateri je bil nazaj položil glavo in spuščal dim v tanjkih strugah, „pojdi k ženi, ona lahko tvojo bedo, ako hoče, z jedno roko poravnava.“

— „Kako hočem videti tvojo ženo? Ti praviš, da uže pojutranjem otideta?“ Polozov zakrije oči.

— „Veš kaj ti povem,“ izpregovori zopet Sidorič, vrté cigaro mej ustnami in pihaje.

„Stopi domu, spravi hitro svoje reči v red in pridi nazaj. V jednej uri se odpeljem. Kočija je dovolj prostorna — jaz te vzamem soboj. Tako bode najboljše. Zdaj bom še malo zaspal. Da, brat, kadar pojém, moram vselej nekoliko pospati, natura hoče tako in jaz se jej ne protivim. Ti pa me ne moti.“

Sanin pomisli, pomisli — in hipno vzdigne glavo: skleneno je!

— „Nu dobro, jaz grem in se ti zahvaljujem. V pol ure sem tukaj — in odpeljeva se v Wiesbaden. Upam, da tvoja žena ne bode jezna . . .“

Polozov je še malo pomencal z nogami in zaspal, kakor mladič.

Sanin še jedenkrat pogleda njegovo debelo figuro, njegovo glavo, vrat, njegov povzdigneni, kakor jabolko okrogli podbradek — in idši iz gostilnice se napravi hitrimi koraki proti konditoriji Roselli. Emi je moral sporočiti svojo namero.

XXIX.

Sanin je našel Emo v konditorskeji sobi skupaj z materjo. Gospa Lenora je pripognivši hrbet merila s skladnim črevljem prostor mej okni. Ko zagleda Sanina, se zravnava, ga veselo pozdravi, le še nekoliko zmedena.

— „V meni se vsled vaših včerajšnjih besedij po glavi mešajo misli, kako bode najboljša dopopolniti našo štacuno. Tukaj sem le mislim postaviti dve omarici s zrcalnimi durci. Zdaj je to, veste, v modi. In potem še . . .“

— „Prekrasno, prekrasno,“ seže jej Sanin v besedo — „to se bode vse napravilo. Pojdite zdaj sem, da vam nekaj povem!“ On vzame gospo Lenoro in Emo pod roke in jih pelja v drugo sobo. Gospa Lenora vstrepeta in mera jej pade iz rok. Tudi Ema se splaši, pogleda zaupljivo na Sanina in se zopet upokoji. Njegovo lice, zares od skrbij vznemirjeno, izraževalo je ta čas oživiljen pogum in oživiljeno odločnost.

On proprosi obe ženski, da se vsedeti, sam pa je stal pred njima — in mahaje z rokami, jima je povedal vse: Srečanje s Polozovim, nameravano potovanje v Wiesbaden in mogoče prodanje posestva. — „Mislite si mojo srečo,“ vsklikne na konec, „stvar se je tako zasuknila, da mi morebiti celo ne bo treba na Rusko! In poroko bomo mogli imeti veliko popred, kakor smo se nadjali!“

— „Kedaj se boste odpeljali?“ vpraša Ema.

— „Uže denes — čez jedno uro; moj prijatelj je najel kočijo in me bo vzel soboj.“

— „Nam boste kaj pisali?“

— „Nemudoma! Kakor hitro bom govoril z damo, precej vam bom pisal.“

— „Ta dama pravite — je jako bogata?“ vpraša praktična gospa Lenora.

— „Nenavadno! njen oče je bil milijonar in je vse njej zapustil.“

— „Vse — njej samej? Nu — to je vaša sreča. Toliko pazite, da ne boste v nič dali svojega posestva! Bodite razumni in trdi.“

Ne prenažite se! Jaz razumem vaše želje, biti prej ko mogoče ženin Emin . . pa pozornost je čez vse! Ne pozabite: čem više prodaste svoje imenje, tem več ostane vama in vajinim otrokom.“

Ema se obrne, Sanin pa zopet začne mahati z rokami. „Povem jej odločeno ceno: da toliko, dobro je; ne da li — z Bogom!“

— „Ste vi znani . . . s to damo?“ vpraša Ema.

— „Še nikdar je nijsem v lice videl.“

— „In kedaj se vrnete?“

— „Ako ne bo nič iz te stvari, pojutrajšnjem; ako se pa pobotamo, te pridem jeden ali dva dni kasneje. V vsakem slučaju — ne bom minute potratil. Svojo dušo pustim tukaj! Tu sem se zdaj z vami zagovoril, moram pa še steči domov . . . Dajte mi roko na srečo, gospa Lenora — pri nas na Ruskem se vsigdar tako dela.“

— „Desno ali levo?“

— „Levo — bliže k srcu. Po jutrajšnjem pridem — s ščitom ali pa na ščitu! Nekaj

mi pravi, da bom zmagoborec! Odpustite, moja dobra, moja mila . . .“

Sanin objame in podeljuje gospo Lenoro, Emo pa poprosi, da bi šla ž njim v svojo sobo — na minuto — ker jej ima objaviti — nekaj jako važnega. Hotel je posloviti se od nje na samem. Gospa Lenora je to vedela in nij hotela radovedno izpraševati, kakšna bi bila ta važna reč . . .

Sanin še nij nikdar bil v Eminej sobi. Vsa čarobnost ljubezni, ves ogenj, in vshitenje in sladka groza so precej vskipeli v njem in vreli v njegovej duši, kakor hitro je stopil črez zavesni prag . . . On pogleda okrog, pade k nogam svoje premile deve, pritisne svoje lice k njenemu stasu . . .

— „Ti moj?“ zašepeta ona; — „boš kmalu zopet prišel?“

— „Tvoj . . . vrnil se bom,“ trdi on zdihajoč.

— „Željno te bom pričakovala moj mili!“
Nekoliko minut pozneje je uže bežal Sanin po ulici na svoje stanovanje. On še nij bil

zapazil, da je bil ves razčopan skočil Pantaleon, — kričal za njim in se tresel, kakor da bi mu bil govoril z visoko povzdigneno roko.

Ravno čez tri četrt ure pride Sanin nazaj k Polozovu. Med durmi njegove gostilnice je uže stala kočija naprežena s štirimi konji. Ko zagleda Polozov Sanina pomrmlja tihoma: „A! vendar se je odločil?“ obleče plašč, kalošo, si natakne na glavo volnen čamar z uhnicami, akoravno je bilo po leti in gre na prag. Natakarji so spravili v kočijo po njegovem ukazu vse mnogotere pokupke, obložili mesto, kamor se je imel on vsesti, s svilnatimi vankuši, torbicami, z vezki, košarice so položili k nogam, na kozla so privezali plašč. Polozov poplača vse z darežljivo roko, in akoravno od zadaj, pa spoštljivo podpiran od služočih privratnikov zleze hrljaje v kočijo, sede, stisne rahlo vse okrog ležeče, vzame in prižge cigaro — in še le potem migne s prstom Saninu: „pojdi zdaj še ti!“ Sanin se vsede poleg njega. Polozov ukaže po privratniku kočijažu pognati in voziti točno —

ako hoče dobite kaj žganja. Podnožki zaklopotajo, dverce zaklopnejo, kočija zdrdra.

XXXII.

Od Frankobroda do Wiesbadena je zdaj po železni cesti jedno uro vožnje; pošta pa je potrebovala tačas tri ure. Konji so se menjali petkrat. Polozov je delom dremal in majal se držeč cigaro mej zobmi in je govoril jako malo; skozi okno nij pogledal ne samo jedenkrat ne: živopisni vidi ga nijso zanimali. rekel je celò da je — „priroda njegova smrt!“ Sanin je tudi molčal in tudi nij maral za krasne razglede: njemu nij bilo za to. On se je ves oddaljil v razmišljevanja in spominjanja. Na postajah je Polozov akuratno plačeval, znamenoval si čas po urah, nadaroval postiljone — malo ali mnogo, glede na njihovo vdanost. Na polovici pota je vzel iz košarice, napolnene z jedili, dve pomaranči, obdržal za sebe večjo in Saninu ponudil manjšo. Sanin pogleda vprto na svojega sopotovalca — in se nasmeje.

— „Komu se smeješ?“ vpraša Polozov, marljivo odiraje sè svojimi kratkimi belimi nohti kožo od pomaranče.

— „Komu?“ ponavlja Sanin. „Svojemu potovanju s tobaj.“

— „A zakaj?“ vpraša zopet Polozov, in vtakne v usta jednega od podolgastih koscev, na katere je razpadlo pomarančino meso.

— „Jako čudno se mi zdi moje potovanje. Včeraj sem še ravno tako malo mislil o tebi, kakor o kitajskem cesarji, denes pa se vozim s tobaj prodajat posestvo tvoje ženi, o kateri si tudi nijsem najmanj domišljeval.“

— „Vse se lahko zgodi,“ odgovori Polozov. „Čim dalje živiš, več boš doživel. Na primer, ali si moreš predstavljati mene jahajočega na ordonance? Ali jaz sem jahal; veliki knez pa je komandiral! „v dirku, v dirku tolstega korneta!“

Sanin se počohlje za ušesom.

— „Povej mi vražji Hipolit Sidorič, kakšna je tvoja žena? Kake nravi je? To je meni potrebno vedeti.“

— „Njemu je lahko komandirati, v dirku! reče s hitro jezo Polozov, ali meni . . . kako pa meni? Mislil sem si: vzemite si vašo čast in spolete — in z Bogom! Da . . . vi me vprašate o ženi? Kaj — žena? Človek kakor so vsi. Prsta ne devaj v usta, tega ne ljubi. Glavno pa — govori veliko . . . da se bo imela nad čem smijati. Od svoje ljubezni jej pripoveduj, kolikor naj zabavnejši znaš.“

— „Kako zabavnejše?“

— „Da. Saj si mi pripovedoval, da si zaljubljen, da se hočeš ženiti. Na, to jej vse popiši na dolgo in široko.“

Sanin se čuti razžaljenega. — „Kaj ti v tem kaj smešnega nahajaš?“

Polozov vzdigne oči. Sok od pomarančemu teče po njegovem podbradku.

— „Ali te je tvoja žena v Frankobrod nakupovat poslala?“ vpraša Sanin, po nekoliko časa.

— „Da.“

— „Kaj si nakupil?“

— „Igrače.“

— „Igrače ? ali imaš uže otroke?“

Polozov se odmakne od Sanina. „Od kedaj bi imel otroke?“

„Ženski križ . . . Lepotičje. Deloma tudi toaleta.“

— „Ali se ti spoznaš v teh stvareh?“

— „Da.“

— „Kako pa, da si mi rekel, da se v ženske reči ne vtikaš?“

— „Za kaj družega se ne brigam. To pa . . . je nič. Iz dolzega časa. Žena zaupa mojemu okusu. Celo trgovati bi znal s tacimi rečmi.“

Polozov jame govoriti bolj in bolj počasi: obnemore.

— „In je tvoja žena jako bogata?“

— „Bogata pa bogata. Ali le za sebe.“

— „Ali ipak, pravi se, tudi ti se ne moreš pritožiti?“

— „Zato sem pa tudi mož. Da bi ne užival! Saj sem jej koristen človek! Od mene ima hasek! Jaz sem — lahkoživec!“

Polozov si obriše lice s fuljarom in težkobno sopihne: „usmili se in ne govori več, saj vidiš kako mi je težko.“

Sanin ga je pustil v miru — in vnovič zagreznil se v razmišljanja.

Gostilnica v Wiesbadenu, pred katero se je kočija ustavila, je bila podobna majhnemu gradu. Zvončki brzo zazvonijo v njej, začne se nemir in letanje, lepi ljudje v črnih frakih so prežali pri glavnem vhodu. Z zlatom obšit vratar odpre duri kočije.

Kakor kak trijumfator vstane Polozov s kočije in stopa veličastno po pogrnenih preprogah in blagodišečih stopnjicah. K njemu prileti človek v lepej obleki in ruskega obraza — njegov hišni.

Polozov mu precej opomni, da ga bode drugekrati vselej moral vzeti soboj — kajti sinoč so ga v Frankobrodu pustili brez tople vode! Hišnemu stopi groza v obraz — in naglo se priklonivši potegne z gospoda kaloše : — „Je Marija Nikolajeva doma?“ vpraša Polozov.

— „Doma. Izvoli oblačiti se. Obedovati bode denes izvolila pri grofinji Lasunskej.“

— „A! pri grofinji Lasunskej . . . Stoj! V kočiji so moje stvari, pojdi, vzemi in prinesi jih. Ti pa, Dimitrij Pavlovič,“ pristavi Polozov, „vzemi si sobo, in pridi čez tri četvrt ure. Obedovala bova skupaj.“

Sanin vpraša za število sobe, katera se je zanj pripravila, spravi si svojo toaleto v red, si nekaj oddahne, in potem odpravi v velikanski appartement, njegove svetlosti „kneza von Polozoff.“

On najde „kneza“ v krasovitej barhantnej naslonjači sred veličastnega salona. Flegmatični prijatelj Saninov se je bil uže skopal in je bil oblečen v bogato atlasno ponočno suknjo; na glavi je imel malinasto fesko. Sanin se mu približa in ga nekoliko časa ogleduje. Polozov je sedel nepremično, kakor idol; celo lica nij proti njemu obrnil, ni z obrvmi mignil, niti glasu dal od sebe. Prizor je bil zares veličasten! Ko se je Sanin kake dve minute nad njim radoval, hotel je Sanin

nagovoriti ga in rušiti to sveto tišino — ko se na jedenkrat dveri iz sosednje sobe odpró in se na pragu prikaže mlada, krasna dama v belej svilnatej obleki s čipkami, z briljanti na roki in na vratu — Marija Nikolajevna-Polozova. Njeni gosti, plavi lasje so padali z obeh stranij glave — v spletenih kitah po plečih.

XXXIII.

— „Ah, odpustite!“ izpregovori ona z naspol zmedenim in naspol nasmešljivim smehljanjem, prime hitro z jedno roko za konec kite in upre v Sanina svoje velike, modre, svitle oči. Nijsem mislila, da ste uže prišli.

— „Sanin, Dimitrij Pavlovič, moj prijatelj od mladih let,“ izpregovori Polozov, obsedi kakor popred, niti se ne obrne k njemu, ter pokaže s prstom na njega.

— „Da . . . vem . . . Saj si uže pravil. Hotela sem ti reči, Hipolit Sidorič . . . Moja hišina je denes nekako malomarna . . .“

— „Da bi lase spletala?“

— „Da, da. Odpustite,“ ponovi Marija Nikolajevna s prejšnjim smehljanjem, kimne z glavo Saninu ter se — hitro povrnivši, skrije za durmi, pustivši za soboj kratek, ali skladen vtis krasnega vratu, divnih pleč, čudobnega stasa.

Polozov vstane — in težko se zibaje gre za njo pri ravno tistih durih.

Sanin nij ni jedne same sekunde dvomil, da je njegova pričujočnost v salonu „kneza Polozova“ bila gotovo znana gospej; cel njen namen je bil, pokazati svoje lase, ki so bili zares lepi. Sanin se je razveselil njenega nastopa: „morebiti me je hotela presuniti, bliščati pred menoj — morebiti, kaj se ve? in pokazati zastran cene mojega imenja podatljivost.“ Njegova duša je bila tako polna Eme, da niso vse druge ženske imele zanj nobenega pomena: komaj jih je zapazil in pri tem se opravičeval samo s tem, da si je mislil, da, prav so mi rekli: tej baroninji nij para.

Da bi Sanin ne bil v tako posebnem duševnem položaji, gotovo bi se bil drugače

izrazil: Marija Nikolajevna Polozova, rojena Koliškina je bila zares znamenita osoba. Ne da bi bila znana krasotica: na njej so se pokazovale dovolj različne sledi plebejskega pokoljenja. Čelo je bilo nizko, nos nekoliko debel in vdrt; ni s tankostjo kože ni z lepoto rok in nog se nij mogla pohvaliti. Pred „svetostjo krasote“, govore z besedami Puškina, bi se ne bil vsakateri vstavil, kdor bi se bil ž njo srečal, ampak pred čarobnostjo močnega, ne ruskega, ne ciganskega, cvetočega ženskega telesa . . . in ne brezvoljno bi se bil vstavil!

Sanina pa je varoval Emin obraz, kakor trojni oklep, o katerem pojejo pesniki.

Črez deset minut se Marija Nikolajevna zopet prikaže s svojim sprogom. Ona stopi k Saninu . . . njena hoja je bila taka, da bi bil marsikter bedak zarad same te hoje ob um prišel. „Ta ženska, kadar gre k tebi, je, kakor da bi ti vso srečo tvojega življenja tebi nasproti nesla,“ rekel je jeden iz mej njenih čestilcev nekedaj. Ona pride k Saninu in podavši mu roko, ispregovori s svojim nježnim kakor nekoliko zadrž-

nim glasom po ruski: „Vi me počakate, ne? Pridem kmalu.“

Sanin se spoštljivo priklone, Marija Nikolajevna pa se je uže bila skrila za izhodnimi durmi — in skrivša se je obrnila glavo nazaj črez pleča — posmijala se in zapustila za soboj prejšnji harmonični vtis.

Ko se je posmijala — ne jedna, ne dve, ampak cele tri jamice so se pokazale na vsakem lici — in njene oči so se smehljale bolj, kakor njena ustna, kakor njena rudeča, nategnena ustna z dvema pičičama na levi strani.

Polozov se privali v sobo — in se zopet zvrne v naslonjačo. Molčal je kakor poprej; ali nekako čudno posmehovanje mu je včasih, pa včasih švignilo po brezbarvnem in uže zgrbančenem lice.

Polozov je bil videti star, akoravno je imel le tri leta več od Sanina.

Kosilo, na katero je povabil svojega gosta, bi bilo zadovoljilo najsilnejšemu gastronomu. Saninu pa je bilo brezkončno. Polozov je

jedel počasi, „s čuvstvom, z razumom, s prenehljaji,“ pazljivo se naklanjaje nad krožnikom in povohovaje skoraj vsak košček; iz prva si je poplaknil usta z vinom, potem je progлотil in pošlepal z ustnami . . . Po pečenki se je razgovarjal — ali o čem? O merinosah, katerih je nameroval naročiti si celo čredo, in sicer tako podrobno, s tako nježnostjo in rabši sama umanjšavna imena. Izpivši čašo gorke, kakor vrela voda, kave — (on je nekolikokrat s plakajočim — razdraženim glasom opomnil natakarkju, da so mu včeraj dali kavo — hladno, mrzlo kakor led!) in odgriznivši havansko cigaro s svojimi, žoltimi, krivimi zobmi, je po svojem običaji zadremal na veliko radost Saninu, ki je začel za tem hoditi nazaj in naprej z neslišljivimi koraki po mehkeji preprogi in premišljeval o tem, kako bode živel z Emo in s kakim poročilom da bode k njej se povrnil? Polozov se je zbudil, kakor je sam zapazil, pred, kakor navadno, spaval je samo poldrugo uro in izpivši kupico zelterske vode z ledom, da bi progлотil lajše nekaj varenja, ruskega

varenja, katero mu je prinesel hišni v temnozelenej, gotovo „kijevskej“ škatlji in brez katerega bi on po svojih lastnih besedah živeti ne mogel — postavi se z izbuhnenimi očmi pred Sanina in ga vpraša, ali bi ne hotel z njim igrati „duraka“? Sanin je bil precej pri volji; gotovo se je bal, da bi ne bil Polozov začel govoriti o kljunačih, o žitu, o kurdjučkah (repavih kirgizkih in kalmuških ovcah) z žirom. Gospodar in gost — oba sta šla v gostilnico, natakar prinese karte — in igra se začne, to se ve da ne za denar.

Pri takem nedolžnem početju ju je našla Marija Nikolajevna, vrnivša se od grofinje Lasunske.

Glasno se zasmije, ko stopi v sobo in zagleda karte in razkrito lomberno mizo. Sanin vstane z mesta, ali ona vsklikne: „sedite, igrajte! — Jaz se bom preoblekla in potem pridem k vama“ — in zopet otide šumevši z obleko in zdrgava mej potjo rokavice.

Ona se je povrnila kmalu. Svojo prejšnjo imenitno obleko je bila zamenjala s široko

svilnato bluzo, lilaste barve z odkritimi, visečimi rokavi. Debela nitkana motvoz je objemala njeno taljo. Ona sede k možu in počaka, dokler nij ostal durak, potem mu reče: „Nu, piška, dovolj!“ (pri besedi „piška“ je pogledal Sanin z začudenjem na njo — ona pa se je veselo nasmehnila, odgovorila s pogledom na njegov pogled in pokazala vse svoje jamičke na lici) — „dovolj; jaz vidim, da se ti dremlje; poljubi roko in odpravi se; midva pa z gospodom Saninom bova se kaj pogovorila v dvojem.“

— „Spati nočem,“ izpregovori Polozov, težko dvigaje se s kresla, spravil se pa bom, in poljubim roko.“ Ona mu nastavi svojo dlan in smejoč se gleda na Sanina.

Tudi Polozov je gledal nanj in otišel ne poslovivši se.

— „Nu povejte, povejte,“ izpregovori s živostjo Marija Nikolajevna sloneča razgaljenimi lakti ob mizo in trkaje z nohti jedne roke ob nohte druge, „je li res, da se ženite?“

Izrekši te besede nagne Marija Nikolajevna svojo glavo na stran, da bi še bolj vporno in prerinljivo pogledala Saninu v oči.

Prosto gibanje gospe Polozove je bilo na prvi mah Sanina osupnilo, akoravno ni bil novinec več in se je uže zadosti bavil z ljudmi. „Prezrl bom kaprice te bogate baroninje,“ sklenil je Sanin sam pri sebi in jej odgovoril tako neprisiljeno, kakor ga je ona izpraševala: — „Da, ženim se.“

— „Vzamete inostranko?“

— „Da.“

— „Vi ste se še le nedavno ž njo seznanili? V Frankobrodu?“

— „Tako je.“

— „In kdo je ona? Smem vedeti?“

— „O da. Ona je hči konditorja.“

Marija Nikolajevna odpre široko svoje oči in vzdigne obrvi.

„To je lepo,“ reče z umljivim glasom — „to je čudo. Mislila sem, da se tako mladi zaročenci, kakor sta vidva, na svetu še ne srečujejo. Hči konditorja!“

— „Te se vam, kakor vidim, čudno zdi,“ opomni ne brez dostojanstva Sanin; „ali v prvo jaz nimam taci pred sodkov . . .“

— „V prvo, to se tudi meni ne zdi čudno,“ seže mu Marija Nikolajevna v besedo. „Jaz sem tudi kmetska hči. A? Da jo boste vzeli!“

„Meni se čudno zdi in veseli me le to, da se človek ne boji ljubiti.“

— „Ali jo ljubite?“

— „Da.“

— „Ali je lepa?“ To vprašanje je Sanina osupnilo . . . Ali odstopiti vendar ne gre.

— „Vi veste, Marija Nikolajevna,“ začne on — „vsakemu človeku se kaže lice njegove ljube lepše, kakor vseh drugih, ali moja nevesta je — zares lepotica!“

— „Istina? Kakega rodu? Italijanskega ali antičnega?“

— „Da; njene črte so jako pravilne.“

— „Nimate njenega portreta?“

— „Ne.“ (Tačas še fotografij bilo nij. Dagerotipi so se še le začeli razprostirati.)

— „Kako jej je ime?“

— „Imenujejo jo — Ema.“

— „In Vam je ime?“

— „Dimitrij.“

— „Po rodu?“

— „Pavlovič.“

— „Veste kaj,“ reče na dalje Marija Nikolajevna z istim mudljivim glasom — „vi ste se mi vrlo priljubili, Dimitrij Pavlovič! Vi morate biti dober človek! Dajte mi roko! Bodiva prijatelja.“

Ona stisne krepko njegovo roko s svojimi belimi, krepkimi prsti. Njena roka nij bila veliko manjša od njegove — pa veliko toplejša in gladkejša, mehkejša in živejša.

— „Veste kaj mi je prišlo na misel?“

— „Kaj?“

— „Ne bodete jezni? Ne? Ona je, pravite, vaša nevesta?“

„Ali je bilo to neogibno potreba?“

Sanin se nahmuri. — „Jaz vas ne razumem Marija Nikolajevna.“

Marija Nikolajevna se tihoma posmeje, pomaje z glavo, vrže nazaj na obraz jej padle

lase. — „Zares — on je idealist,“ izpregovorí ona zamišljeno in raztreseno. „Junak! Pojdite in verujte posle tega ljudem, kateri trdijo, da so idealisti vsi pomrli!“

XXXIV.

Marija Nikolajevna je govorila ves čas po ruski, čudno čistim moskovskim jezikom — narodnega, ne dvorjanskega izgovarjanja.

— „Vi ste se gotovo izobraževali doma v starozavetnej, bogaboječej rodbini?“ vpraša ona. „V katerej guberniji?“

— „V Tulskej.“

— „Nu, tako sva skupaj vzrejena. Moj oče . . . Vam je znano, kdo je bil moj oče?“

— „Da, znano.“

— „Moj oče se je rodil v Tulji . . . Tuljak je bil. Nu dobro . . . Zdaj pojdimo k stvari.“

— „To je . . . Katero stvar mislite s tem? Kaj ste hoteli s tem reči?“

Marija Nikolajevna pomizgeta. — „Zakaj ste se pripeljali sem?“ (Ko je pomizgetala z očmi, podalo je njihovo izražanje jako ljubeznjivo in malo nasmehljivo; ko jih je pa odprla v vsej veličini — vstopilo je v njih svitli,

skoraj hladni blesk nekaj nedobrega . . . nekaj pretečega. Posebno krasoto so dajale njenim očem — obrvi, goste, malo navzdignene prav sobolske). „Vi hočete, da bi jaz kupila od vas posestvo? Nij li tako?“

— „Da.“

— „In vam je treba mnogo?“

— „Za prvi slučaj bi bil zadovoljen s kakimi tisuč franki. Vašemu soprogu je moje imenje znano. Morete se posvetovati ž njim — jaz bi napravil ceno ne predrago.“

Marija Nikolajevna pomaje z glavo na desno in na levo. „V prvo,“ začne ona, prenehovaje in poudarjaje s konci prstov po obšivu svojega sjurtuka, — „nemam jaz navade posvetovati se z možem, razen kar se tiče toalete; v tem je on meni za momka; v drugo pa, zakaj pravite, da hočete napraviti ceno nizko? Jaz nečem uporabiti to, da ste vi zdaj jako zaljubljeni in pripravljeni za vsako žrtev . . . Jaz ne prejmem od vas nikake žrtve. Kako? mesto da bi vas osrečevala . . . nu, kako bi bilo boljše povedano? blaga čuvstva, kaj? bi.

vas kakor lipko odirala? To nij moja navada. Kadar je treba ne prizanašam ljudem — samo da ne na tak način.“

Sanin nij mogel vedeti, ali se ona posmehuje nad njim ali govori resnobno? ampak je mislil sam pri sebi: „a s tobaj ne gre muditi časa!“

Na to vstopi sluga z ruskim samovarom, čajno pripravo, slivkami, suhorjem itd. na velikem podnosu, razpostavi vso to blagodat na mizo mej Saninom in gospo Polozovo — in otide.

Ona mu naliže čaško čaja. — „Se vam bo morda gabilo?“ vpraša ona denivši mu sladkor s prstimi v čaško . . . kleščice so ležale zraven.

— „Pomilujte! . . . Od tako krasne roke . . .“

On še nij končal fraze in uže je skoro zahrknil s požirkom čaja, ona pa ga je pazljivo in jasno gledala.

— „Jaz sem zato omenil nizko ceno svojega imenja,“ nadaljuje Sanin, „ker nijsem mogel misliti, da bi vi zdaj, ko ste zunaj granice,

imeli dovolj svobodnega denarja in končno čutim sam, da je prodaja ali pokupka posestva pri podobnih pogojih — nekaj nenormalnega in to sem bil moral jemati v poštev.“

Sanin se je v svojem govoru zblodil in zmedil, Marija Nikolajevna pa se je nagnila nazaj v kreslu, skrižala roke in gledala vanj z istim pazljivim in jasnim pogledom. Na koncu obmolkne Sanin.

— „Govorite, govorite,“ reče ona, kakor da bi mu hotela priti na pomoč; „jaz vas poslušam — prijetno mi je poslušati vas; govorite.“

Sanin začne popisovati svoje imenje, koliko obsega desjatin, kde leži, kakovšne so njegove gospodarske ugodnosti, in kakovšne dohodke je mogoče vleči iz njega in omeni tudi prekrasno lego graščine; Marija Nikolajevna pa je vedno gledala in gledala vanj — svitlo in prisrčno, in njena ustna so skoro dvigala se brez posmehkovanja: ona jih je grizla. Saninu postane naposled zadosti in on obmolkne v drugo.

— „Dimitrij Pavlovič,“ začne Marija Nikolajvna — in se zamisli . . . „Dimitrij Pavlovič,“ ponovi zopet . . . „Veste kaj: jaz vem, da bi bil nakup vašega imenja jako ugoden za mene in da se bova zjedinila; ali vi mi morate dati dva dni . . . da, dva dneva pomislika. Ali boste mogli ostati dva dni od neveste? Dalje vas ne bom zadrževala proti vašej volji — v to vam dam svojo besedo. Ako vam je pa uže zdaj treba kacih pet ali šest tisuč frankov, posodim vam jih z velikim veseljem — potem jih obračuniva.“

Sanin vstane. — „Zahvaliti se vam moram, Marija Nikolajevna, za vašo radodarno in ljubeznjivo pripravnost uslužiti človeku skoro popolnem neznanemu . . . Ako vam je ljubo, hočem jaz rajši počakati kaka dva dni na vaš sklep zastran mojega imenja — in ostanem tukaj dva dni.“

— „Da, to mi bo jako ljubo. Ali vam pa ne bode to jako težko? Jako težko? Recite.“

— „Jaz ljubim svojo nevesto, Marija Nikolajevna, in ločitev od nje mi nij lehka.“

— „Ah, vi zlati človek!“ izpregovori z vzdihom Marija Nikolajevna. „Obetam vam, da vas ne bom veliko mučila. Ali uže hočete oditi?“

— „Pozno je uže,“ odvrne Sanin.

— „Potreba vam je, da si oddahnete od pota in od igre duraka z mojim možem. Povejte — ali ste z mojim možem, Hipolitom Sidoričem velik prijatelj?“

— „Izobraževala sva se skupaj v jednom penzijonatu.“

— „In je bil on uže tedaj tak?“

— „Kak „tak?“ vpraša Sanin.

Marija Nikolajevna se zasmee do rudečice njenega lica, nese rutico k ustnom, vstane z naslonjače in ljuljaje kakor trudna, stopi k Saninu in mu poda roko.

On se prikloni — in gre proti dverim.

— „Izvolite jutri zjutraj prijaviti se — slišite?“ zakliče ona za njim. Sanin se obrne grede iz sobe, in vidi, da se je zopet spustila v kreslo in z obema rokama prijela za glavo. Široki rokavi njene bluže so se valjali daleč

dolej do pleč in vsakdo bi bil moral pripoznati, lepoto njenih rok, da je bila celanjena podoba čarobno-kra sna.

Daleč čez polnoč je gorela lampa v sobi Saninovej. Sedel je za mizo in pisal „svojej Emi.“ Razkazoval jej je vse: popisoval jej je Polozova — moža in ženo — naj bolj široko pa svoja osobna čuvstva — in končal s tem, da jej je naznanil svoj prihod čez tri dni!!! (s tremi klicaji.) Zjutraj zgodaj je nesel pismo na pošto in šel potem sprehajat se po vrtu „kurhausa“ kder je uže igrala muzika. Naroda je bilo še malo; on postoji pred besedko, v katerej je igrala kapela, poslušša popuri iz „Robert der Teufel“ — in izpivši kavo se odpravi v okrogli ujedinjeni drevored, sede na klop in se zamisli.

Solnčnikovo držalo ga hitro — in precej krepko poteplja po plečih. On vstrepeče . . . Pred njim, v belem, sivo-zelenem bareženem plašči, v belem tilovem klobuku, v švedskih rokovicah, sveža in rožnobojna, kakor letno jutro z neizginivšo še nežnostjo mirnega spanja

v gibanji in v pogledu, stala je pred njim Marija Nikolajevna.

— „Zdravstvujte,“ izpregovori ona. „Denes sem bila uže poslala po vas, pa ste bili uže odšli. Jaz sem popila uže drugo čašo — saj veste, da ponujajo tukaj vodo za piti — Bog ve, zakaj . . . ali morda nissem zdrava? In tukaj sem morala pohajati celo uro. Ali hočete biti moj sopotnik? Tam-le popijeva vsak jedno čašo kave.“

— „Jaz sem uže pil kavo,“ odgovori Sanin vstajaje; „jako rad pa bom guljal z vami.“

— „Nu, tak dajte mi svojo roko . . . Ne bojte se: vaše neveste nij tukaj — saj vas ne bo videla.“

Sanin se prisiljeno posmeje. Neprijeten občutek se ga je polastil vsakokrat, kadar je Marija Nikolajevna v spomin vzela Emo. Ali vendar se jej brzo in poslušno prikloni. Roka Marije Nikolajevne se spusti počasi in mehko na njegovo roko — spolzne se po njej in kakor da bi se je bila prirastla.

— „Pojdiva — tja-le,“ reče mu ona, naslonivši odprti solnčnik na pleči. „V tem parku sem jaz kakor doma; voditi vas hočem po naj lepših krajih. In veste kaj: (ona je mnogo-krat upotrebovala te dve besedi) — zdaj ne bova govorila o kupovanji, o tem bova po zajutreku zmenila se; povejte mi rajše zdaj kaj o svojej osobi . . . rada bi vedela s kom imam opraviti. Potem, ako boste hoteli, vam bom tudi jaz o sebi kaj porazložila. Ste zadovoljni?“

— „Kaj more biti za vas, Marija Nikolajevna, zanimivega . . .“

— „Stojte, stojte! Vi me niste prav razuméli. Jaz nečem z vami koketovati.“ Marija Nikolajevna pomaje s plečami. „Vi imate nevesto, kakor kip in jaz bi z vami koketovala?? Ali vi imate robo — jaz sem kupec. Jaz tudi hočem vedeti, kakšna je osoba. Nu, povejte — kakšna je? Ali poznati hočem ne samo to, kar kupujem, ampak tudi tega, od kogar kupujem. To je bilo pravilo mojega pokojnega očeta. Nu, začnite . . . Ste li uže od mladih let — ali uže davno za granico?“

In kde ste bili do sedaj? Hodite tiše — nekdo gre za nama.“

— „Prišel sem semkaj iz Italije, kder sem prebil nekaj mesecev.“

— „Vi ste,| kakor se vidi, posebno nagneni k vsemu italijanskemu? Čudno, da niste tam našli svojega predmeta.“

— „Ljubite umetnost? slike? ali muziko?“

— „Jaz ljubim umetnost . . . ljubim vse lepo.“

— „In muziko?“

— „Tudi muziko.“

— „Jaz jo ljubim. Najbolj se mi dopadajo ruske pesni — in sicer na deželi, v spomladi — s plesom, veste . . . Ali o tem nečem več govoriti. Govorite vi, pripovedujte.“

Marija Nikolajevna je šla sama in vedno pogledovala na Sanina. Bila je visoke rasti. njeno lice je bilo v jednej ravni z njegovim licem.

Sanin začne pripovedovati — od začetka nerad in neumljivo — potem pa se je razgrel in razgovoril. Marija Nikolajevna ga je vrlo

rada poslušala ; ker je bila sama tako odkritosrčna, zahtevala je isto od družih. Sanin je pripovedoval o svojih potovanjih, o svojem žitji v Petrogradu, o svojej mladosti . . . Ker je bila Marija Nikolajevna posvetna dama z oglaženimi manerami, bi si Sanin ne bil upal tako razpustiti se, ako bi se mu ne bila sama opisala kot dobro malenkost, netrpečo nikacih ceremonij. In zdaj je stopala ta „malenkost“ ž njim skupaj in naslanjaje se na njega in gledaje mu v lice.

Sprehajanje Saninovo z Marijo Nikolajevno in pogovarjanje mej njima je trpelo celo uro. Ni jedenkrat se nijsta ustavila — ampak v jednomer hodila po brezkončnih drevoredih parka, zdaj mej hojo ljubovaje se s pogledom — in vedno roko v roki. Sčasoma je postalo Saninu uže zoperno : z Emo, svojo milo Emo še nij nikdar tako dolgo guljal . . . in zdaj ga je ta baroninja tako premagala.

— „Še niste trudni?“ vprašal je ne jedenkrat Sanin Marijo Nikolajevno. — „Jaz nijsem nikdar trudna,“ odgovori ona. Le

malokdaj sta srečala katerega sprehajalca ; skoro vse se jej je klanjalo — jedni spoštljivo, drugi strastno. Jednemu iz njih, jako lepemu, drago oblečenemu, ogorelemu gizdalinu je zaklicala od daleč s pravim parižkim akcentom : „Comte, vous savez, il ne faut pas venir me voir — ni aujourd' hui, ni demain.“ (Grof, vi veste, da se ne sme ne denes niti jutre obiskati me.) Ta vzame molče klobuk z glave in se nizko prikloni.

— „Kdo je ta?“ vpraša Sanin po grdej navadi — „radovednosti“ lastnej vsem Rusom.

— „To je Francoz — mnogo se klati tukaj . . . in rad za manoj postopa. Čas je piti kavo. Pojdiva domov; vi ste gotovo uže lačni. Moj pravoverni, morebiti, še le zdaj oči odpira.“

„Pravoverni! Oči odpira!“ ponavlja Sanin sam pri sebi . . . „In govori tako odlično francoski . . . Čudna ženska to!“

Marija Nikolajevna se nij protivila. Ko se je s Saninom vrnila nazaj v gostilnico — je „blagoverni“ ali „piščanec“ sedel uže za

mizo s svojim navadnim fesom na glavi. — „Jaz sem te uže dolgo čakal!“ vsklikne on ter napravi kisel obraz. „Hotel sem uže kavo brez tebe piti.“

— „Ne, ne,“ odgovori veselo Marija Nikolajevna. — „Ali se srdiš? To je zdravo za tebe, sicer bi čisto zmrznil. Tu sem ti pripeljala gosta. Pozvoni hitro! Dajte piti kavo, kavo — naj boljšo kavo — v saksonskih čaškah, na snežnobelem mizniku!“

Ona odloži klobuk, rokovice in poploska z dlanima.

Polozov pogleda na njo iz pod čela.

— „Zakaj ste denes tako veseli?“ jo vpraša Polozov poluglasno.

— „Kaj vam to mar, Hipolit Sidorič! Zvoni! Dimitrij Pavlovič, vsedite se in pijte kavo še jedenkrat! Ah, kako prijetno je ukazovati! Drugega veselja nij na svetu!“

— „Ako bi kdo ubogal,“ se oglasi zopet soprog.

„Se ve da, da bi ne ubogal! Zato je ravno prijetno. Posebno s taboj. Ali nij to res, piščanec? Tukaj je kava.“

Na velikem podnosu, s katerim se je prikazal natakár, je bilo tudi glediščno oznanilo. Marija Nikolajevna prime zanj.

— „Drama!“ zakliče ona z nejevoljo; „nemška drama. Vse jedno: boljše, kakor nemška komedija. Dajte mi preskrbeti ložo — ali ne . . . naj ljubše bi mi bila fremdenloge,“ reče ona obrnivši se k natakárju. „Slišite: za gotovo fremdenloge!“

— „Ako je pa fremdenloge vzela uže njegova svetlost mestni direktor — (seine Excellenz der Herr Stadtdirektor),“ — se je osmelil dostaviti natakár — ?

— „Dajte njegovej svetlosti deset tolarjev, da bo loža za mene! Slišite!“

Natakár ukloni pokorno in otožno svojo glavo.

— „Dimitrij Pavlovič, pojedete z manoj v gledišče? nemški igralci so strašni — no, pojedete . . . Da? Da! Kako ste ljubeznjivi! Piščanec ti ne pojdeš?“

— „Kakor ukažeš,“ odgovori Polozov v čaško, katero vzdigne k ustom.

— „Veš kaj: ostani doma. Ti v gledišči vedno spiš — in nemški le po vrhu razumeš. Boljše boš storil, da napišeš odgovor upravniku saj veš zastran mlina in zastran kmetskega ujma. Povej, da nečem, nečem, nečem! To je tvoje opravilo za celi večer . . .“

— „Ubogam,“ odgovori Polozov.

„Zdaj pa, gospoda, hočemo govoriti o glavnej stvari. Kadar bo natakar vse z mize pospravil, nam boste Dimitrij Pavlovič povedali kaj o svojem imenji, kako in kaj, za katero ceno je na prodaj, koliko hočete zadatka vnaprej — z jedno besedo, vse! Nekaj ste mi uže povedali, vrt ste jako lepo opisali — da „piščanca“ pri tem nij bilo zraven . . . Saj pa, če tudi posluša, nič ne razumeje. Meni je jako prijetno misliti, da vam morem pomagati ženiti se; uže poprej sem vam obljubila, da vam bodem po zajutreku posodila in jaz vsigdar držim svoje obljube; — ali nij res, Hipolit Sidorič?“

Polozov si obriše obraz z dlanjo. — „Kar je res je res, vi še nijste nikogar prevarili.“

— „Nikdar! in nikdar nikogar ne prevarim! Nu Dimitrij Pavlovič, razložite nam svoje stvari, razložite kakor v senatu.“

Sanin začne razlagati zopet svojo reč, t. j. popisovati v drugokrat svoje imenje, ne oziraje se na krasote prirode — in se zdaj pa zdaj ozre na Polozova, da bi mu potrdil navedena fakta in številke. Polozov pa je v jednomer le hrkal, migal z glavo — odobravalno ali — neodobravalno — tega sam vrag nij mogel vedeti. Sicer pa Marija Nikolajevna nij potrebovala njegovega pritrjevanja. Kazala je take trgovinske in administrativne sposobnosti, da se je bilo le čuditi. Vsa bližnja posestva so jej bila dobro znana, izpraševala je o vsem na tanjko, vsaka njena beseda je pravo zadela do zadnje pičice. Sanin nij pričakoval jednega eksamina: na to nij bil pripravljen. In trajal je ta eksamen celo poldrugo uro. Sanin je preстал vsa občutja obtoženca, sedečega na ozkejši klopi pred strogim in bistrournim sodnikom. „Da, to je zaslišanje!“ šepeta sam pri sebi. Marija Nikolajevna se je ves čas

posmejevala in norčevala: od tega nij bilo Saninu lajše, ko se je celo v teku „zaslišanja“ pokazalo, da nij popolnem razumel pomena besedij: „zapaška“ (za razoranje namenjen del celine) in „peredel“ (nova razdelitev) — ga je oblil pot po lici . . .

— „Nu, dobro,“ sklene končno Marija Nikolajevna. „Jaz poznam dobro vaše imenje . . . ne manj ko vas. Koliko terjate za dušo?“ (Tačas se je cena imenij na Ruskem opredeljevala po dušah.)

— „Da . . . jaz mislim . . . manj kakor pet sto rubljev ne morem vzeti —“ izpregovori s trudom Sanin. (O Pantaleone, Pantaleone, kde si? Tu bi ti zopet moral vsklikniti: barbari!)

Marija Nikolajevna vzdigne oči proti nebu, kakor da bi kaj preudarjala.

— „Kaj?“ spregovori zopet. „Ta cena se mi ne zdi razžaljiva. Pa jaz sem si izgovorila dva dnij premisleka — in vi me torej morate čakati do jutre. Mislim, da se bomo zjediniili — in potem mi boste povedali, koliko

vam je treba zadatka. Zdaj pa basta cosil,“ dostavi ona, opazivši, da je hotel Sanin še nekaj povedati. „Dovolj smo se zanimali z zaničevano kovino . . . à demain les affaires! Veste kaj: zdaj vas odpustim, (ona pogleda na postekleninasto urico, ki je imela zataknelo za pas) . . . do treh . . . Treba vam, da si malo oddahnete. Pojdite, poigrajte „v ruletko“.

— „Jaz ne igram nikdar hazardnih iger,“ odgovori Sanin.

— „Zares? Da, vi ste popolnost. Sicer pa tudi jaz ne igram. Neumno je metati denar na veter. Pa pojdite v igralno dvorano in študirajte fizijonomije. Jako zanimivo je opazovati jih! Tam je starka z brado — čudo! Naš knez je tudi tam — tudi dobro. Veličastna figura, nos orlov; kadar stavi tolar, se pod brezrokavnikom vkradoma prekriža. Čitajte časopise, guljajte, z jedno besedo, delajte kar hočete . . . Ob treh pa vas pričakujem . . . de pied ferme. Treba bo denes raneje obedovati. Gledišče se pri teh smešnih Nemcih začne uže ob polu sedmih.“ Ona mu poda roko. „Sans rancune, n' est-ce pas?“

— „Odpustite, Marija Nikolajevna, zakaj bi vas dražil?“ — „Zato ker sem vas mučila. Potrpajte, jaz vas še nisem tako —“ pristavi ona mizgetaje z očesi — in vse jamice se jej na mah pokažejo na zarudelem lici. — „Da se zopet vidimo!“

Sanin se pokloni in otide. Veseli smeh se zasliši za njim — in v zrcalu, mimo kate-rega je šel ta trenutek, videl se je sledeči prizor: Marija Nikolajevna je potegnila svojemu možu njegovo fesko črez oči, on pa se je brezsilno branil z obema rokama.

XXXV.

O, kako globoko in radostno je vzdihnil Sanin, ko se je čutil samega v sobi! Zares: Marija Nikolajevna mu je resnico povedala — da mu je treba oddahnuti si, od vseh teh izpoznanj, objasnjenj, razgovorov, od tega sopara, ki se mu je nabral v glavo, v dušo — od tega neuganljivega neželenega zблиžanja s žensko, popolnem mu tujo! In kedaj bode vsega tega konec? Bilo mu je, kakor drugi

dan potem, ko je izpoznal, da ga Ema ljubi, ko je postal njen ženin! To je svetotajstvo! Tisočkrat je prosil v mislih odpuščanja svoje čiste pravedne golobice — akoravno se nij sam v ničem tožiti imel. Tisočkrat je poljubil dani mu križec. Da bi ne imel upanja, skoro in vspešno skončati svoje opravilo, zaradi katerega se je pripeljal v Frankobrod — nemudoma bi se bil podal od tod, nazaj — v mili Frankobrod, v ta dragi zdaj rojstveni kraj, k njej, k preljubljenim njenim nogam . . . Ali zdaj se ne da drugače storiti. Kelih bode moral izpiti do dna, obleči se, iti na kosilo — in od tod v gledišče . . . Da bi ga le jutre skoro odpustila!

Še jedno ga je vznemirjalo, srdilo: on je z ljubeznijo, z usmiljenjem, s hvaležnim vshitenjem mislil o Emi, o življenji ž njo vdvoje, o sreči, katera ga čaka v prihodnosti — in med tem pa je ta čudna ženska, ta gospa Polozova neodstopno plavala . . . ne! ne plavala — stala, stala (Sanin se izrazi s osebnim zloradstvom), stala pred njegovimi očmi in on

se náj mogel znebiti njenega obraza, nij mogel ni slišati njenega glasu, ni pozabiti njenih besedij — nij mogel ne občutiti njenega osobnega, tankega, svežega in prerinljivega, kakor vonj žoltih lilij dišečega duha, ki je vel z njenih oblek. Ta baronica se javno šali ž njim in se mu približuje na vsak mogoči način . . . Čemu to? Kaj jej je tega treba?

Ali nij to pohotnost omehkušene, bogate — in skoro da ne beznravstvene ženske? In ta mož?! Kako bitje je to? Kakšne so njegove razmere k njej? In zakaj se vsiljujejo taka vprašanja njemu v glavo, Saninu, ki nema osobno nič do Polozova niti do njegove soproge? Kako, da ne more prognati njenega obraza celo tedaj, kadar se v vso dušo obrača k drugemu, svetlemu in jasnemu kakor božji dan? Kako se smejo — skozi te, skoro božanske črte — bliščati le-te? In one ne bliščijo samo — one se drzostno smehljajo. Te modre, roparske oči, te jamice na lici, ti kačji lasje — ali je vse to prilepljeno na njega, da ne more vsega tega odtresti se, odvreči od sebe?

Bedarija! Bedarija! jutre bode vse to minolo brez sledu . . .

Ali ga bo pa uže jutre odpustila?

Da . . . vsa ta vprašanja si je sam stavil Sanin — čas se je uže bližal tretjej uri. Sanin obleče črn frak in nekoliko po parku poguljavši, odpravi se k Polozovim.

Pri njih je našel v gostih tajnika nemškega poslanstva, dolzega, dolzega, plavega človeka s konjskim profilom in prečko o zadaj — (tačas je bilo še tako v modi) — in . . . o čudo? koga še? pl. Dönhofa, oficirja, s katerim je pred nekoliko dnevi dueliral. Nikakor nij doumeval si, srečati ga, posebno tukaj ne; on brezvoljno osupne ali ipak se ž njim razklanja.

— „Ali sta si znana?“ vpraša Marija Nikolajevna, katerej nij ubežalo Saninovo vznemirjenje.

— „Da . . . imel sem uže čast,“ izpregovori Dönhof — in nagnivši se nekaj na stran proti Mariji Nikolajevni, pristavi na pol

tiho in smehljaje: „Ta . . . je vaš rojak . . . Rus! . . .“

— „Ne more biti!“ vsklikne ona tudi na pol glasno, pogrozi mu s prstom — in se jame poslavljati ž njim in tudi z dolzim sekretarjem, ki je bil po vseh znamenjih soditi, smrtno vanjo zaljubljen; odprl je usta vsakokrat, kadar je na njo pogledal. Dönhof se precej odpravi z ljubeznjivo pokornostjo, kakor prijatelj rodovine, ki uže iz pol besede razume kar se od njega zahteva; sekretar se gizdavo osukne in Marija Nikolajevna ga pelja iz sobe brez vsakih ceremonij.

— „Pojdite k vašej vladarici,“ reče mu ona (tačas je živela v Wiesbadenu neka principesa di Monaco, ki je bila podobna malovrednej loretki) — zakaj bi sedeli pri takšnej plebejki, kakor sem jaz?“

— „Odpustite, gospa,“ uverja nesrečni sekretar — „vse principese na svetu . . .“

Ali Marija Nikolajevna je bila neusmiljena — in sekretar je otišel sè svojo prečko.

Marija Nikolajevna je priredila ta dan vse k svojemu „avantage“ (pridu), kakor so govorile naše ženske. Na njej je bila svilnata rozava obleka, z rokavi à la Fontanges — in velik brilijant v vsakem ušesu.

Ona se vsede k Saninu, začne govoriti o Parizu, kamor se je pripravljala na pot čez nekoliko dnij, o tem, kako so jej Nemci zoperni, kako so glupi, kadar modrujejo in precej zopet pametni, kadar so iz uma; — za tem ga vpraša kakor nalašč, ali je res, da se je z oficirjem, ki je ravno zdaj tukaj sedel, pred nekaj dnevi bil za neko damo?

— „Vam je uže znano?“ pomrmlja izumljeni Sanin.

— „Zemlja je sluha polna, Dimitrij Pavlovič; sicer pa tudi vem, da ste bili vi nedolžni — in vedli se kot junak. Povejte, je bila ta dama vaša nevesta?“

Sanin zgrbanči z lahka svoje obrvi . . .

— „Nu, saj nečem dalje . . .“ izpregovori kmalu zopet Marija Nikolajevna. Vam je to neprijetno, odpustite mi, nečem vas več

nadleževati! Ne srdite se!“ Polozov se prijavi pri vratih s časopisom v roki. — „Kaj pa ti? ali je uže obed gotov?“

— „Obed bo kmalu gotov; glej, kaj sem čital v „Sěvernoj pčelě“ . . . Knez Gromoboj je umrl.“

Marija Nikolajevna vzdigne glavo.

— „A! Naj mu bode nebesko kraljestvo! Vsako leto mi je,“ reče ona k Saninu obrnena, „v februarji na moj rojstveni dan po vseh sobah uredil kamelije. Zatorej pa nij živeti po zimi v Petrogradu. Ali je uže imel 70 let?“

— „Imel. V časopisu popisujejo njegov pogreb. Celi dvor se ga je udeleževal. Za ta slučaj je zložil knez Kovriškin pesen.“

— „Nu in čudno.“

— „Hočeš, da ti jo prečitam. Knez ga imenuje moža „sověta“.

— „Ne, nečem. Kako je on bil mož „sověta“? On je čisto prosto bil mož Tatjane Jurjevne. Pojdimo obedovat. Živo misli na živo. Dimitrij Pavlovič, vašo roko.“

Obed je bil kakor včeraj krasen in je prešel jako živo. Marija Nikolajevna je razumela s pogovori razveseljevati društvo . . . redke dar pri ženski, in celo pri ruskej! Ona se nij stesnjevala v izrazih; posebno kadar je zadevalo njene rojakinje. Sanin se je večkrat moral posmijati nad katero smelo in zabavljivo besedico. Manj kakor vse drugo nij mogla Marija Nikolajevna trpeti hlimbe, fraze in laži . . . Nahajala jo je skoro povsod. Gizdala in ponašala se je z isto nizko sredino, v katerej se je uže začelo njeno življenje, pripovedovala je dovolj čudne anekdote o svojih starših, iz časov njenega detstva; imenovala se je lapotnico (žensko, ki je nosila črevlje iz ličja). Saninu se je zdelo očitno, da se je ona svoj čas veliko boljše izobrazila, kakor velika večina njenih vrstnic.

Polozov pa je jedel premišljeno, pil pazljivo in le malokdaj obrnil zdaj na ženo, zdaj na Sanina svoje belkaste, kakor slepe ali v istini zreče oči. „Kakšen umnik si ti!“ vsklikne Marija Nikolajevna, obrnivši se k njemu, „kako

si vse moje komisije v Frankobrodu dobro opravil! Pocelovala bi te na tvoje čelce — ako bi me zavoljo tega ne odganjal.“

— „Ne bom ti branil ne,“ odgovori Polozov in zreže ananas sè srebrnim nožem.

Ura odbije sedem. Natakark pride nazvanit, da je kočija pripravljena. Polozov spremi svojo ženo, pa se kmalu zopet vrne nazaj k svojej naslanjači.

— „Glej, da ne pozabiš pisma našemu opravniku!“ zakriči nanj Marija Nikolajevna iz predizbe.

— „Bom uže napisal, ne vznemirjaj se. Jaz sem akuraten človek.“

XXXVI.

Leta 1840 je bilo gledišče v Wiesbadenu uže po svojej zvnajnosti slabo, pa tudi igralci nijso iz frazaste in mizerne srednosti po površnej rutini mogli dospeti do iste visokosti, kàtera se je morala do tačas imeti za normalno za vsa germanska gledališča, na katerih čelu so stali tačas igralci gledišča v Karlsruhe pod

vodstvom gospoda Devrienta. Za ložo vzeto za „Njeno svetlost g. von Polozóff“ je bila majhena sobica obstavljena z divančki; prej ko je stopila Marija Nikolajevna vanjo, je poprosila Sanina, da bi potegnil naprej zavezo, katera je opredeljala ložo od gledišča.

— „Nečem, da bi me videli,“ reče ona, se vsede zadaj in posadi Sanina poleg sebe s hrbtom proti dvorani, tako da je bila loža videti prazna.

Orkester zaigra overturo iz „Figaros Hochzeit“ . . . Zaveza se vzdigne: igra se začne.

Ta je bila jedna izmed mnogih domorodnih proizvodov, v katerih v bukvah izvedeni pa neobdarovani avtorji v odbornem ali mrtvem jeziku marljivo pa nerodno provedejo kakšnokoli „globoko“ ali „živo trepetajočo“ idejo, predstavljajo tak imenovan tragični konflikt in napravijo dolg čas . . . azijsk dolg čas, kakor azijska kolera. Marija Nikolajevna je potrpežljivo poslušala prvo polovico akta, ko je pa prvi ljubovnik, izpoznavši izdajo svoje

ljube uprl obe pesti v prsi in oba lakta naprej stegnil in začel lajati po pasje — nij mogla Marija Nikolajevna več strpeti.

— „Poslednji francoski igralec v najzadnjem provincijalnem mestecu igra naravneje in boljše, kakor prva nemška znamenitost,“ vsklikne z nejevoljo Marija Nikolajevna in se vsede v zadnjo sobo. „Pojdite sem,“ reče Saninu in potolče z roko poleg sebe po divanu. „Se bova kaj pogovarjala.“

Sanin je ubogal.

Marija Nikolajevna je gledala vanj. — „Vi ste, kakor vidim, svilnati! Vašej ženi bode z vami lahko. Ta norec,“ nadaljuje ona (kazaje na igralca, ki je predstavljal domačega učitelja) „me spominja na mojo mladost: jaz sem tudi bila zaljubljena v učitelja. To je bila moja prva . . . ne, moja druga ljubezen. Prvokrat sem se bila zaljubila v služabnika Donskega samostana. Imela sem tedaj 19 let. Videla sem ga le o velikej noči. On je nosil barhantno kurtko, dišal je samega samjana, katerega se je mnogo nabral od kadila,

govoril francoski: „pârdon excuse“ in nij nikdar vzdignil očíj in v resnici je imel — oh kake!“ Marija Nikolajevna je oddelila z nohtom velikega prsta celo polovico svojega mezinca in pokazala Saninu. „Mojega učitelja so imenovali — monsieur Gaston! Povedati vam moram, da je bil jako učen in strog človek, Švicar — in s tako energičnim licem! Brada črna kot smola, grški profil — in ustna kakor iz železa zlita! In kako sem se ga bala! V celem svojem življenji sem se jedino tega človeka bala. On je bil guverner mojega brata, kateri je potem umrl . . . utonil. Ciganka mi je uže naprej povedala nasilno smrt — ali to je neumnost. Tega ne verjamem. Predstavite si, Hipolita Sidoriča z bodalom?!“

— „Umreti je mogoče tudi brez bodala,“ reče Sanin.

— „To je vse bedarija! Vi ste praznoverni! Jaz — nikakor. Pa zakaj bi ne bila tega omenila. Monsieur je bival pri nas doma nad mojo glavo. Bilo je jedenkrat, da se po

noči zbudim iz spanja in slišim njegove korake — on je hodil pozno spat — in srce mi je zamiralo od spoštovanja . . . ali od nekega družega čuvstva. Moj oče je sam komaj razumel pisavo, pa nam je daval prav dober poduk. Ali veste, da razumevam tudi latinski?“

— „Vi? latinski?“

— „Da — jaz. Naučil me je monsieur Gaston. Ž njim sem prečitala Eneido. Dolgočasna stvar — ali nekoliko mest je lepih. Še pomnite, ko je Dido z Enejem v lesu . . .“

— „Da, da, pomnim,“ reče Sanin, ki je uže davno vso svojo latinščino pozabil in o Eneidi še pojma nij imel.

Marija Nikolajevna je pogledala nanj po svojej navadi nekoliko od strani in od zdol. „Ah, moj Bog, ne — jaz nijsem učena in nemam nikakih talentov. Komaj znam pisati . . . prav; čitati ne morem na glas: ne igrati na glasovir, ne risati, ne šivati — nič! Zdaj vidite, kaka sem!“

Ona razprostre roke. „Vse to sem vam razkazovala,“ nadaljuje ona, „v prvo zato, da bi ne poslušali teh norcev (ona pokaže na oder, kder je namestu igralca nastopila igralka in ravno tako molela lakti od sebe), in drugič zato, ker sem vam še na dolgu: včeraj ste vi mi o sebi pripovedovali.“

— „Ker ste me izpraševali,“ pristavi Sanin.

Marija Nikolajevna se precej zopet obrne k njemu. — „Ali bi ne vedeli radi, kakova sem jaz ženska! Sicer pa se ne čudim,“ pristavi ona naslonivši se na blazinico divana. „Človek preudarja ženitev še le po ljubezni in dvoboju . . . Kako bode mislil o čemer koli drugem?“

Marija Nikolajevna se zamisli, začne grizti ročko svoje pakljače s svojimi velikimi ravnimi kakor mleko belimi zobmi.

Sanin pa je videl, da mu je zopet začel v glavo stopati sopuh, katerega se ne more znebiti — uže drugi dan.

Razgovor mej Saninom in Marijo Nikolajevno se je vršil poluglasno, skoro šepetaje, in to ga je še bolj razdraževalo in vznemirjalo.

Kedaj se bo vse to končalo?

Slabi ljudje nikdar ne končajo sami — ampak čakajo konca.

Na odru je nekdo kihal; kihanje je bilo od avtorja uvedeno v pjeso kot „komični moment ali element,“ drugega komičnega elementa v njej res nij bilo: in gledalci so bili zadovoljni tudi s tem momentom, smijali so se.

Ta smeh je tudi Sanina vzbudil.

Bile so minute, ko zares nij vedel: ali je jezen ali vesel, ali se dolgo- ali kratkočasi? O, ko bi ga videla Ema!

— „Res, to je čudno,“ oglasi se zopet Marija Nikolajevna. „Človek vam naznanja z mirnim glasom: „Vedite, da sem namenjen ženiti se;“ pa nikdo vam ne poreče mirno; „Jaz pa bom skočil v vodo.“ Kaka razlika je mej tem? Čudno zares.“

Jeza prevzame Sanina. — „Razlika je velika, Marija Nikolajevna! Marsikateremu nij nič strašnega, vreči se v vodo: on zna plavati; vrh tega pa . . . kar se tiče čudnosti ženitev . . . je to kaj vsakdanjega . . .“

Sanin na mah obmolkne in grize v jezik. Marija Nikolajevna udari s pahljačo po dlani.

— „Izgovorite, izgovorite, Dimitrij Pavlovič, izgovorite — saj vem, kaj ste hoteli povedati.“ „Ako do tega pride, milostljiva gospa, Marija Nikolajevna Polozova“ ste hoteli reči „kaj bolj čudnega, kakor je vaš zakon, se ne da misliti . . . vašega soproga sem že poznal od mladih let!“ To ste hoteli reči, vi, ki znate plavati!“

— „Dovolite,“ začne zopet Sanin . . .

— „Ali nij to res? Nij resnica?“ vpraša Marija Nikolajevna postajno. „Nu pogledjte mi v lice in recite, ali nijsem resnice povedala!“

Sanin nij vedel, kam bi obrnil svoje oči. „Nu dovolite, res je, ako uže to neprestano zahtevate,“ izpregovori končno Sanin.

Marija Nikolajevna pomaje z glavo. — „Tako . . . tako. Nu, in vprašujete sebe, vi, ki znate plavati, kakšen bi bil uzrok tacega čudnega . . . postopka od strani ženske, katera nij ne revna . . . ne neumna . . . in ne

grda? Morebiti vas to ne zanima; pa vse jedno. Tega uzroka vam še zdaj ne povem, in ne pred, dokler se ne skonča predakt. Bojim se, da bi kdo ne prišel . . .“

Marija Nikolajevna še nij izgovorila poslednje besede, ko se zares odprejo vrata do polovice in po luka v ložo glavo rudeča, oljnato-potna, še mlada, pa uže brezzoba, z redkimi dolgimi lasmi, visečim nosom, ogromnimi očesi kakor pri netopirju, z zlatimi očali na radovednih očesih in s pince-nez na očalih. Glava se ozre, zagleda Marijo Nikolajevno, grdo se posmeji . . . Žilast vrat se je stegoval za njo . . .

Marija Nikolajevna pomahlja proti njej z rutico. „Mene nij doma! Ich bin nicht zu Hause, Herr P . . .! Ich bin nicht zu Hause . . . Kššš, Kššš!“

Glava se začudi, prisiljeno posmeje, izpregovori nekaj, kakor da bi ihtela in posnemala Liszta, pri katerega nogah je nekdej lazila in zakliče: „Sehr gut, sehr gut!“ in zbeži.

— „Kakov je to subjekt?“ vpraša Sanin.

— „To? Ta je Wiesbadenski kritik. Literat ali lakaj za denar, kakor je ugodno. On je najet od zdajšnjega najemnika in je torej obvezan vse hvaliti, sam pa je ves poln gadenega žolča, katerega pa spuščati me sme. Bojim se: on je strašen kovarnik: precej bo letel dopovedovat, da sem jaz v gledišči. Pa vse jedno.“

Orkester zaigra valcer, zavesa se zopet vzdigne . . . začne se zopet na odru režanje in tarnanje.

— „Nu,“ začne zopet Marija Nikolajevna pusteč se na divan, „ker ste šli z menoj, morate tudi sedeti pri meni, namestu da bi se radovali blizosti svoje neveste . . . ne obračajte proč svojih očij, in ne jezite se — jaz vas razumem in sem vam uže obljubila, da vas odpustim na vse štiri strani — ali zdaj slušajte mojo izpoved. Hočete vedeti, kaj ljubim jaz črez vse?“

— „Svobodo,“ odgovori Sanin.

Marija Nikolajevna položi roko na njegovo roko.

— „Da, Dimitrij Pavlovič,“ reče ona in njen glas je zazvenel nekako posebno, z nekako posebno, z nekako nesumljivo iskrenostjo in važnostjo — „svobodo ljubim črez vse. Ne mislite si, da se s tem ponašam, v tem nij nič hvalevrednega, ali to je bilo vselej pri meni in bode tako ostalo do moje smrti. Uže v mojem detstvu sem se bila dovolj nagledala robstva in trpela od njega. Ali monsieur Gaston mi je odprl oči. Zdaj morebiti uže razumte, zakaj sem vzela Hipolita Sidoriča; ž njim sem svobodna, kakor zrak, kakor veter . . . To sem uže vedela pred svatbo, vedela sem, da bom ž njim kakor bojni kozak!“

Marija Nikolajevna obmolči in vrže pahljačo na stran.

— „Še jedno vam povem: jaz nečem premišljovati . . . zdaj je veselo in za to nam je dan um; o nasledkih pa od tega, kar delam še nijsem nikedar mislila in kadar pridejo, ne bom obžalovala — čisto nič: nij vredno. Moj

pregovor je: „cela ne tire pas à conséquence,“ — ne vem, kako bi se to reklo ruski. Tukaj ne bodo terjali od mene računa — na tej zemlji; tam pa — (vzdigne prst proti nebu) tam pa — storijo, kakor znajo. Kadar me bodo tam sodili, ne bom jaz več jaz! Ali me poslušate? Se dolgočasite?“

Sanin je sedel sklonen. „Meni nij nikakor dolg čas, Marija Nikolajevna, in vas radovedno poslušam. Samo . . . jaz priznam . . . vprašam samega sebe, čemu mi vse to pravite?“

Marija Nikolajevna se vzdigne na divanu. — „Vi se izprašujete . . . Vi ste tako nepazljivi? Ali tako skromni?“

Sanin vzdigne glavo še više.

— „Vse to vam pripovedujem,“ nadaljuje Marija Nikolajevna z mirnim glasom, ki se pa nij za vsem skladal z izrazom njenega lica — „zato, ker mi jako dopadete; da ne bom molčala, ne čudite se temu; zato ker bi mi bilo po snidu z vami neprijetno misliti, da nimate o meni dobrega spomina . . . ali ne samo ne dobrega, to mi je vse jedno, ampak krivega.“

Ravno zato sem vas peljala sem in se pogovarjam z vami na samem, tako odkritosrčno . . . Da, da odkritosrčno. Jaz ne lažem. Pomnite, da vem, Dimitrij Pavlovič, da vem, da ste v drugo zaljubljeni in da se pripravljate oženiti se ž njo . . . Zaupajte resnico mojemu brezkoristju!“

Ona se zasmije, ali njen smeh se mahoma izpremeni — in ona ostane nepremična, kakor da bi jo bile njene lastne besede porazile; v njenih očeh pa, navadno veselih in smelih, je melknilo nekaj kakor robstvo in žaloba.

„Kača! ah, ona je kača!“ mislil je Sanin mej tem, „pa kako krasna kača!“

— „Dajte mi moje kukalo,“ izpregovori Marija Nikolajevna. Hočem videti, ali je res ta jeune premiere zares tako grda osoba? Res misliti se more, da jo je vlada semkaj postavila, da bi mladih ljudij preveč ne vleklo.“

Sanin jej poda kukalo; ona pa vzemši ga od njega, prime brzo in skoraj stišno z obema rokama za njegovo roko.

— „Ne bodite hudi,“ pošepeta ona smehljaje. „Znajte: jaz ne trpim verige, pa je tudi ne nakladam nikomur. Jaz ljubim svobodo in ne priznam nobene obvezanosti niti ne za samo sebe. Zdaj pa se vsedite malo na stran in dajte poslušati pijeso.“

Marija Nikolajevna nastavi kukalo na oder; tudi Sanin je gledal tja, sede poleg nje v polutamnej loži vdihovaje, nejevoljno vdihovaje, toploto in dišavo njenega razkošnega telesa in je brezvoljno prevračal vse, kar mu je povedala ta večer — posebno v teku poslednjih minut.

XXXVII.

Igra se je še vlekla skoro celo uro, pa Marija Nikolajevna in Sanin sta kmalu nehala gledati na oder. Mej tem so se na novo začeli razgovori in so se razširjali po istih predmetih, kakor popred, samo, da je Sanin zdaj nekaj manj molčal. Znotraj se je srdil nad soboj in nad Marijo Nikolajevno, skušal

jej je dokazati vso netemeljitost njene „teorije.“ Kako bodo njo zanimale teorije! Sannin se začne prepirati ž njo, nad čemur se je ona na skrivnem jako veselila! Kdor se prepira, mora odjenjati. Marija Nikolajevna ga je vzbujala, smijala se, soglašala, zamišljevala se, napadala . . . in mej tem je njegovo lice in njeno lice se vedno bolj bližalo, njegove oči se niso več odvrčale od njenih očij in te so, kakor blodile, krožile po njegovih črtah, on se jej je posmehljaval za odgovor — dvorljivo, ali nasmehljajal se je. Ljubo jej je bilo tudi to, da se je spuščal tudi v bolj oddaljene stvari, da je razsojeval o poštenosti vzajemnih odnošajev, o dolgu, o svetosti ljubezni . . .

Ljudje, kateri so poznali Marijo Nikolajevno, trdili so, da je včasi pri vsem svojem silnem in krepkem bitju brzo nastopilo nekaj nježnega in skromnega, nekaj deviško sramežljivega — akoravno, ako pomisliš, od kod je to prišlo? . . . tačas . . . da . . . tačas je stvar postala jako nevarna.

Tudi pri Saninu se je vidno tako obrnilo. Čutil bi bil zaničevanje samega sebe, ako bi bil zmožen preudariti, ali on nij mogel preudarjati, niti prezirati se.

Igra je okončana. Marija Nikolajevna poprosi Sanina, da bi dejal šal na njo in ona se nij zmenila, ko je ovijal mehko tkanje po njenih zares kraljevih plečih. Potem ga vzame pod roko, gre ž njim na koridor — in na mah vskrikne: pri lažnjivih vratih je stal kakor kakšna prikazen Dönhof, in izza njegovega hrbta je gledala borna figura Wiesbadenskega kritika. Oljnato lice „literata“ je sijalo zloradstvom.

— „Zaukažete li, gospa, da vam poiščem kočijo?“ obrne se k Mariji Nikolajevni mladi oficir s trepetom komaj zdržane besnosti v glasu.

— „Ne, hvala vam,“ odgovori ona . . . „jo bo uže moj lakaj našel. Ostanite!“ pristavi ona s poveljiteljnim šopotom in se hitro oddalji s Saninom.

— „Pojdite k vragu! zakaj se silite k meni,“ zajeclja Dönhof na literata. „Ona mora vsikdar koga imeti, kateremu oblije z lažmi srce!“

— „Sehr gut! Sehr gut!“ pomrmlja literat — in se obrne.

Lakaj Marije Nikolajevne, ki jo je pričakoval v koridoru, pripelje kočijo; ona se hitro vsede vanjo, Sanin skoči za njo. Vrata se zaklopnejo in Marija Nikolajevna se glasno nasmeje.

— „Zakaj se smejete?“ radovedno vpraša Sanin.

— „Ah odpustite mi, prosim vas . . . prišlo mi je v glavo, da se bode ta Dönhof zopet z vami streljal . . . za me . . . Nij-li to čudno?“

— „Vi še niste dolgo znani z njim?“ vpraša Sanin.

— „Z njim? S tem dečkom? Ne vznemirite se!“

— „O, nikakor ne.“

Marija Nikolajevna vzdihne. Ah, jaz vem, da ne boste nemirni. „Slišite — veste kaj:

vi ste tako mili. Ne smete mi odreči poslednje prošnje. Ne pozabite: čez tri dni se odpeljem v Pariz, vi pa se povrnete v Frankobrod. Kdaj se bova zopet videla?"

— „Kakšna je ta prošnja?"

— „Ali znate jezdit?"

— „Znam.“

— „Nu dobro, jutri zjutraj vas vzamem soboj — in pojdeva iz mesta. Imela bova izvrstne konje. Potem se vrneva, končava svoje zadeve — in amen! Ne čudite se, ne recite mi, da je to kaprica, da sem iz uma — vse to je morebiti, — ali recite samo: pojdem!"

Marija Nikolajevna obrne k njemu svoje lice. V kočiji je bilo temno, ali njene oči so blisketale celo v temoti.

— „Izvolite, jaz sem pripravljen,“ vzdihne Sanin.

— „Ah! Vi ste vzdihnili!“ mu seže Marija Nikolajevna v besedo. „Vi ste prelest, vi ste dobri — jaz pa držim svojo obljubo. Tu je moja roka, brez rokovice, desnica, izkušena.

Vzemite jo — in verujte njenemu pritisku. Kakova sem jaz ženska — tega ne vem: ali jaz sem pošten človek — in z menoj opraviti imeti je lahko.“

Sanin, ki sam nij mogel več dajati si računa o tem, kar je delal, vzdigne roko k svojim ustnam. Marija Nikolajevna stisne njegovo tihoma, obmolkne — molči, dokler se kočija ne ustavi.

Ona izstopi . . . Kaj je to? ali se je le zdelo Saninu, ali je zares občutil na svojem licu nek hiter in žgeč dotik?

„Do jutri!“ pošepeta Marija Nikolajevna na stopnicah, vsa osvetljena s štirimi svečami kandelabra, katere je držal pri njenem objavu s zlatom preprežen privratnik. Oči je imela obrnene navzdol. — „Do jutri zjutraj!“

Ko se je Sanin vrnil v svojo sobo, najde pismo na mizi — od Eme. On se mahoma . . . prestraši — pa precej zopet obraduje, da bi skrnil svoj strah. Pismo je obstajalo samo iz nekoliko besedij. Ona se je veselila srečnega začetka njegovega opravila, svetovala mu, da bi bil potrpežljiv in pristavljala, da je

doma vse zdravo in da se veselijo njegovega prihoda. Sanin je našel to pismo dovolj suho — vzel pero, papir . . . in vse zopet vrgel na stran. — „Kaj bi pisal!? Jutre se vrnem sam.“

Sanin se je nemudoma vlegel v posteljo in skušal prej ko mogoče zaspati. Ako bi bil ostal na nogah in bdel, gotovo bi bil začel misliti na Emo — njemu pa je bilo stidno misliti o njej. Vest se je gibala v njem; pa pomirjeval se je s tem, da bode jutre za vselej končano in da se bode za vsigdar ločil od te nepremišljene baronice — in da bo na vso to bedarijo kmalu pozabil.

Slabi ljudje, kadar govorijo s samim soboj, rabijo radi energične izraze.

Et puis . . . cela ne tire pas à conséquence!

XXXVIII.

To je premišljeval Sanin, ko se je vlegel spat; kaj pa si je mislil drugi dan, ko je Marija Nikolajevna potrkala s koralnato ročko palčice na njegova vrata, ko jo je zagledal na

pragu svoje sobe, z ovijačo temnomodre amazonke na roki, z majhenim možkim klobukom na debelospletelih kodrih, z na pleči vrženim pajčolanom, z izzivajočim smehljanjem na ustnah, v očeh, na celem lici; kaj je tačas mislil Sanin, o tem molči zgodovina.

— „Nu ste pripravljeni?“ zazvoni veseli glas.

Sanin si zakopča sjurtuk in molče vzame klobuk. Marija Nikolajevna ga bistro pogleda, kimne z glavo in hitro izbeži doli po stopnicah. In on zbeži za njo.

Konji so stali uže pripravljeni pred pragom. Bilo jih je troje: zlatorudečkasta, čisto-krvna kobila, sè subim hrlecem, s črnimi očmi na glavi, z jelenovimi nogami, nekoliko medla, pa lepa in goreča kakor ogenj — za Marijo Nikolajevno; močan, širok, nekoliko težek vranec brez znamenj — za Sanina; tretji konj je bil za gruma. Marija Nikolajevna skoči urno na svojo kobilo . . . Ta zatopota z nogami in se zavrti, vzdigne rep, ščetini žimo, pa Marija Nikolajevna, dobra jahačica, jo

obdrži na mestu: posloviti se je morala še od Polozova, ki je v svojej neizmenljivej feski in v ponočnej nezakopčanej sukni prikazal se na balkonu in mahal od tod z batistasto rutico, ne smehljaje, ampak skoro mrgodeč. Tudi Sanin se spravi na svojega konja. Marija Nikolajevna odsalutira gospodu Polozovu s palčico, udari potem ž njo po upognenem vratu konja; ta se začne vspenjati, skoči naprej in topotajočimi, krepkimi koraki, trese se na vseh žilah, prebira z brzdami, hlipta po zraku in sopiha krčevito. Sanin je jahal vzadaj in gledal Marijo Nikolajevno; samo zaupno, urno in skladno je pregibal svoj tanek in gibek stan, tesno pa prosto objet korzetom. Marija Nikolajevna se obrne nazaj in ga pokliče z očesom. On podirja in jaha poleg nje.

— „Nu, vidite kako je lepo,“ reče ona. „Na zadnje, pred ločitvijo vam še jedenkrat rečem: vi ste prelest — in ne boste se kesali.“

Pri teh besedah je večkrat pomajala z glavo od zgoraj v niz, kakor da bi hotela potrditi jih in mu dala občutiti njihov pomen.

Marija Nikolajevna se je kazala tako srečno, da se je Sanin moral čuditi; na lici se jej je pokazal isti krotki izraz, kakor pri otroku, kadar je jako . . . jako zadovoljen.

Korakoma sta prijahala do nedaljnih vrat in tu se spustita v dirku po cesti. Vreme je divno, letno; veter jima je pihljajal prijetno nasproti in šumel mimo njihovih ušes. Oba sta se dobro počutila; izpoznanje mladega, zdravega življenja, svobodnega in brzega gibanja, je objelo oba in je raslo z vsakim trenotkom.

Marija Nikolajevna ustavi konja in jaha korakoma, Sanin stori isto.

Na to začne ona z globokim in blaženim vzdihom: „Naj bi se ti posrečilo, kar koli počneš, in kar se ti zdi nemogoče, in bodi srečen, duša, povsod! In kako dobrega se čuti tačas človek! Kako dobra sem zdaj jaz! Zdi se mi, da bi objela celi svet! . . . Tega-le pa bi ne objela.“ Ona po-kaže sè šibico na beraško oblečenega starčka, ki je lezel po strani ceste. „Da osrečiti ga, sem pripravljena. Nate, vzemite,“ zakliče ona

glasno po nemški — in mu vrže pred noge mošnjico. Teška mošnjica zazvenči ob cesti. Mimogredoči se začudi, obstoji, Marija Nikolajevna zahohota in požene konja.

— „Ali vas tako veseli jahati?“ vpraša Sanin, ko jo dojde.

— „Hotela sem ubežati zahvali. Kdor se meni zahvaljuje, uniči zadovoljnost. Jaz nijsem tega storila zaradi zahvale, ampak zaradi sebe. Kako se mi on sme zahvaliti? Jaz nijsem slišala, kaj ste me vprašali.“

— „Vprašal sem vas . . . hotel sem vedeti, zakaj ste vi danes tako veseli?“

— „Veste kaj,“ reče Marija Nikolajevna: ali ga zopet nij poslušala, ali pa nij za potrebno izpoznala odgovoriti mu. — „Meni je strašno zopern lakaj za nama, ki morda misli le na to, kedaj se vrneva proti domu. Kako bi se ga iznebila?“

— Ona vzame hitro zapisno knjižico iz torbice. — „Poslati ga v mesto nazaj? . . . Ne . . . To ne gre. A! kaj je tam-le? Trakterija?“

— Sanin pogleda, kamor je ona pokazala.
„Da, trakterija.“

— „Nu, prav dobro. Porečem mu ostati v krčmi in piti pivo, dokler se povrneva.“

— „Pa kaj si bo mislil?“

— „Kaj nama za to mar? Še misil ne bo, ampak pil rajši pivo. Nu, Sanin, naprej v dirku!“

Ko prideta do krčme, pokliče Marija Nikolajevna lakaja in mu pove svoj sklep. Lakaj, človek angleškega pokolenja in angleškega temperamenta, podnese molče roko k ščitu svoje čepice, skoči s konja in ga prime za brzde.

— „Nu, zdaj sva — proste ptice!“ vsklikne Marija Nikolajevna. „Kam hočeva jezdit — na sever, na jug, na iztok, na zapad? Glejte, — jaz sem, kakor ogerski kralj pri kronanji (ona pokaže s paličico na vse štiri strani sveta). Vse je naše! Ne, veste kaj: vidite tam lepe gore — in kak les! Pojdiva tja v gore, v gore!“

„In die Berge, wo die Freiheit thront!“

Marija Nikolajevna se obrne s ceste in skače po ozkej, mehkej poti, katera je zares navlašč peljala proti goram. Sanin skače za njo.

XII.

Pot se je polagoma izpremenila v stezico in na konec čisto izginila prerezana rovom. Sanin je svetoval vrniti se, Marija Nikolajevna pa reče: „Ne! jaz hočem v gore! Pojdiva naravnost, kakor letajo ptice,“ in prižene svojega konja, da preskoči rov. Unstran rova se je začel log, izprva suh, potem vlažen, potem uže celo blaten: voda je curljala povsod in zbirala se v lužah. Marija Nikolajevna je peljala konja navlašč po teh lužah, hohotala in trdila: „Učite se!“

— „Ali veste,“ vpraša Sanina, „kaj pomeni poželjenje imeti po iskrah?“

— „Vem,“ odgovori Sanin.

— „Moj ded je bil ljubovnik psov,“ nadaljuje ona. „Ž njim sem se vozila — v spomladi. Čudo! Zdaj pa z vami — po lužah. Vi

ste Rus pa se hočete omožiti po Italijanski. Nu, morebiti prihaja od tega vaša žalost. Kaj je to? Zopet rov? Hop!“

Konj preskoči — klobuk pade z glave Mariji Nikolajevni in njeni kodri se razsipljejo po plečih. Sanin je hotel zlesti s konja in pobrati klobuk, pa ona zakriči nad njim: „Ne hodite doli, jaz si ga bom sama pobrala,“ se nagne nizko z sedla, zavije z ročko paličice pajčolan in zares: dobi klobuk, ga dene na glavo ; las pa si nij popravila. Na to zapodi konja in ga zakliče po imenu. Sanin je jezdil ž njo vred, ž njo vred preskakovel rove, ograde, potoke, vgrezoval se in zopet težko izkobaca! in vedno gledal njej v lice. Kakošno lice! Vse razkrito: nezakrite so oči, koprneče, svetle, divne ustnice zakrite so dihale poželjivo; gledala je vprto ravno pred sebe, videlo se je, kakor da bi hotela ta duša prevladati zemljo, nebo, solnce in zrak in da obžaluje le jedno samo reč: da nij nevarnosti — vse bi jih premagala! „Sanin“ zakriči ona, „to je, kakor v Bürgerjevej Leonori! Samo toliko, da vi niste mrtvi — a?

Nijste mrtvi? . . . Jaz sem še živa!“ Vse sile so se razigrale v njej. To nij amazonka, ki spušča konja v galop — tu skače ženski centaver — poluzver in polbog in čudi se jej pošteni in dobro izrejeni svet, katerega tepta v divjem izprehodu.

Končno ustavi Marija Nikolajevna svojega spehanega blatnega konja: on je uže omahoval pod njo, Saninovega žrebca pa je uže premagovalo dihanje. — „Kaj vam je ljubo?“ vpraša Marija Nikolajevna z nekakošnim čudnim šopotanjem.

— „Ljubo!“ odgovori vshiteno Sanin. Tudi v njem se je bila uže kri razgorela.

— „Postojte!“ Ona mu poda roko. Rokovica na njej je bila raztrgana.

— „Rekla sem, da vas bom pripeljala v les, h goram . . . Tukaj so, gore! In zares: dve sto korakov od tega mesta so se začenjale gore, pokrite z visokim lesom. — „Glejte, tu je pot. Odpraviva se — in naprej. Le korakoma. Treba pa je, da si konja nekoliko oddahneta.“

Oba odjahata. Marija Nikolajevna vrže s silnim vzmahom nazaj svoje lase. Potem pogleda na svoje rokavice in jih sleče. — „Roke bodo po koži dišale,“ reče ona, „pa to ne dene nič? A? . . .“ Marija Nikolajevna se zasmeje in tudi Sanin se posmeji:

To besno tekanje ju je bilo proti koncu nekako zbližalo, sprijaznilo.

— „Koliko imate uže let?“ vpraša ona Sanina.

— „Dva in dvajset.“

— „Nij mogoče. Jaz imam tudi dva in dvajset. Lepa leta. Zloživa jih skupaj, in so še daleč od starosti. Vroče mi je. Kaj, ali sem rudeča?“

— „Kakor makov cvet!“

Marija Nikolajevna si obriše lice z ruto. — „Da le do gozda prideva, tam bode hladno. Tak star gozd je — kakor star prijatelj. Imate kaj prijateljev.“

Sanin pomisli nekoliko. — „Imam . . . pa ne mnogo. Pravih ne.“

— „Jaz pa imam pravih prijateljev — ali ne starih. Prijatelj mi je tudi ta-le — konj. Kako me skrbno nosi! Ah, tukaj je prijetno! Ali še ne pojdem pojutrašnjem v Pariz?“

— „Da . . . ali pojedete?“ dostavi Sanin.

— „Vi pa v Frankobrod?“

— „Jaz nepremeljivo v Frankobrod.“

— „Nu — tak — z Bogom! Zato pa je današnji dan naš . . . naš . . . naš!“

Konja prideta do robu gozda in stopitavanj. Senca v gozdu jih je objela široko in mehko in od vseh strani.

— „O, tukaj je raj!“ vsklikne Marija Nikolajevna. „Globejše, dalje v to senco Sanin!“

Konja sta vedno globše in globše vhajala v senco, z lahka poskakovala in hrkala. Pot, po kateri sta tekla, se je dalj in dalj bolj izgubljevala v tesno sotesko. Vonj borovja, praproti, smrekove smole, žarkega lanskega listja se je nabralo tukaj dovolj. Iz razpoklin temnorujavih velikih pečin je vejala krepka

svežost. Po obeh straneh soteske so se vzdigovali okrogli holmci, obrasteni z zelenim mahom.

— „Stojte!“ zakliče Marija Nikolajevna. „Jaz bi rada razsedla in oddahnila si na zelenem barhantu. Pomagajte mi s konja.“

Sanin skoči s konja in priteče k njej. Ona se spne na njegove pleči, skoči urno na zemljo in se vsede na jednega izmej mahovih holmcev. Sanin pa je stal pred njo, držeč v rokah vajeti obeh konjev.

Ona vzdigne na njega oči . . . „Sanin ali razumete pozabiti?“

Sanin se spomni na to, kar se je včeraj v kočiji godilo: — „kaj je to — vprašanje . . . ali vpreka?“

— „S tem vam nijsem hotela ničesar očitati. Ali verujete na vraže?“

— „Kako?“

— „Na vraže — veste, o čemur se v naših narodnih pesnih bere. V narodnih ruskih pesnih?“

— „A! Vi govorite o . . . .“ pristavi Sanin.

— „Da o tem. Jaz verujem . . . in tudi vi verujete?“

— „Vraža, čarobnija . . .“ ponovi Sanin. „Na svetu je vse mogoče. Popred nijsem veroval — zdaj pa verujem. Še samega sebe nijsem poznal.“

Marija Nikolajevna pomisli in se ogleda. „Zdi se mi, da mi je ta kraj uže znan. Pogledajte Sanin, za tem širokim dobom stoji lesen lep križ? ali ne?“

Sanin stopi nekoliko korakov na stran. — „Da.“

Marija Nikolajevna se nasmehne. „Ah, dobro! Zdaj vem, kde sva. Doslej se še nijsva izgubila. Kaj, nekdo razbija? Drvosek?“

Sanin pogleda okoli. — „Da . . . tam-le seka nek človek suho vejevje.“

— „Moram si vendar-le lase v red spraviti,“ reče Marija Nikolajevna. „Če kdo vidi, naju bo precej obsodil.“ Ona vzame klobuk z glave in začne spletati svoje dolge kodre — molčé in resno. Sanin je stal pred njo. Njeni skladni udje so bili razločno obrisani pod temnimi skladki obleke.

XL.

Jeden izmej konjev se strese za Saninovim hrbtom: on sam zatrepeta na vsem životu od nog do glave. Vse v njem je bilo zmedeno — nervi so se napeli kakor strune. Nij zastonj rekel, da ne pozna sebe . . . Bil je zares ves očaran. Vse njegovo bitje je bilo polno jedne . . . jedne misli, jedne želje. Marija Nikolajevna pa ga je ostro pogledovala.

— „Tukaj je,“ reče zopet ona, „kakor si človek le želeti more,“ in dene zopet klobuk na glavo. „Se vi ne boste vsedli? Tu sem-le? Čakajte . . . ne vsedite se. Kaj je to?“

Po vršičkih drevja, po lesnem zraku se je začelo votlo tresenje.

— „Ali nij to grom?“

— „Kaže se; zares, grom,“ odgovori Sanin.

— „Ah, ali je to praznik! prav praznik!“ Votel hrum se zasliši v drugo, vzdigne se — in začne se glasno grmenje. — „Bravo! Bis! Pomnite, včeraj sem vam pravila o Eneidi.

Tudi nju je v gozdu dobila nevihta. Treba se bode odpraviti.“ Ona vstane hitro na noge. „Pripeljite mi konja . . . Podstavite mi roko. Tako-le. Saj nijsem teška.“

Vzdignila se je na sedlo ko ptica. Tudi Sanin je sedel na konja.

— „Vi — domov?“ vpraša on z nevernim glasom.

— „Domov??“ odgovori ona in prime za vajeti. „Pridite za mano“ — ukaže ona skoraj neolikano.

Ona zajaha na pot, mimo rudečega križa, se spusti v dolino, pride do križanice, obrne se na pravo, in zopet v goro. Očividno je uže vedela, kam drži pot — in pot je šla globokeje in vedno globokeje v gozd. Ona nij ničesar govorila niti ogledala se, poveljiteljno je jezdila naprej — Sanin pa je poslušno in pokorno sledil za njo, brez iskre volje v zamirajočem srci. Dež začne naškrapati. Ona pohitri hojo svojega konja in za njo Sanin. Na konec zagleda skozi temno zelen jelovih grmov, izpod zavese sive skale nanj bedna stražarnica, z

nizkimi vrati v spletenej steni . . . Marija Nikolajevna zastavi konja, da prodre grmovje, skoči ž njega — in stoji pred vhodom v stražarnico, obrne se k Saninu — in reče: „Enej?“

Štiri ure pozneje sta se Marija Nikolajevna in Sanin s za njima dremajočim lakajem vračala v Wiesbaden v gostilnico. Gospod Polozov je srečal svojo soprogo s pismom na upravnika v roki. On jo pogleda spoštljivo vendar z nekakim izrazom nezadovoljnosti in celo nekaj pomrmlja.

Marija Nikolajevna je samo s pleči pomajala.

Še ta dan, dve uri pozneje je stal Sanin v svojej sobi pred njo kakor premagan, izgubljen . . .

— „Kam boš ti šel?“ vpraša ga ona. „V Pariz — ali v Frankobrod?“

— „Jaz pojdem tja, kamor boš šla ti — in bom pri tebi, dokler me ne proženeš“ — odgovori on obupno in pade v roke svojeje vladarici. Ona jih osvobodi, jih položi njemu na

glavo — in prime z vsemi desetimi prsti njega za lase; sama pa je stala ravna pred njim, na ustnah se jej je smijala radost — oči pa široke in svitle do belizni so izraževale topost in sitost zmage. Jastreb, kadar zgrabi manjšo ptico, ima take oči.

XLI.

Saninu so rojile vsakovrstne misli po glavi, ko je v tišini svojega kabineta razbiral svoje stare papirje in našel mej njimi grana-tni križec. Popisane dogodbe so mu jasno in zaporedoma stopile na njegov duševni obzor. Ko pa pride do minute, ko se je s tako poniževajočo prošnjo obrnil k gospe Polozovej, ko se jej je vrgel pred noge, ko se je pričelo njegovo robstvo — odvrne se od izzvanih obrazov in se nij hotel več na nje spominjati. Ne, da bi ga bil varal spomin — o ne! vedel je, prav dobro je vedel kaj je sledilo za isto minuto, pa sram ga je dušil — celo še zdaj po toliko letih; on se je bal tega nepremagljivega čuvstva zaničevanja samega.

sebe, katero je, tega nij mogel dvomiti, nepremenjeno zatapljalo, kakor valovi, vse druge občutke, ako nij velel svojemu spominu molčati. Akoravno pa se je odvrčal od vstajajočih spominjanij, vendar jih nij mogel popolnem zadušiti. Spominjal se je grdega, solznega, lažnjivega, kukavnega pisma, katero je poslal Emi, pisma ostavšega brez odgovora . . . Prikazati se pred njo, povrniti se k njej — posle tolike prevare, tolike izdaje — ne! ne! toliko zavesti in poštenosti je še ostalo v njem. K temu je še on izgubil vse zaupanje v samega sebe, vsako poštovanje: še porok si nij upal biti za ničesar. Sanin se je spomnil tudi, kako je potem — o pozor! odpravil Polozovega lakaja po svoje reči v Frankobrod, kako je mislil vedno le o jednej stvari: kmalu odpeljati se v Pariz, v Pariz; kako se je po ukazih Marije Nikolajevne ravnal in posnemal Hipolita Sidoriča, in ljubezničal z Dönhofom, na katerega prstu je videl ravno takšen železen krožec, kakor ga je njemu dala Marija Nikolajevna!! Za

tem so prihajali še hujši spomini, še groznejši . . . Natarakar mu poda vizitno karto — in na njej stoji ime Pantaleona Zipttola, pridvornega pevca hercoga Modenskega! On se skrije starčku, ali nij mogel izbegniti, da bi se ne bil srečal ž njim v koridoru; pred njim vstane razdraženo lice pod zvivšim se k vrhu sedim čopom; oči starčkove gorijo ko ogel — in slišijo grozna klicanja in prokletja! Maledizione! slišijo se celo strašne besede: Codardo! Infame traditore! Sanin je mižal z očmi, stresal z glavo, odvrčal se zdaj pa zdaj, — ali vedno se je videl sedečega v popotnem dormezu na ozkem prednjem mestu. Na zadnjih prostornejših mestih sta sedela Marija Nikolajevna in Hipolit Sidorič — čvetero konj je v dirku teklo preko Wiesbadenskih mostov — v Pariz! Hipolit Sidorič je jedel gruško, katero mu je očital Sanin, Marija Nikolajevna pa je gledala nanj in se posmehovala mu z uže poznanim smehom — posmehovanjem posestnika vladike . . .

Moj Bog! tam, na oglu ulice, ne daleč proč od mestnega izhoda — ali ne stoji tam

zopet Pantaleone — in kdo ž njim? Ali nij Emil? Da, on je, ta vshiteni, udani deček! Nekdaj je njegovo srce plamtelo pred svojim junakom, idealom, zdaj pa diše njegovo, blede, čedno lice zlobo in zaničevanje; oči komaj podobne nekdanjim! — vpirajo se v Sanina ustna se stiskajo . . . in se odpirajo samo za razžaljenje . . .

Pantaleone stegne roko in pokaže na Sanina — komu? poleg stoječemu Tartagliji; in Tartaglija zalaja na Sanina; uže samo lajanje psa je donelo Saninu kot najbritkejša beseda.

In tam življenje v Parizu — vse njegovo poniževanje, ostudno trpljenje roba, kateremu nij bilo dovoljeno niti tekmati, niti ljubiti, in katerega izvržejo na konec kakor obnošeno obleko . . .

Potem — vrnitev v domovino, otrovano in opustošeno življenje, kesanje britko in brezplodno — in tako brezplodno — in tako brezplodno in britko pozabljenje — skrivno, pa vsako minuto in postojano kaznovanje.

kakor neznatna pa neozdravljiva bolezen, plačevanje dolga po kopejkah, katerega še preračunati ne smeš . . .

Kupica se je prenapolnila — dovolj.

Kako, da je ostal križec, katerega mu je dala Ema, cel, zakaj jej ga nij vrnil, kakor bi se bilo spodobilo, kako, da nij do današnjega dne zadel nanj? Dolgo, dolgo je sedel premišljevaje, in nij mogel razumeti, kako je mogel zapustiti Emo, tako nježno in strastno ljubljeno, nasproti ženski, katere še ljubil nij? . . . Prihodnji dan je videl vse svoje prijatelje in znance ter jim je objavil, da namerava odpeljati se za granico. V družbi je nastalo dvomljenje. Sanin je zapustil Petrograd, sredi bele zime, ko je komaj še le najel in opravil si lepo stanovanje in celo aboniral se na predstave italijanske opere, katere se je udeležavala sama g. Patti — sama, sama, umetnica Patti sama! Prijatelji in znanci so dvomili; ali ljudem nij lastno dolgo zanimati se s tujimi rečmi, in ko se je Sanin

odpravil za mejo, ga na železnocestno postajo
nij izpremljal nihče drugi kakor star Francoz,
krojač — in ta upajoč, da bode izterjal neiz-
plačan račun.

Sanin je rekel svojim prijateljem, da pojde
za granico, ali kam da pojde jim nij povedal:
čitatelji si lahko mislijo, da se je odpeljal na-
ravnost v Frankobrod. Zavoljo občnega raz-
prostranjenja železnih cest je došel uže četrtri
dan v Frankobrod. Tu nij bil uže od leta 1840.
Gostilnica „pri belem labudu“ je stala še na
starem mestu in procvetala, akoravno nij bila
jedna izmej prvih. Zeile, glavna ulica Franko-
broda, malo se je promenila, le od hiše g.
Roselli, od ulice same, v katerej je bila nek-
daj konditorija Roselli — nij stalo niti sledu.
Sanin je hodil kakor brezumen po krajih vsaj
nekoliko znanih — pa nij poznal nikogar:
stara zidanja so izginila, na njihovo mesto so
stopile nove ulice, sestavljene iz gromadnih do-
tikajočih se hiš, prekrasnih vil; celo javni vrt,
v katerem se je Sanin poslednjekrat videl z
Emo, razrasel se je tako in tako izpremenil,

da ga je Sanin komaj poznal. Kaj mu je bilo storiti? Kako in kde bode izprašal in izvedel? Trideset let je prešlo od tistega časa . . . Ali je to lahko? H komur koli se je obrnil, nikdo nij vedel za ime Roselli. Gospodar gostilnice mu je svetoval, iti v javno biblioteko: tam so vsi stari časopisi; ali kaj mu bodo pomagali — mu gospodar sam nij umel objasniti. Sanin je iz obupanja poprašal po g. Klüberji. To ime pa je bilo gospodarju jako dobro znano. Izvrstni pomočnik je bil postal lastnik, prišel do imena kapitalista — iztrgoval se, bankrotiral in umrl v „stolpu“. To izvestje nij Sanina najmanj presunilo. Sanin je začel izpoznavati svoje potovanje kot nepremišljeno . . . Ali zdaj je uže vse jedno; premetuje liste Frankobrodskega adresnega koledarja in najde ime „von Dönhof v počitku“. Nemudoma vzame kočijo in se pelja k njemu — ali je ta Dönhof še tisti Dönhof, ko nekdej, in ako bi mu ta mogle kaj povedati o rodbini Roselli? Utapljajoči prijemlje za vsako slamnato stebelce.

Sanin je našel penzioniranega majorja Dönhofa doma in je v posivelem se gospodu, ki ga je sprejel, precej izpoznal svojega bivšega protivnika. Tudi Dönhof je izpoznal Sanina in se razveselil njegovega prihoda: spominjalo ga je na mladost — in mladostne bedastoče. Sanin je slišal od njega, da je rodbina Roselli uže davno — davno preselila se v Ameriko, v New-York, da je Ema vzela necega negocijanta, da je njemu, Dönhofu, tudi dobro znan nek negocijant, kateremu je gotovo dobro znana adresa njenega moža, ker ima mnogo posla z Ameriko. Sanin poprosi Dönhofa, da bi mu preskrbel od svojega znanca Emino adresno — in — o radost! — Dönhof mu prinese adresno Eminega moža, gospoda Jeremije Slokoma — Mr. J. Slocum, New-York, Breadway Nr. 501. Ta adresa je bila uže od leta 1861.

— „Nadejam se,“ reče Dönhof, „da je naša bivša frankobrodsko lepota še živa in da nij zapustila New-Yorka. Kaj pa je z isto rusko damo,“ pristavi on, „se še spomnite, ki je gostovala nekdej v Wiesbadenu — gospa von

— Bo . . . von — Bolosóff — ali je še živa?“

— „Ne,“ odgovori Sanin; „ta je že davno umrla.“

Dönhof vzdigne oči — in ko zapazi, da se je Sanin na stran obrnil in namrgodil, ne opazi ne besedice več — in otide.

Sanin je še ta dan odposlal pismo Emi Slokom v New-York. V tem pismu pravi, da piše iz Frankobroda, kamor je prišel samo zavoľjo tega, da bi poiskal njene sledi, da ve jako dobro, da nema nikake pravice do tega, da bi mu odgovorila, da ne zasluži njenega odpuščanja — in da se nadeja, da je ona v svojih srečnih razmerah že davno pozabila na njegovo bitje. Pristavil je še, da je sklenil spomniti jo na sebe zaradi neke slučajne prigodbe, katera je živo vzbudila v njem spomin na obraze nekdanjosti; razkazoval jej je svojo sramotno brezradostno življenje, brez da se je obrnil na njo in da bi mu ne pustila odnesti soboj v gomilo britko zavest svoje krivnje —

uže davno s trpljenjem odslužene, pa še ne odpuščene — in da bi ga blagovolila razveseliti z jedno samo vrstico, kako živi v tem novem svetu, kamor se je podala. „Storili boste“ — tako je končal Sanin svoje pismo — „dobro delo, dostojno vaše preblage duše — in hvaležen vam bom za to do zadnjega izdihljaja. Nastanil sem se v gostilnici „pri belem labudu“ in bom čakal do spomladi — vašega odgovora.“

Sanin je odposlal to pismo — in čakal. Celih 6 tednov je bival v gostilnici, nij šel skoro nikdar iz sobe in nij nikogar videl. Nihče mu nij mogel pisati, ne iz Rusije, ne odkoderkoli in to mu je bilo ljubo, dokler ne pride pismo na njega, in da bo vedel, da je to tisto, katerega je pričakoval tako željno. Čital je od jutra do večera — ne časopise ampak resne knjige, zgodovinska dela. Prodolgovano čitanje, polževo, skrito življenje — vse to jedino zbog Eme! Ali je še živa? Ali bode odgovorila?

Končno je vendar prišlo pismo z ameriškansko marko — iz New-Yorka, na njegovo

ime. Adresa na kuvertu je bila angleška . . . On nij poznal pisave — in srce se mu je v prsih skrčilo. Ko odpre pismo, pogleda na podpis: Ema! Solze so mu zablesketale v očeh uže jedino to, da je podpisala svoje ime — mu je služilo za zastavo pomirjenja, odpuščenja! Zdaj razvije celo pismo iz sinjega papirja — fotografija se izpolzne iz njega. On prime hitro za njo — in odreveni: Ema, živa Ema, mlada, kakoršno je poznal pred tridesetimi leti! Tiste oči, tista ustica, tisti tip celega lica! Na zadnej strani fotografije je stalo: „moja hči Marijana.“ Celó pismo je bilo ljubeznjivo in prosto. Ema se mu je zahvalila za to, da se je obrnil na njo in da je imel zaupanje do nje: nij mu prikrivala, da je imela po njegovem begu iz Frankobroda preživeti težke in žalostne trenutke in je ob jednem pa tudi pristavila, da ima, in da je vedno imela svoje znanje in izpoznanje ž njim za veliko srečo, ker je to znanje razdrlo zakon s Klüberjem in bilo na takšen način neposreden uzrok možitve z njenim zdajšnjim.

možem, s katerim uže živi osem in dvajseto leto popolnem srečno, zadovoljno in v izobilji: njun dom je znan po celem New-Yorku. Ema mu je tudi naznanila, da ima pet otrok, štiri sine in jedno hčer, nevesto, katere fotografijo mu pošlje — in ki je po občem priznanji materi skoz in skoz podobna. Žalostne vesti je postavila Ema na koncu pisma. „Frau Lenore“ je končala v New-Yorku, kamor je prišla za hčerjo in zetom in doživela srečo svojih otrok; tudi Pantaleone se je pripravljajal za pot v Ameriko, pa umrl še pred odhodom iz Frankobroda. „Emil pa, naš mili, nepriemerljivi Emil — je umrl slavne smrti za svobodo v Siciliji, kamor je šel v številu onih „tisoč“, katerim je bil poveljnik veliki Garibaldi; vsi smo goreče obžalovali konec našega neprecenljivega brata — ali prelivaje solze smo se ponašali ž njim in se bomo večno ponašali in sveto čislali njegov spomin! Njegova vzvišena, brezkoristna duša je bila dostojna mučeniškega venca!“ Potem je Ema še izjavila svoje sožaljenje o tem, da je Saninovo

življenje tako odurno in mu je želela pred vsem vpokojenje in duševni mir in rekla, da bi se neskončno rada videla ž njim, da bode pa to težko mogoče postalo.

Ne upam si popisati čuvstva Saninovega pri čitanji tega pisma. Za jednaka čuvstva nij primernih izrazov; taka čuvstva so globejša in silnejša — in nedoločnejša, kakor vsaka beseda. *To je ravno ok*

Sanin je precej odgovoril — in v podarek nevesti, poslal „Marjani Slokom od neznanega prijatelja“ — granatni križec vdelan v prelep bisernat ogrlin. Ta podarek, akoravno jako dragocen, nij ga razoril: v teku tridesetih let, proteklih od njegovega prvega bivanja v Frankobrodu, pridobil si je znatno premoženje. Prve dni maja se je povrnil v Petrograd — ali teško za dolgo. Sliši se, da je prodal vse svoje imenje in da se pripravlja na pot v Ameriko.

